

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

Office of the National Economic and Social Development Council

ประเทศไทย
หลังโควิด-19...
ก้าวต่อไป
อย่างยั่งยืน

สารสาร

เศรษฐกิจและสังคม

ปีที่ 57 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2563
ISSN 0125-0892 NESDC

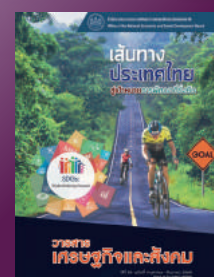
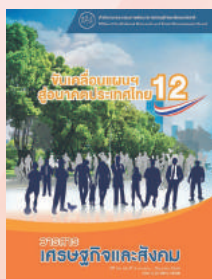
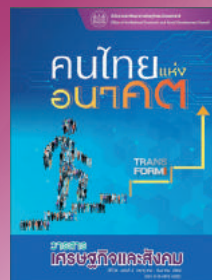
ตั้งแต่ปี 2564
เชิญพบ

วารสารเศรษฐกิจและสังคม ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น

เพื่อลดภาวะโลกร้อนและปฏิบัติตามนโยบายประเทศไทย 4.0

อ่าน / ดาวน์โหลด วารสารเศรษฐกิจและสังคมได้ที่

www.nesdc.go.th

บทบรรณาธิการ

การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการดำเนินชีวิตของคนไปทั่วทุกมุมโลก ก่อให้เกิดความปกติใหม่ (New Normal) ที่คนต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน ขณะที่รัฐบาลไทยได้ออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อจำกัดการแพร่กระจายของโรค ส่งผลให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศหยุดชะงัก ดังนั้น การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป ควรคำนึงถึงศักยภาพจากฐานเดิมที่มีอยู่และโอกาสภายใต้บริบทใหม่ ที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในระยะยาวให้เป็นประเทศพัฒนาแล้วที่มีความเหลื่อมล้ำน้อย สร้างเศรษฐกิจฐานรากและกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคอย่างยั่งยืน รวมทั้งยกระดับโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนภาคการผลิตและการเติบโตไปสู่อนาคตของสาขาเศรษฐกิจหลัก โดยเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและบริการที่สำคัญของประเทศ ตลอดจนส่งเสริมและผลักดันเศรษฐกิจดิจิทัลในสาขาการผลิตที่มีศักยภาพ ผ่านการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนา และการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ รวมทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการเชิงสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพสูง และลงทุนเพื่อยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน และสนับสนุนกระบวนการผลิตที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับภูมิทัศน์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปหลังยุคโควิด-19

ในขณะเดียวกัน ควรเร่งพัฒนาศักยภาพของทุนมนุษย์และทักษะแรงงาน โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับการปรับตัวสู่ชีวิตวิถีใหม่ สร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองโดยเฉพาะความมั่นคงด้านอาหาร และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลให้เป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและต้นทุนทางด้านการท่องเที่ยว ซึ่งทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันปรับตัวภายใต้ฐานชีวิตวิถีใหม่ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถฟันฝ่าวิกฤตครั้งนี้ไปได้ด้วยดี

วารสารเศรษฐกิจและสังคม “ประเทศไทยหลังโควิด-19... ก้าวต่อไปอย่างยั่งยืน” ฉบับนี้ จึงมุ่งนำเสนอประเด็นการพัฒนาประเทศไทยในบริบทของโลกยุคใหม่ และแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว จากภาวะวิกฤตดังกล่าว โดยเนื้อหาภายในเล่มเริ่มด้วยบทสัมภาษณ์พิเศษ ศาสตราจารย์ ดร.สนธิ อักษรแก้ว ประธานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อง แผนฯ 12 กับการพัฒนาประเทศไทย... หลังโควิด-19 และบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ การรับมือสถานการณ์วิกฤตการระบาดของโควิด-19 ของประเทศไทยและต่างประเทศ โควิด-19 กับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย โควิด-19 กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของไทย โควิด-19 กับการพัฒนาพื้นที่ประเทศไทย โควิด-19 กับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทย และแนวทางการใช้เงินกู้ 4 แสนล้านบาท เพื่อแก้ไขผลกระทบจากวิกฤตการระบาดของโควิด-19 และการฟื้นฟูประเทศไทย

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า สาระต่าง ๆ ในวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนคนไทยซึ่งเป็นพลังร่วมในการพัฒนาประเทศไทย เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาไปสู่ประเทศและก้าวผ่านพ้นวิกฤตโควิด-19 ไปด้วยกัน

บรรณาธิการ

นายวิโรจน์ นรารักษ์

รองบรรณาธิการ

นางสาวณิษฐ์ แสงสุพรรณ

กองบรรณาธิการ

นางจันทร์ทิพย์ ปาละนันท์

นางสาววิวรรณ เลียดทอง

นายคมสัน วรวิวัฒน์

นางสาววันทนี สุขรัตน์

นางสาวณัฐพร ก่อใจ

นางสาวเมฐิติญา วงษ์ภักดี

นางสาวปราณี ขวัญเกิด

นายอภิชาติ แดงดี

นายจักรพงษ์ สวภาพมงคล

ฝ่ายจัดการ

นางสาวพัชณี นิยมจันทร์

ออกแบบและพิมพ์ที่

บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

ภาพประกอบ กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ สศช. เว็บไซต์ Google

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

สัมภาษณ์พิเศษ

บทความ

4

แผนฯ 12
กับการพัฒนาประเทศไทย...
หลังโควิด-19

20

การรับมือสถานการณ์วิกฤต
การระบาดของโควิด-19
ของประเทศไทยและต่างประเทศ

36

โควิด-19 กับการพัฒนา
เศรษฐกิจไทย

52

โควิด-19 กับการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ของไทย

66

COVID-19 กับการพัฒนาพื้นที่
ประเทศไทย

76

โควิด-19 กับการพัฒนา
ทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมของไทย

86

แนวทางการใช้เงินกู้ 4 แสนล้านบาท
เพื่อแก้ไขผลกระทบจากวิกฤตการระบาด
ของโควิด-19 และการฟื้นฟูประเทศไทย

สัมภาษณ์พิเศษ

ศาสตราจารย์ ดร.สนธิ์ อักษรแก้ว

ประธานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนฯ 12

กับการพัฒนาประเทศไทย... หลังโควิด-19

ศาสตราจารย์ ดร.สนธิ อักษรแก้ว เป็นบุคคลตัวอย่างและนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ซึ่งประจักษ์ได้จากรางวัลที่ได้รับมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันดำรงตำแหน่งสำคัญคือ ประธานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ กรรมการอุทยานแห่งชาติ กรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติด้านมนุษยและชีวมณฑล

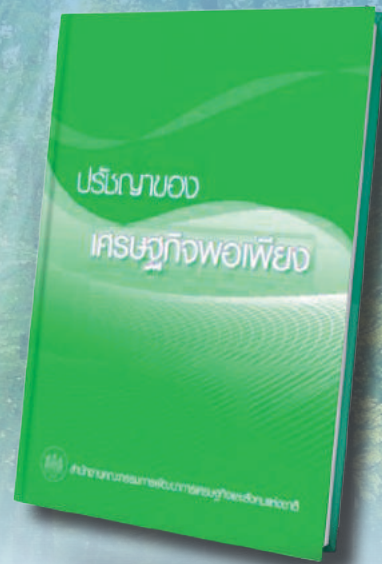
สำหรับประวัติการทำงานที่สำคัญ อาทิ ราชบัณฑิต สมาชิกสภานิติบัญญัติ แห่งชาติ ประธานกรรมการบริหารอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร กรรมการ ในคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหลายสมัย รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร และสหกรณ์ ประธานสถาบันสิ่งแวดล้อม กรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เมธีวิจัย อวูโส สกว. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ สาขา เกษตรศาสตร์ และชีววิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ทีมงานวารสารฯ ได้มีโอกาสสัมภาษณ์ท่านถึงจุดเด่นและประเด็นสำคัญ ของผลการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาจากผลกระทบการระบาดของโควิด-19 และการ พัฒนาประเทศในระยะต่อไปสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ดังนี้

แผนฯ 12 กับ 10 ยุทธศาสตร์ การพัฒนาประเทศ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2565) เป็นเครื่องมือถ่ายทอดยุทธศาสตร์ระยะ 20 ปีสู่การปฏิบัติในช่วงเวลา 5 ปีแรกเพื่อบูมสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนา 10 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ (2) การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม (3) การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน (4) การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (5) การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน (6) การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกัน การทุจริตประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย (7) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ (8) การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม (9) การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ และ (10) ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

แผนฯ 12 ได้นำเสนอหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศโดยยึดแนวความคิดการพัฒนอย่่างบูรณาการเป็นองค์รวม ทั้งมิติคน สังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และธรรมาภิบาล โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมต่อกระบวนการพัฒนาประเทศเพื่อบูมให้เกิดภูมิคุ้มกันและปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางสู่รายได้สูง การพัฒนาศักยภาพคนให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศและการสร้างสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม การสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพ

ผลการพัฒนาระยะ 2 ปีแรก แผนฯ 12

ในระยะ 2 ปี ของแผนฯ 12 สังคมไทยมีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในระดับปานกลาง แต่จะมีแนวโน้มดีขึ้น โดยค่าดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยปรับตัวเพิ่มขึ้นด้วยปัจจัยเกื้อหนุน คือ สุขภาวะโดยรวมของบุคคล ครอบครัว และชุมชนมีระดับดีขึ้นมาก เศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและเป็นธรรม มีระดับดีขึ้นเพียงเล็กน้อยและยังคงทรงตัวอยู่ในระดับดี สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุลมีระดับดีขึ้น สังคมมีความเป็นประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล แม้จะมีคะแนนดีขึ้นมากแต่ยังอยู่ในระดับต้องปรับปรุง ขณะที่การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมมีระดับดีขึ้น

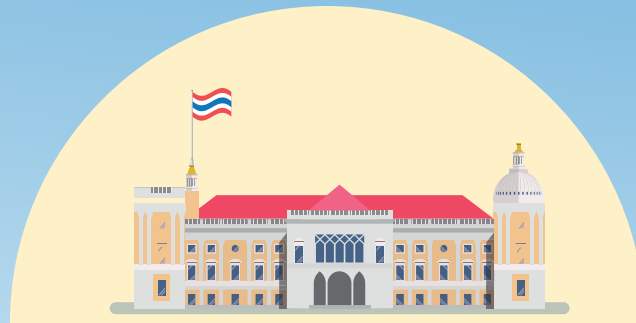
สุขภาวะของคนไทยในปีที่ 2 ของแผนฯ 12 ปรับตัวดีขึ้นอย่างชัดเจน โดยมีค่าดัชนีรวมขององค์ประกอบหลักด้านสุขภาวะอยู่ในระดับดี และองค์ประกอบย่อยทั้ง 3 องค์ประกอบอยู่ในเกณฑ์ระดับดี คือ องค์ประกอบด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี มีค่าอยู่ในระดับดีมากตลอด องค์ประกอบด้านสุขภาพทางสังคมที่ดี และองค์ประกอบด้านการมีคุณธรรมและสติปัญญาใฝ่รู้มีค่าดัชนีดีขึ้นอย่างมาก

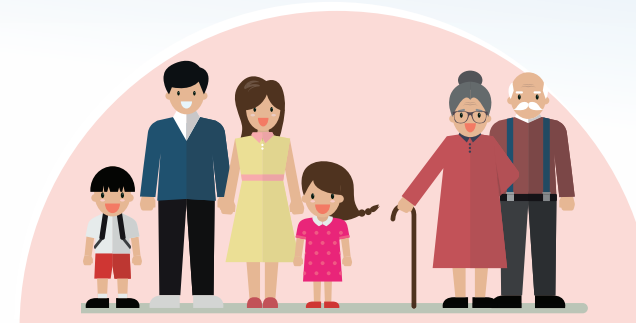
เศรษฐกิจไทยมีความเข้มแข็งและเป็นธรรมเพิ่มขึ้น
ในปีที่ 2 ของแผนฯ 12 มีค่าดัชนีรวมขององค์ประกอบหลักด้านเศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรมเพิ่มขึ้น โดยพบว่าค่าดัชนีขององค์ประกอบด้านการมีหลักประกันคุณภาพชีวิตและงานที่ดีอยู่ในระดับดีมาก และด้านเศรษฐกิจเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพดีขึ้นในระดับปานกลาง แม้ว่าค่าดัชนีของความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจจะลดลง แต่ระดับการพัฒนายังอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ทุกปัจจัยจึงส่งผลให้เศรษฐกิจไทยมีความเข้มแข็งและเป็นธรรมเพิ่มมากขึ้นในระยะ 2 ปีที่ผ่านมาของแผนฯ 12

สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล ในปีที่ 2 ของแผนฯ 12 ค่าดัชนีเพิ่มขึ้นมาอยู่ในระดับดี เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ทำเกษตรกรรมยั่งยืนและเกษตรอินทรีย์ที่มีค่าสูงขึ้นมา จึงเป็นปัจจัยบวกที่ทำให้องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจสีเขียวมีค่าดัชนีเพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งมีการฟื้นฟูและเร่งแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มากขึ้น ทำให้คุณภาพแหล่งน้ำดีขึ้น ปริมาณขยะลดลง มูลค่าความเสียหายจากภัยพิบัติทางธรรมชาติลดลง พื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มขึ้น และการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกมากขึ้น

สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาลมีทิศทางดีขึ้น ในระยะ 2 ปีของแผนฯ 12 โดยปรับตัวจากระดับต้องเร่งแก้ไขมาเป็นระดับต้องปรับปรุง องค์ประกอบย่อยประชาธิปไตยที่มีคุณภาพและนิติธรรมและธรรมาภิบาลมีทิศทางดีขึ้น ขณะที่การป้องกันและลดความรุนแรงทางสังคมและการเมืองยังอยู่ในระดับที่ต้องเร่งแก้ไข

การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ ในสังคมในปีที่ 2 ของแผนฯ 12 มีแนวโน้มดีขึ้น ดัชนีการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบย่อยด้านความเป็นธรรมด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติปรับตัวดีขึ้นอย่างมาก การเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมและทรัพยากรทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มสูงขึ้น และการได้รับการคุ้มครองสิทธิและไม่ถูกเลือกปฏิบัติปรับตัวสูงขึ้นอย่างมาก

แนวทางแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

สศช. ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด โดยตรวจสอบว่ายุทธศาสตร์ทั้ง 10 ด้าน มีปัญหายุทธศาสตร์อย่างไรบ้าง เราดูที่ผลสัมฤทธิ์ เป้าหมายตัวชี้วัดว่าไม่ตรงกับเป้าหมาย หรือยังมีความไม่สมบูรณ์อย่างไร ซึ่งพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายของแผนฯ 12 ที่สำคัญ ดังนี้

๘๘๘ ด้านทรัพยากรมนุษย์

ต้องพัฒนาคนอย่างจริงจัง ทำอย่างไรให้คนเก่งขึ้น มีการพัฒนาประสบการณ์ ตลอดจนปรับปรุงแนวคิด และ Mindset ต่าง ๆ ให้มีศักยภาพ สามารถทำงานได้อย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญเราจะทำอย่างไรให้คนหนุ่มสาวมีความรู้ ประสบการณ์ และเก่งขึ้น สามารถทดแทนคนสูงวัยที่กำลังจะเกษียณอายุการทำงาน ในหน่วยงานราชการและธุรกิจเอกชนเป็นจำนวนมาก ได้ทัน่วงทีและมีศักยภาพไม่ด้อยไปกว่ากันหรือดีกว่า จึงต้องมุ่งพัฒนาการศึกษาให้มีความทันสมัยตลอดเวลา หรือเป็นการศึกษาตลอดชีวิต (Life Long Learning)

ทั้งนี้ ผู้เรียนมีโอกาสวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสามารถพึ่งตนเองได้ ถ้าคนในระดับฐานราก คนยากจน และเกษตรกรที่มีจำนวนครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งประเทศ เป็นคนมีคุณภาพดี มีรายได้ดี จะช่วยเป็นฐานในการสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ประเทศได้เป็นอย่างดี เราอยู่ในชนบทเราทราบดีว่าบุตรหลานของชาวชนบทมีโอกาสน้อยมากที่จะได้เข้ามาเรียนหนังสือในเมือง ทำอย่างไรที่จะขยายโอกาสทางการศึกษาให้มีความเท่าเทียมกัน เพราะถ้าเศรษฐกิจฐานรากเข้มแข็ง ชุมชนมีรายได้ดี โอกาสที่จะส่งลูกมาเรียนหนังสือในเมืองก็มีมากขึ้น เมื่อเรียนสำเร็จแล้วสามารถกลับไปช่วยพัฒนาที่บ้านเกิด เพราะมีความเข้าใจในปัญหาและศักยภาพของพื้นที่ มีโอกาสสูงที่จะสนับสนุนการพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องได้ แต่ที่ผ่านมากการศึกษายังไม่ได้ได้รับการพัฒนาไปตามทิศทางที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการวางหลักสูตรการเรียนการสอนให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาแล้วสามารถไปเป็นผู้ประกอบการหรือประกอบอาชีพได้อย่างแท้จริง

“

เราจะทำอย่างไรให้คนหนุ่มสาวมีความรู้ ประสบการณ์ และเก่งขึ้น สามารถทดแทนคนสูงวัยที่กำลังจะเกษียณอายุการทำงาน

”

ที่ผ่านมา สศช. มุ่งขับเคลื่อนการพัฒนาคนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนสู่ระบบดิจิทัลให้สามารถทำงานร่วมกับหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ อย่างบูรณาการเพื่อให้เกิดความสมดุล เช่น เกษตรดิจิทัลมีความเชื่อมโยงกับสถาบันการศึกษา การบริหารจัดการเพื่อการแข่งขันทางการค้าขาย จะทำอย่างไรให้เกษตรกรเข้าใจการขายแบบดิจิทัล ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง จากที่ได้ลงไปในพื้นที่ จะเห็นว่าเกษตรกรไทยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมได้อย่างทั่วถึง จึงต้องหาแนวทางสนับสนุนให้เกษตรกร ผู้ที่อยู่ห่างไกลความเจริญมีโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีได้มากขึ้น โดยแนวทางหนึ่ง คือ สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ สศช. ทั้ง 4 ภาค สามารถเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่ภูมิภาค และเป็นที่พักของคนในพื้นที่ได้

ด้านเศรษฐกิจ

ต้องยอมรับว่าประเทศไทยมีต้นทุนหรือสินทรัพย์ทางเศรษฐกิจสูงมาก จะทำอะไรให้ต้นทุนต่าง ๆ เหล่านั้นมีความยั่งยืน โดยเฉพาะด้านทรัพยากรธรรมชาติ เรามีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามจำนวนมาก และมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี มีต้นทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ที่คนไทยมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งต้นทุนดังกล่าวเป็นฐานรากสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจไทย ดังนั้นแผนฯ 12 จึงมุ่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ รวมทั้งขับเคลื่อนกลไกทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่เป็นจุดแข็งในรูปแบบใหม่ ทั้งในด้านเกษตรกรรม อาหาร การท่องเที่ยว และสุขภาพ เป็นต้น

จากที่ได้ลงพื้นที่เยี่ยมชุมชนทั่วประเทศ พบว่าชุมชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เนื่องจากได้อาศัยผลผลิตจากความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่สูงมาก ไม่ว่าจะเป็นชุมชนชายฝั่งที่มีการทำกะปิ เกือบขาว และผลผลิตทางการเกษตรต่าง ๆ เช่น ปลาตากแห้ง หรือมาตุทางชุมชนบนบก เช่น การทำหน่อไม้ สมุนไพร แต่ที่เขาไม่สามารถลืมหืมตาปากได้เนื่องจากยังมีปัญหาด้านคุณภาพของผลผลิต เช่น ขั้นตอนการบรรจุหีบห่อ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ยังไม่ดึงดูดนักท่องเที่ยว และสุดท้ายคือ ขาดการเชื่อมโยงการค้าขายในรูปแบบที่ทันสมัย

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์มากตั้งแต่พื้นที่ทะเล ชายฝั่ง ป่าพรุ และป่าเกือบทุกประเภท จนถึงยอดเขา นับเป็นสินทรัพย์ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงสุด ไม่ว่าพืช สัตว์ จุลินทรีย์ เป็นชุมชนทรัพยากรที่สำคัญมาก แต่เราจะเปลี่ยนอย่างไรให้สินทรัพย์เหล่านี้เกิดประโยชน์ทั้งในเรื่องของรายได้และมีการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ที่สำคัญการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติต้องอยู่บนฐานของเศรษฐกิจพอเพียง คือมีการใช้ทรัพยากรในปริมาณที่จำกัดแต่ให้มีคุณค่าสูง และมีการอนุรักษ์อย่างสมดุลและยั่งยืน

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและชายฝั่ง แหล่งท่องเที่ยวทางบก แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ฯลฯ ได้วางแผนการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มุ่งให้เกิดความสมดุลทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ให้มีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 40 ของประเทศ มีการขับเคลื่อนการลดขยะ ทั้งนี้ประเทศไทยได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ของอนุสัญญาข้อตกลงระหว่างประเทศในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาโดยตลอด โดยเฉพาะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสถานะโลกร้อน เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม สร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนให้แก่ประเทศตลอดไป

การแก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบ

อีกเรื่องหนึ่งที่เป็นเรื่องสำคัญ คือ การแก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนา เช่น กรณีความเหลื่อมล้ำเรื่องการใช้ที่ดิน กรณีการสร้างป่าให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการแก้ไขพระราชบัญญัติป่าไม้ ให้สามารถปลูกไม้หวงห้ามได้ในพื้นที่เอกสิทธิ์ของตนเอง หรือในพื้นที่ที่รัฐจัดสรรให้เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนช่วยเพิ่มพื้นที่สีเขียว และเพิ่มรายได้ ขณะนี้ สศช. ได้เข้าไปช่วยขับเคลื่อนให้คนที่มีความรู้เกี่ยวกับป่าไม้สามารถกู้เงินจากธนาคารการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ได้

นอกจากนี้ สศช. ได้จัดทำมาตรการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการบูรณาการประเด็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนการวางแผนการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยมีหลักการสำคัญคือ การพัฒนาจะต้องไม่มีการสูญเสียสุทธิ (No-net-loss) การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เสมอภาคและยุติธรรม (Benefit Sharing) ผู้ก่อมลพิษต้องเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays) การป้องกันไว้ก่อน (Precautionary Principles) และการพัฒนาที่เกินศักยภาพการรองรับของพื้นที่ (Development within Carrying Capacity) ซึ่งจะทำให้มั่นใจได้ว่าชุมชนจะดำรงชีวิตอย่างมีสุขภาวะภายใต้ขอบเขต/ข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ - ชีวภาพ และสถานะเศรษฐกิจที่สามารถสนองต่อความต้องการของสังคม ปัจจุบันสังคมได้ช่วยกันตรวจสอบเพราะตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนรับรู้ว่ามีพื้นที่ใดจะมีการพัฒนาอุตสาหกรรมหรือเกษตรกรรม ซึ่งการปฏิบัติตามกฎกติกาการวางผังเมืองจะไม่มีปัญหาการบุกรุกพื้นที่

“

SEA จึงเป็นเครื่องมือช่วยแก้ไขกฎระเบียบต่าง ๆ
ให้ชุมชนรับรู้ว่ามีพื้นที่ทำอุตสาหกรรม พื้นที่นั้นทำเกษตรกรรม
เป็นการทำแผนพัฒนามนความร่วมมือ
ของทุกภาคส่วน การที่ สศช. ทำเครื่องมือ SEA นับเป็นการตั้งต้นที่ดี
ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วม
อย่างแท้จริง

”

SEA จึงเป็นเครื่องมือช่วยแก้ไขกฎระเบียบต่าง ๆ
ให้ชุมชนรับรู้ว่ามีพื้นที่ทำอุตสาหกรรม พื้นที่นั้นทำ
เกษตรกรรม **เป็นการทำแผนพัฒนามนความร่วมมือของ
ทุกภาคส่วน** การที่ สศช. ทำเครื่องมือ SEA นับเป็นการ
ตั้งต้นที่ดีในการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะทุกภาคส่วนได้
เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เช่น สมมุติว่าคนมีที่ดิน 200 ไร่
เมื่อมีเส้นทางมอเตอร์เวย์ตัดผ่านพื้นที่ 190 ไร่ เหลือ 10 ไร่
ทั้งไว้อย่างนั้น ราชการจะไม่ซื้อ 10 ไร่ที่เหลือ เพราะกฎหมาย
ให้ซื้อตามความต้องการหรือจำเป็นของโครงการ ปัญหา
ที่เกิดขึ้นนี้จำเป็นต้องมีการปรับปรุงกฎหมายใหม่ ได้มีการ
ปรับกฎหมายในการจัดการพื้นที่โดยให้มีการแบ่งพื้นที่
ให้คนที่อยู่ในป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษา
พันธุ์สัตว์ป่า เพื่อให้รัฐบาลสามารถใช้งบประมาณได้อย่าง
ถูกต้องตามกฎหมาย และพัฒนาพื้นที่ให้คนกับป่าอยู่กัน
อย่างเกื้อหนุนพึ่งพาได้

นอกจากนี้ สศช. ได้น้อมนำหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปณิธานนำทางในการพัฒนา
ประเทศอย่างต่อเนื่องเพื่อแก้ไขปัญหาคอขวด
ของการพัฒนาในช่วงแผนฯ 12 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน
และช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง
เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยง
อย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุล
และยั่งยืน ซึ่ง สศช. ในฐานะคลังสมองของประเทศ
ต้องเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่าง
ลึกซึ้ง จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาคอขวดต่าง ๆ นำไปสู่
การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เราได้เรียนรู้จาก
บทเรียนมากมาย จึงควรรวบรวมคนเก่ง ๆ จากทุกภาคส่วน
จัดตั้งเป็นกลุ่มร่วมกันคิดหาวิธีกันเพื่อแก้ไขปัญห
ในการพัฒนาประเทศได้อย่างตรงจุด

ทิศทางแผนฯ 12 หลังโควิด-19.... กับกลไกฟื้นฟูประเทศ

ตั้งแต่ต้นปี 2563 จนถึงปัจจุบัน การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ได้สร้างความยากลำบากให้แก่ทุกประเทศทั่วโลก ไม่เว้นแม้แต่ประเทศไทยที่ผู้ประกอบการจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้ที่เป็นผู้ประกอบการรายย่อย และอยู่ในภาคการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบอย่างหนัก เพราะไม่สามารถดำเนินธุรกิจได้ตามปกติ และเผชิญปัญหาการขาดสภาพคล่อง ส่งผลให้ประชาชนทั้งที่เป็นแรงงานในระบบและนอกระบบต้องขาดรายได้ หรือบางรายถึงขั้นถูกเลิกจ้าง สศช. ได้ลงพื้นที่รับทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปรับปรุง เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเพื่อร่วมกำหนดแนวทางแก้ไขปัญา ซึ่งถ้าชุมชนมีความพร้อมจะสามารถพัฒนาปรับตัวได้เร็วขึ้น เพราะมีต้นทุนทรัพยากรเป็นฐานเศรษฐกิจที่ดี

การระบาดของโควิด-19 ครั้งนี้ เป็นปรากฏการณ์ที่มาเร็ว เราต้องต่อสู้กับสิ่งที่เรามองไม่เห็น จึงเป็นเรื่องยากยิ่ง และโควิด-19 สอนเราให้เรียนรู้หลายเรื่อง ทั้งด้านเศรษฐกิจที่เรายังไม่สามารถปรับตัวได้ทัน แต่เราได้เรียนรู้จากวิกฤตที่เกิดขึ้น ทั้งในเรื่องระบบ ปัจจัยการผลิต เพราะถ้าเราต้องเผชิญปัญหาพร้อมกัน ทั้งภัยจากโควิด-19 และปัญหาน้ำแล้ง ต้องสามารถปรับเรื่องกระบวนการผลิตให้เร็ว มีคุณภาพ และทันสมัยมากขึ้น ประเด็นสำคัญ คือการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร จะเห็นว่าเมื่อเกิดวิกฤตการระบาดของโควิด-19 อาหารแปรรูปได้ช่วยบรรเทาทุกข์ได้อย่างดี ขณะที่การค้าขายที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคได้โดยตรงด้วยการประกาศขายสินค้าทางสื่อต่าง ๆ ช่วยให้ขายได้เร็วและได้ราคาดี แต่ต้องปรับปรุงการบริหารจัดการสหกรณ์ให้สามารถรวมกลุ่มกันได้อย่างจริงจัง มีการพัฒนาพันธุ์พืชและเลือกพืชที่ปลูกแล้วได้ผลผลิตเร็ว

“

ที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาคน
การปรับตัวของคน

”

ด้านสังคม จำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยอย่างจริงจัง ลึกซึ้งเกี่ยวกับโรคโควิด-19 สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ มีการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง และมีแนวทางปรับตัวได้อย่าง ชัดเจน **ที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาคน การปรับตัวของคน** อย่างเช่นเมื่อเขาสำเร็จการศึกษาแล้วให้สามารถประกอบ อาชีพได้ และในด้านสิ่งแวดล้อม โควิด-19 มีผลต่อ สิ่งแวดล้อมมากที่สุดในเรื่องปริมาณขยะพลาสติกที่เพิ่ม มากขึ้น ขณะที่ภาคบริการด้านการท่องเที่ยวต้องปิดตัวลง แต่ข้อดีคือ ได้ช่วยสนับสนุนให้เกิดการฟื้นฟูทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะชายฝั่งทะเล มีการฟื้นตัวได้เร็วขึ้น จะเห็นว่าปลาและสัตว์ทะเลต่าง ๆ ว่ายน้ำ กันอย่างสนุกสนาน ซึ่งเป็นภาพที่ไม่ค่อยได้เห็นมาก่อน ทั้งนี้ ควรเร่งจัดระบบพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่จากการเรียนรู้ ในครั้งนี้ โดยให้ความสำคัญกับการจัดการท่องเที่ยว เชิงคุณภาพเพื่อให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ **ควรปรับปรุงระบบสารสนเทศข้อมูล ประชากรของไทย**ให้ถูกต้องสมบูรณ์และแม่นยำยิ่งขึ้น โดยเน้นการสร้างเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ การทำงานรวดเร็วมีประสิทธิภาพไปในทิศทางเดียวกัน เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด และควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุง กฎระเบียบ กรณีที่เกิดภัยพิบัติ ถ้ามีการกำหนดกฎระเบียบ ไว้ก่อนจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันทีโดยไม่ผิดกฎหมาย อีกทั้งภารกิจขององค์กรปกครองส่วนต่าง ๆ ที่มาช่วยกัน ไม่ว่าจะเป็น ฝ่ายวิชาการ ภาคเอกชน หรือบุคลากรทางการแพทย์ ที่เน้นการศึกษาวิจัยคิดค้นนวัตกรรมต่าง ๆ มีการจัดทำข้อมูล ทางวิชาการที่ดี เอกชนให้การสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อ ให้เกิดความยั่งยืน ภาคประชาชนมีความตื่นตัว มีการป้องกัน ตนเองที่ดี เราเห็นแล้วว่าหลังสถานการณ์โควิด-19 สามารถ ถอดเป็นบทเรียนหลายเรื่องเพื่อเตรียมคนไทยให้มีความพร้อม และปรับตัวที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่าง มีประสิทธิภาพ

ปัจจัยสำคัญต้องเร่งดำเนินการเพื่อการ พัฒนาประเทศ... กรณีวิกฤตโควิด-19

จากสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 รัฐบาลได้ดำเนินการฟื้นฟูเยียวยาความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างเร่งด่วน ในด้านเศรษฐกิจ จากปัญหาการว่างงาน ไม่มีรายได้ ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การออกมาตรการฟื้นฟู ถือว่าเป็นการตั้งต้นใหม่ให้ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม และสิ่งแวดล้อมฟื้นฟูลืมขึ้นมา ให้คนที่ได้รับความลำบากสามารถประกอบอาชีพได้ตามเดิม การจะทำให้เศรษฐกิจฟื้นตัวดีขึ้น ต้องมาพิจารณาว่า เรื่องใดที่จะไม่เป็นสาเหตุให้เกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 ก็ควรผ่อนคลาย เช่น การเปิดการท่องเที่ยวโดยจำกัดจำนวนคน การเปิดน่านฟ้าให้เครื่องบินโดยสารโดยเลือกประเทศที่ไม่มีการระบาดแล้ว คือให้เปิดได้ภายใต้กติกาเพื่อให้ธุรกิจที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานฟื้นตัวได้ เช่น ถ้าเปิดโรงแรม เครื่องบินก็มีผู้โดยสารขึ้น สถานที่ท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และมีการค้าขายมากขึ้น

“

ให้คนที่ได้รับความลำบาก
สามารถประกอบอาชีพได้ตามเดิม
การจะทำให้เศรษฐกิจฟื้นตัวดีขึ้น
ต้องมาพิจารณาว่า
เรื่องใดที่จะไม่เป็นสาเหตุให้เกิด
การแพร่ระบาดของโควิด-19
ก็ควรผ่อนคลาย

”

ด้านสังคม มีทั้งส่วนที่เป็นข้อดีและข้อควรปรับปรุง ส่วนที่ดีคือ ช่วงเกิดโควิด-19 ได้เห็นคนไทยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แต่ส่วนที่ควรปรับปรุงคือ ความไม่ระเบียบ ไม่ยึดกติกา และความรับผิดชอบควรปรับปรุงในเรื่องเหล่านี้ให้มากขึ้น

การวางแผนพัฒนาประเทศ ต้องมียุทธศาสตร์ที่สามารถแปลงสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ไม่ใช่เขียนให้สวยงามแต่ปฏิบัติไม่ได้ ยกตัวอย่างกรณีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ทำอย่างไรให้ชุมชนสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ควรให้มีการศึกษาทดลองใช้ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของแต่ละพื้นที่ชุมชนในการออกแบบผลิตภัณฑ์และการบรรจุหีบห่อ ตลอดจนสร้างเรื่องราวที่น่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์เพื่อดึงดูดลูกค้า เป็นต้น

ก้าวต่อไป...สู่การบรรลุเป้าหมายแผนฯ 12

การพัฒนาระยะ 2 ปีของแผนฯ 12 มีผลการดำเนินงานหลายด้านที่สอดคล้องกับเป้าหมายของแผน แต่ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาในบางประเด็นเพื่อให้การพัฒนาประเทศในระยะที่เหลือของแผนสามารถบรรลุเป้าหมายได้ตามที่กำหนดไว้ในแผนฯ 12 ที่สำคัญจะต้องดำเนินการอย่างจริงจัง คือ

พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยส่งเสริมตั้งแต่ช่วงการเกิดอย่างมีคุณภาพ มีการเตรียมความพร้อมให้แก่พ่อแม่ก่อนการตั้งครรภ์ ส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้สมวัยในทุกด้าน พัฒนาการเรียนรู้และทักษะที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัย ส่งเสริมแรงงานให้มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพสอดคล้องกับทิศทางตลาดงานอนาคตและมีศักยภาพสูง สามารถทำงานทดแทนผู้ที่เกษียณอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าสู่ตลาดงานเพิ่มขึ้น ควบคู่กับการปรับพฤติกรรมคนให้หันมาดูแลและป้องกันสุขภาพมากกว่าการเจ็บป่วยแล้วรักษา

จัดบริการทางสังคมให้ครอบคลุมทั้งระดับพื้นที่และกลุ่มคน โดยลดความเหลื่อมล้ำ ควบคู่กับยกระดับคุณภาพการบริการให้เกิดความเท่าเทียมกัน เพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดให้สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ รวมทั้งควรเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ตลอดจนการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน

สร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และเศรษฐกิจฐานราก โดยลดอุปสรรคจากกฎระเบียบของภาครัฐ สนับสนุนผู้ประกอบการรายใหม่ ๆ ให้มีศักยภาพในการประกอบธุรกิจสมัยใหม่ ควบคู่กับการส่งเสริมความรู้และทักษะในการเป็นผู้ประกอบการให้แก่เกษตรกร แรงงานทั่วไป และกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยและไม่มั่นคง พร้อมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก อาทิ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและทรัพยากร

ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยผลักดันเศรษฐกิจสีเขียวให้เกิดผลในทางปฏิบัติ รวมทั้งขยายผลการส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมไปสู่หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการส่งเสริมและกำหนดมาตรการจูงใจให้กับผู้ผลิตในทางปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้นทางอย่างยั่งยืน

พัฒนาระบบโลจิสติกส์อัจฉริยะ โดยพัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (National Single Window : NSW) ให้สมบูรณ์ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการข้อมูลภาครัฐและเอกชน (Port Community System : PCS) ที่ท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือกรุงเทพฯ และท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางราง โครงข่ายถนน และสิ่งอำนวยความสะดวกเชื่อมโยงกลุ่มประเทศ รวมถึงสาธารณรัฐประชาชนจีนในลักษณะการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ

สนับสนุนปัจจัยการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมของประเทศ อาทิ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ระบบบริหารจัดการงานวิจัย การพัฒนามาตรการแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนร่วมลงทุนวิจัย การเพิ่มจำนวนบุคลากรวิจัยและนวัตกรรมในภาครัฐ การศึกษา และเอกชน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน... สร้างความเชื่อมโยง สู่การยกระดับศักยภาพ การพัฒนาประเทศ

ในการพัฒนาประเทศต้องประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือมีความพอประมาณ ความมีเหตุ มีผล และมีภูมิคุ้มกัน และหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนในการขับเคลื่อนสร้างความเชื่อมโยงของทุกกิจกรรมในทุกภาคส่วน และมีการบูรณาการ จะไม่เน้นการพัฒนาในเชิงแนวดิ่งหรือแนวตั้ง (Vertical Development) ซึ่งเป็นการทำภารกิจ แยกส่วนตามหน่วยงาน แต่ทุกภาคส่วนและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน แม้ต่างทำงานตามภารกิจ ที่ต่างกันแต่ต้องเชื่อมโยงกันในแนวราบ (Horizontal Development) อย่างเช่นกรณีการเกษตร กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ต้องเชื่อมโยงกับกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อทำการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กระทรวงอุตสาหกรรมต้องเชื่อมโยง กับกระทรวงพาณิชย์เพื่อธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ต้องเชื่อมโยงกับกระทรวงการต่างประเทศเพื่อค้าขายกับต่างประเทศ เราสามารถเชื่อมโยงกระทรวงต่าง ๆ เพื่อสร้างผลผลิตให้ดีขึ้นคุณภาพ มีการวิจัย สร้างสรรค์นวัตกรรม โดยกระทรวงศึกษาธิการ ช่วยพัฒนาคนเก่ง และการสร้างสังคมดีต้องเป็นหน้าที่ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ฯลฯ

ความเชื่อมโยงนี้ก็ต้องเรียนรู้เช่นเดียวกับ ในธรรมชาติ คือในธรรมชาติจะมีภาวะธำรงดุล (Homeostasis) เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ โดยจะต้องอาศัยกลไกต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ร่วมกันควบคุมสภาพภายในตนเองเพื่อรักษาสถานะ เสถียรภาพอย่างคงที่ สู่การรักษาคุณภาพของสิ่งมีชีวิต ดังนั้นทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในระบบนิเวศธรรมชาติ ยกตัวอย่าง ระบบนิเวศป่าไม้ มีกฎระเบียบ (Regulation) ที่ช่วยให้ เจริญเติบโตและระบบนิเวศได้อย่างสมดุลและยั่งยืน เพราะ มีองค์ประกอบส่งเสริมกัน เช่น การขึ้นอยู่ของต้นไม้มี 5 ชั้นเรือนยอด คือ ชั้นสูงสุด มีความสูงประมาณ 40 เมตร ชั้นเด่นสูง 20 - 30 เมตร ชั้นรอง ชั้นกลาง และชั้นล่าง เป็น ไม่เล็กพื้นป่า ไม้ทั้ง 5 ชั้นจะทำหน้าที่เอื้ออาศัยซึ่งกันและกัน ไม้ใหญ่ให้ร่มแก่ไม้เล็ก เถาวัลย์ต้องอาศัยพึ่งพิงต้นไม้ใหญ่ เป็นต้น จากการเรียนรู้ระบบนิเวศในธรรมชาติที่สามารถ มีชีวิตเจริญเติบโตอยู่ได้อย่างสมดุลและยั่งยืนนั้น เนื่องจาก ในธรรมชาติมีองค์ประกอบทั้งปัจจัยทางกายภาพ และชีวภาพ สามารถปรับตัวอยู่ด้วยกันได้อย่างสมดุล คือสังคมจะอยู่ร่วมกันต้องเรียนรู้จากธรรมชาติด้วย

“

โดยสรุปการพัฒนาประเทศ
สู่ความยั่งยืนได้ต้องยึดหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่ต้องสร้างคนให้รู้จักความเพียงพอ
มีเหตุผล สร้างความคุ้มกัน และหลักการ
พัฒนาที่ยั่งยืน คือ การปกป้องสิ่งแวดล้อม
และส่งเสริมให้ทุกคนได้ใช้ชีวิตอย่างสงบสุข
และมั่นคง โดยมีการเรียนรู้จากธรรมชาติ
และหลักการทำงานอย่างบูรณาการ

”

ไทยยังก้าวไม่ถึงประเทศรายได้สูง... จุดอ่อนและปัญหาอุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงอยู่ที่เศรษฐกิจฐานรากและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่เพิ่มมากขึ้น ในการพัฒนาเศรษฐกิจและลดความเหลื่อมล้ำให้น้อยลง ไทยไม่มีอุปสรรคในเรื่องต้นทุน เพราะมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ทั้งในน้ำ บนบก แต่ถามว่าทำไมถึงมีปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำ เหตุผลที่สำคัญคือประชาชนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติไม่เท่าเทียมกัน ทาง สศช. เองพยายามผลักดันในหลาย ๆ เรื่อง โดยเฉพาะการจัดสรรที่ดินให้แก่ผู้ยากไร้ ผู้ที่ไม่มีที่ดินทำกิน แต่ผลสุดท้ายไปอยู่ในมือของผู้มีอันจะกิน เนื่องจากมีปัญหาด้านการบริหารจัดการ ต้องหาแนวทางให้คนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ มีวินัย ซื่อสัตย์ มีคุณธรรม และมีจิตสำนึกที่ดี ในขณะที่ทรัพยากรของไทยมีครบสมบูรณ์ แต่ไม่ได้ใช้ทรัพยากรมาสร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจได้อย่างคุ้มค่าเท่าที่ควร

ปัจจัยสู่การเป็นประเทศรายได้สูง จำเป็นจะต้องดำเนินการใน 2 เรื่อง คือ การหารายได้ให้เพิ่มขึ้นและการลดรายจ่ายลง ซึ่งจะช่วยให้เศรษฐกิจฐานรากมีสภาพดีขึ้น คือ การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าไม่ประหยัด อดออม และสร้างภูมิคุ้มกัน เราจะไปสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูงไม่ได้ จากวิกฤตการระบาดของโควิด-19 ครั้งนี้ ถ้าทุกคนประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการออมไว้จะไม่ประสบปัญหาอย่างที่เห็น คนทำงานหารายได้ทั้งชีวิต ระยะเวลาเพียง 2 - 3 เดือนเห็นสภาพยากจนได้ขนาดนี้ แสดงว่าคนเราไม่มีการออม และที่สำคัญในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นฐานหรือสินทรัพย์ของเศรษฐกิจและฐานของสังคม เราจำเป็นต้องสอนคนในปัจจุบันว่าทรัพยากรธรรมชาติที่เราใช้ ดิน น้ำ ป่าไม้ เป็นการขอยืมลูกหลานมาใช้ เราต้องสร้างให้เขา ไม่ใช่เป็นทรัพยากรของเราที่จะใช้อย่างไรก็ได้ แต่ต้องคิดว่าเป็นทรัพยากรของลูกหลานที่ต้องรักษาไว้ให้เขาใช้ได้อย่างมีคุณค่าและยั่งยืน ต้องสอนแบบนี้ถึงจะรู้คุณค่าและไม่เป็นการทำลายฐานรายได้ที่สำคัญ

โดยสรุปการพัฒนาประเทศไทยไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง ต้องให้ความสำคัญและดำเนินการในหลายเรื่อง พอสรุปได้คือ ประการที่หนึ่ง **สร้างเศรษฐกิจฐานรากให้แข็งแรง** และประการที่สอง **การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ** ไม่ใช่ว่าคนเราไม่ดี แต่ว่าต้องพัฒนาคนให้เข้าใจเรื่องต่าง ๆ ที่กำลังพัฒนา ประการที่สาม **ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ สร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลให้มีความพร้อม สามารถทำงานร่วมกันได้** ประการที่สี่ **พัฒนาการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ** ประการที่ห้า **การขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ และประการที่หก **สุดท้าย สนับสนุนให้ภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ภาคเอกชน ภาควิชาการ กลุ่มผู้ประกอบการ และประชาชนมีส่วนร่วมฝ่าวิกฤตโควิด-19** ที่เป็นปัญหาในปัจจุบันไปด้วยกัน

นอกจากนั้น แผนฯ 12 จะช่วยให้ประเทศไทยหลุดพ้นออกจากกับดักรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นกว่าในปัจจุบัน ด้วยการปรับใช้กลไกใหม่ที่ต่างจากเดิม เน้นเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ใช้นวัตกรรมเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการต่าง ๆ ในประเทศ ส่งเสริมเรื่องคนและแรงงาน ไม่ใช่แรงงานราคาถูกและทักษะน้อยเหมือนในอดีต แต่มุ่งทำงานกับเทคโนโลยีและการคิดวิเคราะห์ รวมทั้งการเร่งปฏิรูปการศึกษา เน้นฝึกแรงงานที่ตอบโจทย์เทคโนโลยีที่ทันสมัยหรือความต้องการในปัจจุบัน

สร้างคนไทยคุณภาพสูง... เพื่ออนาคตประเทศไทย

ประเด็นที่ควรให้ความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป ประการแรก คือ การพัฒนาคน ถ้าคนมีคุณภาพทุกอย่างจะพัฒนาไปได้ด้วยดี แต่ที่ผ่านมา คนยังไม่ได้มีโอกาสในการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน จึงต้องมุ่งพัฒนาคนอย่างจริงจังในทุกด้าน โดยพิจารณาว่าคนกลุ่มใดมีประสบการณ์ความรู้อย่างไร ต้องสร้างคนที่มีคุณภาพสูงสอดคล้องกับภารกิจและเป้าหมายของการพัฒนา เมื่อลงไปทำภารกิจที่เขาเข้าใจในเชิงลึก เข้าใจในความเชื่อมโยง จะสามารถแก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายได้และที่สำคัญคือสร้างคนที่มีความรับผิดชอบ และมีความรับผิดชอบต่อสังคมให้สูงขึ้น รวมถึงยึดระเบียบและกติกาอย่างเคร่งครัด

“

การพัฒนาคน ถ้าคนมีคุณภาพ
ทุกอย่างจะพัฒนาไปได้ด้วยดี แต่ที่ผ่านมา
คนยังไม่ได้มีโอกาสในการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน
จึงต้องมุ่งพัฒนาคนอย่างจริงจังในทุกด้าน

”

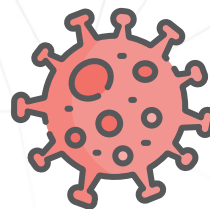
นอกจากนี้ สร้างคนให้ความสำคัญกับการใช้ข้อมูลจากเทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้ดิจิทัลเพื่อความเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการทำให้ต้นทุนสินทรัพย์ที่เรามีอยู่อย่างสมบูรณ์ เพื่อจะสร้างเศรษฐกิจให้ดีขึ้น คือ ใช้สินทรัพย์เหล่านั้นให้มีคุณค่า เป็นการเพิ่มมูลค่า ไม่ใช่เน้นแต่ปริมาณ ปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทย คือ เกษตรกรรม การท่องเที่ยว และสาธารณสุข ในอนาคตไทยอาจจะเป็นศูนย์กลางด้านสาธารณสุขของโลก ก็เป็นไปได้ ใคร ๆ ก็ต้องมาประเทศไทยเพราะมีบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน สำหรับการสร้างเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ต้องศึกษาว่าชุมชนนั้น ๆ มีจุดเด่นอะไร มีวัฒนธรรมอะไรที่น่าสนใจ และสร้างเสริมให้มีคุณค่าขึ้นมา พร้อมจัดตั้งศูนย์กลางการเข้าถึงองค์ความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่สามารถต่อยอดผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของแต่ละชุมชนให้มีคุณภาพและเพิ่มมูลค่า เป็นการสร้างรายได้และความมั่นคง ซึ่งเป็นกลุ่มฐานรากของประเทศ และจะเป็นส่วนผลักดันไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศได้ในที่สุด

“

การสร้างเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน
ต้องศึกษาว่าชุมชนนั้น ๆ มีจุดเด่นอะไร
มีวัฒนธรรมอะไรที่น่าสนใจ และสร้างเสริมให้มีคุณค่าขึ้นมา
พร้อมจัดตั้งศูนย์กลางการเข้าถึงองค์ความรู้
และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่สามารถต่อยอดผลผลิต
และผลิตภัณฑ์ของแต่ละชุมชนให้มีคุณภาพและเพิ่มมูลค่า

”

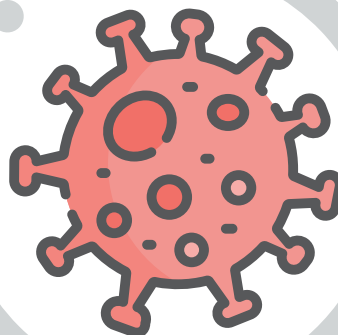

การรับมือสถานการณ์วิกฤต
การระบาดของ **โควิด-19**
ของประเทศไทยและต่างประเทศ

ส่วนยุทธศาสตร์การพัฒนากาการค้าและการลงทุน

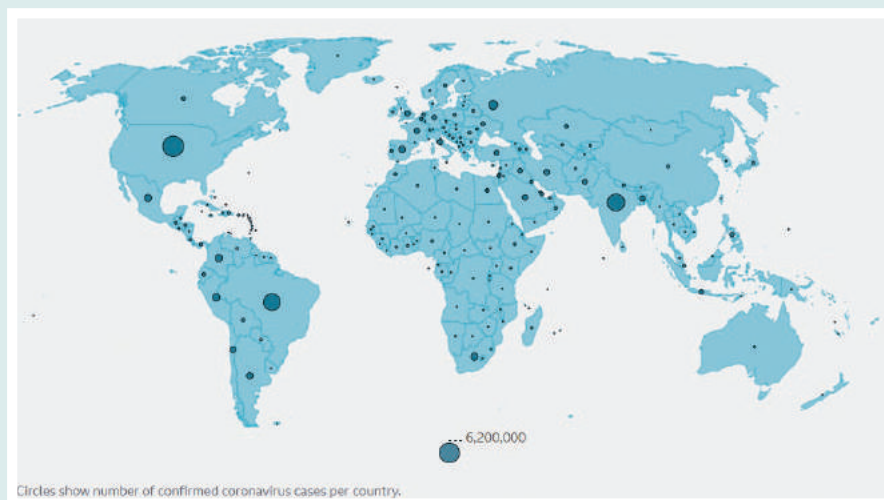
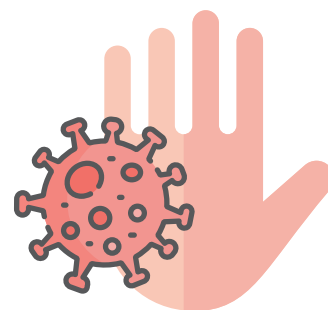
กองยุทธศาสตร์และประสานการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน

ช่วงปลายปี 2562 เมืองอู่ฮั่น สาธารณรัฐประชาชนจีน มีรายงานการพบผู้ป่วยที่มีอาการของโรคปอดอักเสบโดยไม่ทราบสาเหตุเป็นจำนวนมาก ซึ่งภายหลังได้รับการยืนยันว่าอาการดังกล่าวมาจากเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ เชื้อไวรัสดังกล่าวแพร่กระจายไปทั่วประเทศจีนอย่างรวดเร็ว ต่อมาในวันที่ 13 มกราคม 2563 ประเทศไทยตรวจพบผู้ติดเชื้อรายแรก และเป็นผู้ติดเชื้อรายแรกที่เกิดขึ้นนอกประเทศจีน การแพร่กระจายของโรคติดเชื้อดังกล่าวลุกลามอย่างรวดเร็วไปยังหลายภูมิภาคทั่วโลกทำให้องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ประกาศให้การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) เป็นการระบาดระดับโลก (Global Pandemic) ถือเป็นจุดเริ่มต้นของวิกฤตการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ในลักษณะการแพร่กระจายเชื้อไวรัสที่สามารถเดินทางผ่านอากาศและติดต่อจากคนสู่คน จนถึงเดือนกันยายน 2563 มีการรายงานจำนวนผู้ติดเชื้อทั่วโลกสูงกว่า 33 ล้านคน และผู้เสียชีวิตกว่า 8.8 แสนคน ขณะที่การได้มาซึ่งวัคซีนป้องกันโรคนั้นยังอยู่ระหว่างการพัฒนา

การแพร่ระบาดอย่างรุนแรงของโควิด-19 ได้จุดรั้งการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตประชาชน ตอกย้ำให้ประเทศทั่วโลกต้องเร่งแก้ไขวิกฤตการณ์ด้านสาธารณสุข ควบคู่กับการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจให้เติบโตต่อไปได้ จึงเป็นโจทย์สำคัญของรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่จะต้องวางแนวทางรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม ทันสถานการณ์ สอดคล้องระหว่างมิติต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง

ที่มา : Johns Hopkins University, national public health agencies / Figures last updated 7 September 2020, 09:50 BST
/ <https://www.bbc.com/news/world-51235105>

มาตรการจูงใจต่างประเทศ กับการรับมือโควิด-19

มาตรการที่แต่ละประเทศนำมาใช้รับมือกับวิกฤตการณ์ครั้งนี้ อาจจำเป็นต้องแบ่งประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดเป็นสองกลุ่มหลัก ๆ คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มประเทศฝั่งเอเชียซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นการระบาดของโควิด-19 และกลุ่มที่ 2 กลุ่มประเทศฝั่งยุโรปและสหรัฐอเมริกา ซึ่งการแพร่ระบาดเกิดขึ้นในระยะถัดมา ทั้งนี้หากพิจารณาในรายละเอียดของมาตรการที่แต่ละประเทศได้หยิบยกมาใช้ จะพบว่ามีความแตกต่างหลากหลายตามสภาพของเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนของประเทศ ดังนี้

มาตรการหลักของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชีย

ประเทศฝั่งตะวันออกในภูมิภาคเอเชีย เป็นภูมิภาคแรกที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 เนื่องจากต้นตอของเชื้อโรคเกิดขึ้น ณ เมืองอู่ฮั่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ภายในระยะเวลาประมาณ 1 เดือน เชื้อไวรัสได้แพร่กระจายอย่างรวดเร็วไปทั่วทั้งภูมิภาค แม้รัฐบาลจีนจะมีมาตรการปิดเมืองอู่ฮั่น แต่รัฐบาลประเทศต่าง ๆ ก็มีมาตรการรับมือที่มีประสิทธิภาพและทันท่วงที ประชาชนปฏิบัติตามมาตรการด้านสาธารณสุขด้วยความเคร่งครัด ทำให้การแพร่ระบาดเกิดในวงจำกัด ผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตลดจำนวนน้อยลง ดังจะเห็นได้จากตัวเลขผู้ติดเชื้อที่แตกต่างกันมากหากเปรียบเทียบระหว่างประเทศในเอเชียกับประเทศในยุโรปและสหรัฐอเมริกา

อย่างไรก็ตามการระบาดของโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของภูมิภาคอย่างรุนแรง มาตรการล็อกดาวน์ในหลายประเทศ ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจดำเนินไปได้อย่างจำกัด รัฐบาลแต่ละประเทศจึงต้องเร่งหามาตรการเพื่อบรรเทาปัญหาทางเศรษฐกิจและการเงินในระยะสั้น ส่วนใหญ่มุ่งเป้าไปที่การรักษาสภาพคล่องของธุรกิจโดยเฉพาะ SME และการจ้างงาน โดยมุ่งหวังประคับประคองให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจยังคงความต่อเนื่องแม้มีการปิดประเทศ มาตรการสำคัญ ๆ มีดังนี้

1) การช่วยเหลือเยียวยาภาคประชาชน โดยให้เงินอุดหนุนและความช่วยเหลืออื่น ๆ อาทิ สิงคโปร์อุดหนุนเงินให้เปล่าแก่คนสัญชาติสิงคโปร์ที่มีอายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป จำนวน 600 ดอลลาร์สิงคโปร์ต่อคนจีน ออก “คูปองดิจิทัล” วงเงิน 19,000 ล้านหยวน เพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายสำหรับสินค้าและบริการของ SME และธนาคารประชาชนจีนมีโครงการ “COVID-19 Prevention” ให้โควตาการรีไฟแนนซ์สินเชื่อวงเงิน 500 ล้านหยวน ส่วนเกาหลีได้ช่วยเหลือผู้ที่ต้องกักตัวจากการแพร่ระบาด โดยให้เงินเป็นค่าใช้จ่าย รวมทั้งคืนค่าซื้ออุปกรณ์ไฟฟ้าภายในบ้านที่มีฉลากประหยัดไฟในอัตราร้อยละ 10

มาเลเซีย

มาตรการบรรเทาผลกระทบจากโรคระบาดโควิด-19

- **Standard Chartered**
พักชำระหนี้ลูกค้าที่ได้รับผลกระทบ แต่ให้จ่ายเฉพาะดอกเบี้ยเป็นเวลา 6 เดือน
- **OCBC Bank (Malaysia) Bhd**
อยู่ระหว่างพิจารณามาตรการช่วยเหลือธุรกิจและลูกค้าบุคคลที่ได้รับผลกระทบ

มาตรการบรรเทาผลกระทบ สำหรับภาคท่องเที่ยว

- **Tourism, Art and Culture Ministry**
เสนอรัฐบาล ขอเลื่อนการยื่นคำขำขังในต่างประเทศ

เกาหลีใต้

มาตรการทางการคลัง

- อนุมัติงบฯ 20,800 พันล้านวอน (17.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ใช้ในการต่อต้านการแพร่ระบาดของโรค
- สำรองเงิน 2,000 ล้านวอน สำหรับช่วยเหลือ SMEs ในกรณีฉุกเฉิน

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (สศค.)

2) การช่วยเหลือเยียวยาภาคธุรกิจ โดยญี่ปุ่นมี มาตรการให้เงินอุดหนุนแก่ SME และ Micro บริษัทละ 2 ล้านเยน และเจ้าของธุรกิจที่เป็นบุคคลธรรมดารายละ 1 ล้านเยน กระทรวงการคลังของจีนออกมาตรการกระตุ้นและฟื้นฟู เศรษฐกิจ อาทิ ค่าประกันทางการเงินบางส่วนให้กับ SME และ ลดอัตราค่าธรรมเนียมการค้าประกันให้ต่ำกว่าร้อยละ 1 รวมทั้ง ออกพันธบัตรเพื่อระดมทุนและปล่อยสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำให้แก่ผู้ประกอบการ เกาหลีออกมาตรการช่วยเหลือเพื่อผ่อนคลาย ข้อจำกัดทางการเงินแก่ผู้ส่งออก ได้แก่ การขยายวงเงิน และการขยายการประกันทางการค้า วงเงินรวม 36 ล้านล้านวอน มาเลเซียช่วยเหลือธุรกิจการท่องเที่ยวโดยให้นำค่าใช้จ่าย ในการท่องเที่ยวภายในประเทศมาหักลดหย่อนภาษีเงินได้ บุคคลธรรมดาได้สูงสุด 1,000 ริงกิต รวมทั้งให้เลื่อนชำระ ภาษีเงินได้สำหรับผู้ประกอบกิจการท่องเที่ยว และยกเว้นภาษี บริการสำหรับธุรกิจโรงแรมเป็นระยะเวลา 1 ปี อินโดนีเซีย สนับสนุนสินเชื่อให้กับธุรกิจที่มีการจ้างงานจำนวนมาก และสินเชื่อเฉพาะสำหรับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้า และ ยานยนต์ รวมทั้งอนุญาตให้บริษัทนิติบุคคลซื้อคืนหุ้นเพื่อลด ผลกระทบจากความผันผวนของตลาดเงินและตลาดทุนได้

มาตรการหลักของกลุ่มประเทศฝั่งยุโรปและสหรัฐอเมริกา

กลุ่มประเทศฝั่งยุโรปและสหรัฐอเมริกาซึ่งมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง และภาคเอกชนมีขนาดใหญ่ ประชากรกระจุกตัวในเขตเมืองหนาแน่น การเดินทาง ข้ามพรมแดนคล่องตัวสูง ทำให้การรับมือกับวิกฤตของโควิด-19 แม้จะคล้ายคลึง กับประเทศในภูมิภาคเอเชียแต่ก็แตกต่างกันในรายละเอียด มาตรการสำคัญ ๆ ที่ แต่ละประเทศได้ดำเนินการ มีดังนี้

1) มาตรการกักกันและป้องกันโรค (Containment Measures)

ประเทศฝั่งตะวันตกทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่พยายามหลีกเลี่ยงการปิดเมืองเน้นจำกัดการเดินทางและล็อกดาวน์ เฉพาะบางพื้นที่ ประเทศในสหภาพยุโรป (อียู) อาทิ นอร์เวย์ มีการปิดพรมแดนบางส่วนและจำกัดการเดินทางที่ไม่จำเป็น ขณะที่บางประเทศ อาทิ อิตาลี สเปน ฝรั่งเศส ไอร์แลนด์ เดนมาร์ก โปแลนด์ และเบลเยียม จะล็อกดาวน์ในระยะเวลา สั้น ๆ ยกเว้นการขนส่งสินค้าให้ดำเนินการได้ตามปกติ เช่นเดียวกับอีกหลายประเทศในทวีปอเมริกาทั้งในสหรัฐฯ และแคนาดาที่เน้นการล็อกดาวน์ระยะสั้นและผ่อนคลายมาตรการลงเป็นระยะเพื่อลดผลกระทบทางเศรษฐกิจ ซึ่งตัวเลข จำนวนผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตยังคงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

• **มาตรการทางการเงิน (Monetary Policy and Prudential Regulation) เพื่อกระตุ้นและฟื้นฟูผลกระทบทางเศรษฐกิจ** สหภาพยุโรปได้ออกมาตรการชั่วคราวเพื่อช่วยเหลือเศรษฐกิจในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) (Temporary Framework for State Aid Measures to Support the Economy in the Current COVID-19 Outbreak) โดยให้ชาติสมาชิกสนับสนุนเงินประมาณร้อยละหนึ่งของ GDP และร่วมดำเนินนโยบายเสริมสภาพคล่องให้กับระบบเศรษฐกิจ อาทิ เลื่อนการจ่ายภาษี Public Guarantee Schemes มูลค่ารวมประมาณร้อยละ 10 ของ GDP สมาชิกที่ต้องการความช่วยเหลือสามารถยื่นคำขอมายัง EU เป็นรายประเทศ นอกจากนี้ ยังปรับลดดอกเบี้ยนโยบายเพื่อเร่งรัดการปล่อยสินเชื่อให้ภาคธุรกิจโดยเฉพาะ SME อาทิ ธนาคารกลางสหรัฐฯ ปรับลดอัตราดอกเบี้ยนโยบายลงร้อยละ 1.5 มาอยู่ที่อัตราร้อยละ 0 - 0.25 และธนาคารกลางสหราชอาณาจักร ปรับลดลงร้อยละ 0.65 มาอยู่ที่ร้อยละ 0.1 ควบคู่กับมาตรการ Term Funding Scheme เพื่อให้การลดอัตราดอกเบี้ยมีผลต่อระบบเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ทั้งยังได้ร่วมมือกับกระทรวงการคลัง จัดทำมาตรการเสริมสภาพคล่อง (Covid Corporate Financing Facility) วงเงินสูงถึง 330,000 ล้านปอนด์ (ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 15 ของ GDP)

หลังประเทศไทยพบผู้ติดเชื้อโควิด-19 รายแรก เมื่อเดือนมกราคม 2563 และพบการติดเชื้อเป็นวงกว้าง (Super Spreader) เป็นครั้งแรกในช่วงต้นเดือนมีนาคม 2563 ขณะที่ความรุนแรงของการระบาดทั่วโลกทำให้ผู้ติดเชื้อเพิ่มจำนวน รัฐบาลไทยได้ออกมาตรการเร่งด่วนเพื่อควบคุมการระบาดไม่ให้กระทบต่อประสิทธิภาพการให้บริการทางการแพทย์ของประเทศ เมื่อการแพร่ระบาดในประเทศอยู่ในภาวะที่ควบคุมได้ระดับหนึ่งจึงผ่อนคลายมาตรการดังกล่าว และเร่งออกมาตรการเยียวยา พ้นฟู และยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจ เพื่อบรรเทาผลกระทบและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประเทศ

Social Distancing

แนวทางการลดเสี่ยง เลี่ยง COVID-19

การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing)
 เป็นการลดการสัมผัส ใกล้ชิด ระหว่างตนเอง และผู้อื่น
 รวมไปถึงคนในครอบครัว เพื่อลดการแพร่กระจาย
 ของโรคติดต่อต่าง ๆ รวมไปถึง COVID-19 ด้วย

4 แนวทาง #ห่างกันสักพัก ห่างไกล COVID-19

อยู่บ้าน ให้มากขึ้น

- ทำงานที่บ้าน
- กินข้าวที่บ้าน
- ใช้เวลาวันหยุดที่บ้าน

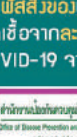
หลีกเลี่ยง การสัมผัสผู้อื่น

- ลดการสัมผัส โดยตรง
- หลีกเลี่ยงการสัมผัสทางอ้อม (ใช้สิ่งของร่วมกับผู้อื่น)

หลีกเลี่ยง การใกล้ชิดผู้อื่น

- เว้นระยะห่างจากบุคคลอื่นอย่างน้อย 1-2 เมตร

หลีกเลี่ยง สถานที่ยุขมขื่น

- เช่น ร้าน โรงหนัง โรงยิม
- รวมถึงแหล่งกิจกรรมที่คนแออัด เช่น งานอีเวนต์ หรือคอนเสิร์ต

ทำไม Social Distancing ถึงได้ผล ?

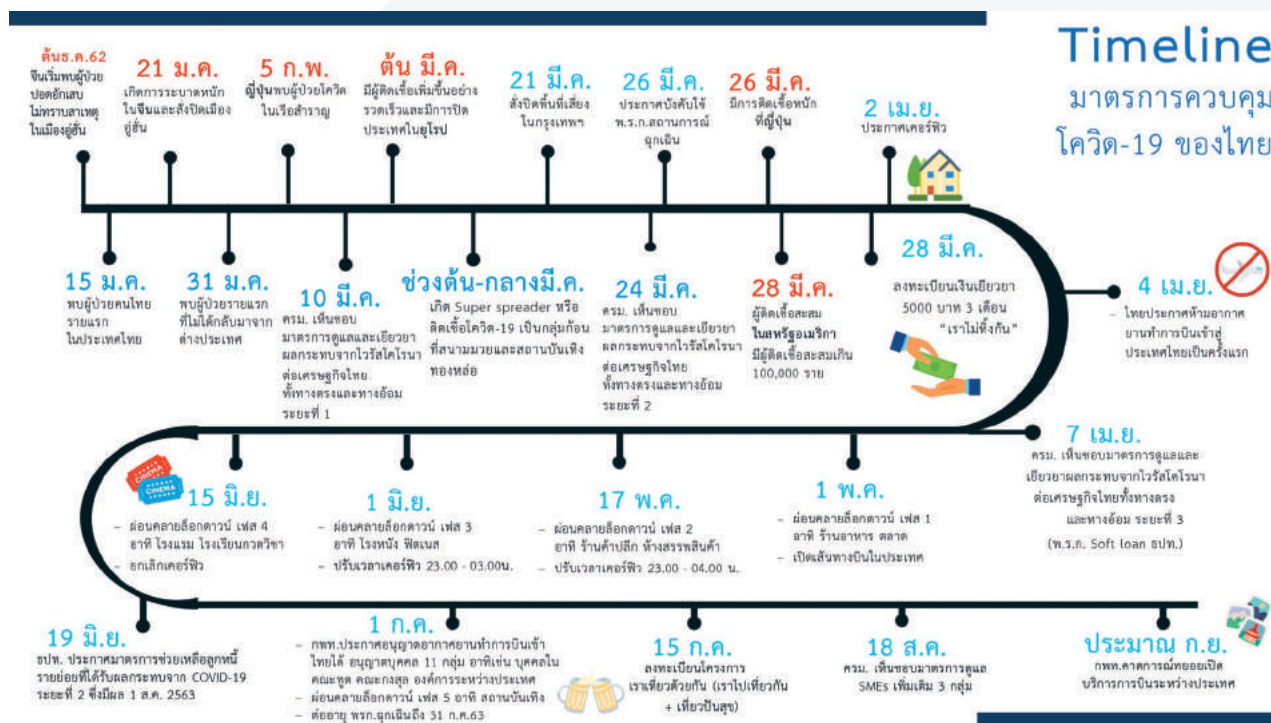
- ❤ ลดความเสี่ยงการสัมผัสผู้ติดเชื้อที่เป็นแสดงอาการ
- ❤ ลดความเสี่ยงการสัมผัสสิ่งของบนเบาะนอนหรือที่นอน
- ❤ ลดความเสี่ยงการติดเชื้อจากละอองน้ำมูก และน้ำลาย
- ❤ ลดโอกาสติดเชื้อ COVID-19 จากสถานที่ที่คนแออัด

กรมควบคุมโรค
Department of Disease Control

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา
Office of Disease Prevention and Control Region 12, Songkhla
80012, SSK, 80020, 80019

สายด่วน
กรมควบคุมโรค
1422

ตัวเลขเศรษฐกิจไทยในไตรมาสที่ 2 ของปี 2563 สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบให้การเติบโตทางเศรษฐกิจ ปริมาณการค้าระหว่างประเทศ และรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศหดตัวอย่างรุนแรง ทำให้รายได้และสภาพคล่องของภาคธุรกิจลดลง ต้องปรับตัวด้วยการลดภาระค่าใช้จ่าย เช่น ลดชั่วโมงการทำงาน และค่าจ้าง หลายธุรกิจโดยเฉพาะ SME ต้องปิดกิจการลงอย่างถาวร ตัวเลขการว่างงานเพิ่มสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ นับแต่วิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ ปี 2551 - 2552 สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยรุนแรงมากขึ้น

นอกจากผลกระทบในระยะสั้นข้างต้น การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ยังส่งผลให้เกิดวิถีใหม่ (New Normal) นำมาสู่รูปแบบและมาตรฐานใหม่ในการดำเนินชีวิตและการประกอบธุรกิจ อาทิ การปรับตัวเข้าสู่โลกดิจิทัล (Digital Transformation) รวดเร็วขึ้น ความเข้มข้นของกระแสโลกาภิวัตน์ลดลง เกิดเป็น

กระแสชาตินิยม ชาติต่าง ๆ หันมาพึ่งพาตนเอง นำไปสู่การกีดกันทางการค้ารุนแรงขึ้น นอกจากนี้ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ยังส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนห่วงโซ่การผลิตโลก (Global Value Chain : GVC) จากที่เน้นเชื่อมโยงการผลิตตามความเชี่ยวชาญเพื่อลดต้นทุน ไปสู่การผลิตที่มีความต่อเนื่องและปลอดภัย บริษัทข้ามชาติ (Multinational Enterprises : MNEs) จำนวนมากตัดสินใจชะลอการลงทุน ย้ายฐานการผลิตกลับไปภายในประเทศ หรือแสวงหาพันธมิตรใหม่เพื่อเชื่อมโยงการผลิตกับประเทศใกล้เคียงหรือประเทศที่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดได้ดี รวมทั้งภาคประชาชนหันมาให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางสาธารณสุขเพิ่มมากขึ้น เหล่านี้ล้วนเป็นความท้าทายต่อภาครัฐในการกำหนดมาตรการที่มีประสิทธิผล ประสิทธิภาพ และสมดุล ท่ามกลางสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ (Volatility, Uncertainty, Complexity, and Ambiguity : VUCA World)

การควบคุมและยับยั้งการแพร่ระบาด

หลังเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นวงกว้างจากการรวมตัวที่สนามมวยและสถานบันเทิงในช่วงต้นเดือนมีนาคม 2563 การแพร่ระบาดในต่างประเทศลุกลามขยายตัวอย่างรวดเร็วและไม่สามารถควบคุมได้ รัฐบาลไทยจำเป็นต้องเร่งแก้ไขวิกฤตการณ์ด้วยการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2563 โดยห้ามประชาชนเข้าพื้นที่เสี่ยง ปิดสถานที่ซึ่งมีคนทำกิจกรรมร่วมกันจำนวนมาก เสี่ยงต่อการแพร่เชื้อโรคเป็นการชั่วคราว ปิดช่องทางเข้ามาในราชอาณาจักร มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกำกับการบริหารราชการในท้องที่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น อีกทั้งจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ ทำหน้าที่ติดตามและแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินของโควิด-19

นอกจากนี้ ยังได้ประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือให้ประชาชนและภาคธุรกิจปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคและเว้นระยะสัมผัสห่างจากผู้อื่น (Social Distancing) ซึ่งรวมถึงรณรงค์ให้มีการทำงานที่บ้าน **“อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ”** ทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐ การดำเนินมาตรการทางด้านสาธารณสุขอย่างเข้มข้นเพื่อควบคุมและยับยั้งการแพร่ระบาด ส่งผลให้ยอดผู้ป่วยรายใหม่และผู้เสียชีวิตในประเทศไทยลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว และได้รับการยอมรับจากนานาชาติถึงความสำเร็จของไทยที่สามารถจัดการการระบาดของโควิด-19 ได้อย่างดีเยี่ยม

การเยียวยาฟื้นฟู และยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจ

หลังจากประเทศไทยควบคุมการแพร่กระจายของโรคได้ในระดับหนึ่ง รัฐบาลตระหนักถึงความจำเป็นในการผ่อนคลายการล็อกดาวน์เพื่อลดผลกระทบทางเศรษฐกิจด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง มีการเตรียมความพร้อมการเปิดสถานประกอบการ โดยพิจารณาความเสี่ยงของสถานประกอบการ จัดทำคู่มือด้านสาธารณสุขสำหรับสถานประกอบการรายประเภท รวมทั้งพัฒนาแอปพลิเคชัน **“ไทยชนะ”** เก็บข้อมูลการเข้าใช้งานในพื้นที่สาธารณะของประชาชนและประเมินความหนาแน่นของสถานประกอบการ โดยกำหนดช่วงเวลาการเปิดสถานประกอบการ แบ่งตามระดับความเสี่ยงเป็น 5 ระยะ โดยสถานประกอบการกลุ่มแรก (ระยะที่ 1) เปิดให้บริการตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2563 และทยอยเปิดให้บริการเรื่อยมาจนกระทั่งทุกสถานประกอบการสามารถกลับมาเปิดดำเนินการได้ตามปกติในระยะที่ 5 ในวันที่ 1 กรกฎาคม 2563

นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้จัดทำมาตรการช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบ รวมทั้งการฟื้นฟูและยกระดับศักยภาพเศรษฐกิจ จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์เศรษฐกิจจากผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 และแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารสถานการณ์เศรษฐกิจจากผลกระทบของการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ทำหน้าที่จัดทำข้อเสนอและกรอบแนวทางการดำเนินมาตรการเศรษฐกิจทั้งระยะเร่งด่วนเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดระยะปานกลาง และระยะยาวเพื่อยกระดับศักยภาพและวางรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคตหลังโควิด-19 สิ้นสุดลง นอกจากนี้ ยังได้จัดตั้งกลไกเฉพาะ ทำหน้าที่เสนอแนะมาตรการที่เหมาะสมในแต่ละช่วงเวลา รวมทั้งการกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล มาตรการสำคัญที่ได้ดำเนินการ มีดังนี้

มาตรการดูแลและเยียวยาผลกระทบจากโควิด-19 ต่อเศรษฐกิจไทยทั้งทางตรง

และทางอ้อม ระยะที่ 1 มุ่งเน้นการช่วยบรรเทาผลกระทบและเสริมสภาพคล่องให้ผู้ประกอบการและแบ่งเบาภาระประชาชน ประกอบด้วย **มาตรการด้านการเงิน** อาทิ สนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำแก่ผู้ประกอบการทั่วไป และสถานประกอบการที่ขึ้นทะเบียนประกันสังคม พักเงินต้นลดดอกเบี้ย และขยายระยะเวลาชำระหนี้แก่ลูกหนี้ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ได้รับผลกระทบ ผ่อนปรนหลักเกณฑ์การจัดชั้นสินเชื่อปกติ **มาตรการทางภาษี** โดยลดอัตราภาษีหัก ณ ที่จ่ายเป็นการชั่วคราว ให้นำรายจ่ายดอกเบี้ยและรายจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างที่เป็นผู้ประกันตนตามกฎหมายประกันสังคมมาหักเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษีได้ และ**มาตรการช่วยเหลืออื่น** อาทิ บรรเทาภาระการจ่ายค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าธรรมเนียม ค่าเช่า ค่าตอบแทนการบริการของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ ลดเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมของนายจ้างและลูกจ้าง เร่งรัดการใช้จ่ายงบประมาณของภาครัฐ ตลอดจนมีแนวทางให้ส่วนราชการสามารถใช้งบประมาณเพื่อป้องกัน เยียวยา สร้างแรงจูงใจในการจ้างงาน และพัฒนาศักยภาพของผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นการเฉพาะ

2

มาตรการดูแลและเยียวยาผลกระทบจากโควิด-19 ต่อเศรษฐกิจไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม ระยะที่ 2 เน้นให้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบในกลุ่มอื่น ๆ เพิ่มเติม ได้แก่ การเยียวยาแรงงาน ลูกจ้าง ลูกจ้างชั่วคราว อาชีพอิสระที่ไม่อยู่ในระบบประกันสังคม โดยชดเชยรายได้แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการให้สถานประกอบการหยุดดำเนินการชั่วคราว ให้สินเชื่อเพื่อเสริมสภาพคล่อง จัดฝึกอบรมเพิ่มทักษะและเสริมอาชีพ เลื่อนเวลาชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล เพิ่มวงเงินหักลดหย่อนค่าเบี้ยประกันสุขภาพ ตลอดจนยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับค่าตอบแทนในการเสี่ยงภัยของบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข รวมทั้งดูแลและเยียวยาผู้ประกอบการอาทิ สนับสนุนสินเชื่อเพื่อเสริมสภาพคล่อง เลื่อนเวลาการชำระภาษีเงินได้นิติบุคคล และการยื่นแบบแสดงรายการนำส่ง และชำระภาษี

3

มาตรการดูแลและเยียวยาผลกระทบจากโควิด-19 ต่อเศรษฐกิจไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม ระยะที่ 3 ครอบคลุมมาตรการในหลายด้านแบบเป็นองค์รวมเพื่อบรรเทาผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและวางรากฐานเพื่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจภายหลังจากที่สถานการณ์การแพร่ระบาดคลี่คลาย

• พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหา เยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563 โดยมีกรอบวงเงินกู้ไม่เกินหนึ่งล้านล้านบาท แบ่งออกเป็น 3 มาตรการหลัก ได้แก่

- การช่วยเหลือและเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 วงเงิน 55,000 ล้านบาท ตัวอย่างมาตรการสำคัญที่ดำเนินการ อาทิ โครงการเราไม่ทิ้งกัน เพื่อชดเชยรายได้ให้กับแรงงาน ผู้ประกอบอาชีพอิสระ และลูกจ้างชั่วคราวที่ได้รับผลกระทบ 15,000 บาทต่อราย มาตรการเยียวยาเกษตรกร 15,000 บาทต่อราย มาตรการเยียวยากลุ่มเปราะบาง (เด็ก - ผู้สูงอายุ - ผู้พิการ) 3,000 บาทต่อราย และมาตรการช่วยเหลือผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ 3,000 บาทต่อราย

- การแพทย์และสาธารณสุข วงเงิน 45,000 ล้านบาท เพื่อแก้ไขปัญหาการระบาดจากโควิด-19 อาทิ ชดเชยค่าเสี่ยงภัยของบุคลากรทางการแพทย์ จัดหาอุปกรณ์ทางการแพทย์ รวมทั้งเป็นค่าใช้จ่ายในการบำบัดรักษาและควบคุมโรค และค่าใช้จ่ายในการรักษาและกักตัวผู้มีความเสี่ยง

ระยะแรก: ควบคุมและเยียวยา

ระยะเปลี่ยนผ่าน:ฟื้นฟูและกระตุ้นเศรษฐกิจ

ระยะต่อไป:ยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจ

During Crisis

Interim Period

Post COVID-19

การสาธารณสุข 45,000 ลบ.

แผนงานหรือโครงการที่มีวัตถุประสงค์ทางการแพทย์และสาธารณสุข

- เพื่อรองรับค่าใช้จ่าย ค่าเยียวยา ค่าชดเชย ค่าเสี่ยงภัยสำหรับบุคลากรทางการแพทย์
- เพื่อจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์ทางการแพทย์และสาธารณสุข ยาวัคซีน วัคซีน และห้องปฏิบัติการ
- เพื่อรองรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่อการบำบัดรักษา ป้องกัน และควบคุมโรค
- เพื่อการเตรียมความพร้อมด้านสถานพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการรักษาและกักตัวผู้มีความเสี่ยง
- เพื่อรับมือสถานการณ์ฉุกเฉิน อันเนื่องมาจากการระบาดของ COVID-19

การเยียวยา/ฟื้นฟู 555,000 ลบ.

แผนงานหรือโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือ เยียวยา และชดเชยให้กับภาคประชาชน เกษตรกร และผู้ประกอบการซึ่งได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดต่อ COVID-19

- เพื่อช่วยเหลือ เยียวยา และชดเชยให้แก่ประชาชน เกษตรกรและผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบ
- เพื่อแก้ไขปัญหายา เยียวยา และชดเชยประชาชน เกษตรกร และผู้ประกอบการเพื่อรับมือสถานการณ์ฉุกเฉิน

การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม 400,000 ลบ.

- 3.1 ลงทุนและกิจกรรมการพัฒนาที่สามารถพลิกฟื้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
- 3.2 ฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชน
- 3.3 ส่งเสริมและกระตุ้นการบริโภคภาคครัวเรือนและเอกชน
- 3.4 สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน และสนับสนุนกระบวนการผลิต

- การดูแลเศรษฐกิจภายในประเทศ

วงเงิน 400,000 ล้านบาท เน้นลงทุนและกิจกรรมการพัฒนาที่สามารถพลิกฟื้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชน กระตุ้นการบริโภคภายในประเทศ และยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและสนับสนุนกระบวนการผลิตลงทุนเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ตัวอย่างมาตรการสำคัญ อาทิ ให้การช่วยเหลือธุรกิจและแรงงานในภาคท่องเที่ยวและธุรกิจเกี่ยวเนื่อง โดยสนับสนุนค่าใช้จ่ายสำหรับการท่องเที่ยวภายในประเทศ ผ่านโครงการเราเที่ยวด้วยกันและโครงการกำลังใจ ส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน โดยการฟื้นฟูภาคเกษตรและเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชน เน้นการพัฒนา สร้างงาน สร้างรายได้แก่เกษตรกรและแรงงานที่อพยพกลับถิ่น รวมทั้งพัฒนาพื้นที่เรียนรู้ชุมชนต้นแบบ ผ่านโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ “โคก หนอง นา” และโครงการ 1 ตำบล 1 กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่

เราเที่ยวด้วยกัน

- มาตรการช่วยเหลืออื่น ๆ อาทิ ขยายวงเงินคุ้มครองเงินฝากที่ระดับ 5 ล้านบาท สนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำแก่ผู้ประกอบการเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non-banks) เพื่อให้สามารถช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อยของบริษัท

4

มาตรการดูแล SMEs เพิ่มเติม 3 กลุ่ม มุ่งแก้ไขปัญหาข้อติดขัดของมาตรการทางการเงิน ในช่วงก่อนหน้า เปิดโอกาสให้ SMEs ที่มีข้อจำกัดสามารถเข้าถึงแหล่งสินเชื่อได้อย่างเพียงพอ และทั่วถึงวงเงินรวม 114,100 ล้านบาท ประกอบด้วย

• **มาตรการสำหรับ SMEs ทั่วไป** ได้แก่ สินเชื่อ ดอกเบี้ยต่ำแก่ SME ทั่วไปและ SME ในธุรกิจท่องเที่ยว และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง วงเงิน 20,000 ล้านบาท การค้ำประกัน สินเชื่อให้ผู้ประกอบการทั่วไป (โครงการ PGS ระยะที่ 8) วงเงิน 10,000 ล้านบาท และ SMEs ที่มีคุณสมบัติตาม พ.ร.ก. Soft Loan แต่ยังไม่ได้รับสินเชื่อตาม พ.ร.ก. Soft loan (โครงการ PGS Soft loan พลัส) วงเงิน 57,000 ล้านบาท

• **มาตรการสำหรับกลุ่ม SMEs ท่องเที่ยว** ได้แก่ สินเชื่อฟื้นฟูท่องเที่ยวไทยให้กับ SME รายย่อย ในธุรกิจท่องเที่ยวและ Supply Chain วงเงิน 5,000 ล้านบาท และสินเชื่อ Extra Cash ให้กับ SMEs รายเล็ก ธุรกิจท่องเที่ยวและธุรกิจอื่น ๆ ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล วงเงิน 9,600 ล้านบาท

• **มาตรการสำหรับ SMEs รายย่อยและประชาชน** ได้แก่ สินเชื่อเสริมพลังฐานรากให้แก่ SME รายย่อยที่เป็นบุคคลธรรมดา ผู้มีรายได้ประจำ ผู้ประกอบ อาชีพอิสระ และบุคคลในครอบครัว วงเงิน 10,000 ล้านบาท การค้ำประกันสินเชื่อให้ผู้ประกอบการรายย่อย (โครงการ Micro Entrepreneur ระยะที่ 3) วงเงิน 2,500 ล้านบาท

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศอย่างกว้างขวางและรุนแรง ก่อให้เกิดความปกติใหม่ (New Normal) ประกอบกับแนวโน้มสำคัญของโลก (Mega Trends) ท่ามกลางความปั่นป่วนและเปลี่ยนแปลง (VUCA World) เป็นปัจจัยเร่งที่ทำให้ประเทศไทยต้องทบทวนทิศทางการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับสถานการณ์ เงื่อนไข และบริบทการพัฒนาใหม่ของประเทศ โดยยังคง “เป้าหมาย (Ends)” ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ไว้เช่นเดิม หากแต่มีการทบทวนและปรับเปลี่ยน “แนวทาง/วิธีการ (Ways)” และ “เครื่องมือ (Means)” ในรูปแบบของ “แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ อันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด-19 พ.ศ. 2564 - 2565” ซึ่งเป็นการระบุแนวทางการพัฒนาที่ต้องมุ่งเน้นให้ความสำคัญเป็นพิเศษ (Top Priorities) และประเด็นการพัฒนาเพิ่มเติม (Emerging Issues) เพื่อพัฒนาศักยภาพของประเทศให้สามารถ “ล้มแล้วลุกไว” (Resilience) ประกอบด้วยมิติการพัฒนา 3 ประการ ได้แก่ (1) การพร้อมรับ (Cope) หมายถึงความสามารถในการบริหารจัดการภายใต้สภาวะวิกฤต

ให้สามารถยืนหยัดและต้านทานความยากลำบาก รวมถึงฟื้นคืนกลับสู่สภาวะปกติได้อย่างรวดเร็ว (2) การปรับตัว (Adapt) หมายถึง การปรับทิศทาง รูปแบบ และแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง พร้อมกระจายความเสี่ยงและปรับตัวอย่างเท่าทันเพื่อแสวงหาประโยชน์จากสิ่งที่เกิดขึ้น และ (3) การเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน (Transform) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและปัจจัยพื้นฐานให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงเพื่อพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสสำหรับการพัฒนาประเทศต่อไป

ขณะนี้ สศช. ยังอยู่ระหว่างการจัดทำแผนแม่บทฯ ฉบับดังกล่าว โดยในเบื้องต้นได้กำหนดประเด็นการพัฒนาที่ควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษในระยะ 2 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2564 - 2565) อาทิ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากภายในประเทศ (Local Economy) การยกระดับขีดความสามารถของประเทศเพื่อรองรับการเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว (Future Growth) การพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของคนให้เป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (Human Capital)

หยุดโควิด ไม่หยุดเศรษฐกิจไทย

รวมไทย สร้างชาติ

สายด่วนให้คำปรึกษา COVID-19

กรมควบคุมโรค

1422

ขอคำแนะนำ ขอความช่วยเหลือ
เกี่ยวกับ COVID-19

สปสช.

1330

ตรวจสอบสิทธิการรักษาพยาบาล
สอบถามสิทธิบัตรทอง

กรมสุขภาพจิต

1323

ปรึกษาปัญหาสุขภาพจิต

กรมการแพทย์

1668

ขอคำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัว
และการรักษาผู้ป่วย COVID-19

ศูนย์ตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน (EOC)

1646, 1669

สำนักนายกรัฐมนตรี

1111

รับเรื่องร้องเรียน "ไวรัส COVID-19"

สายด่วนสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร

09 4386 0051, 08 2001 6373

ตั้งแต่เวลา 08.00 - 16.00 น.

0 2245 4964 ตลอด 24 ชั่วโมง

REF

Coronavirus pandemic : Tracking the global outbreak by
The Visual and Data Journalism Team BBC News /
7 September 2020 / access 08092020

<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen>
Rolling updates on coronavirus disease (COVID-19)

Updated 31 July 2020

<https://www.oecd.org/coronavirus/country-policy-tracker/>

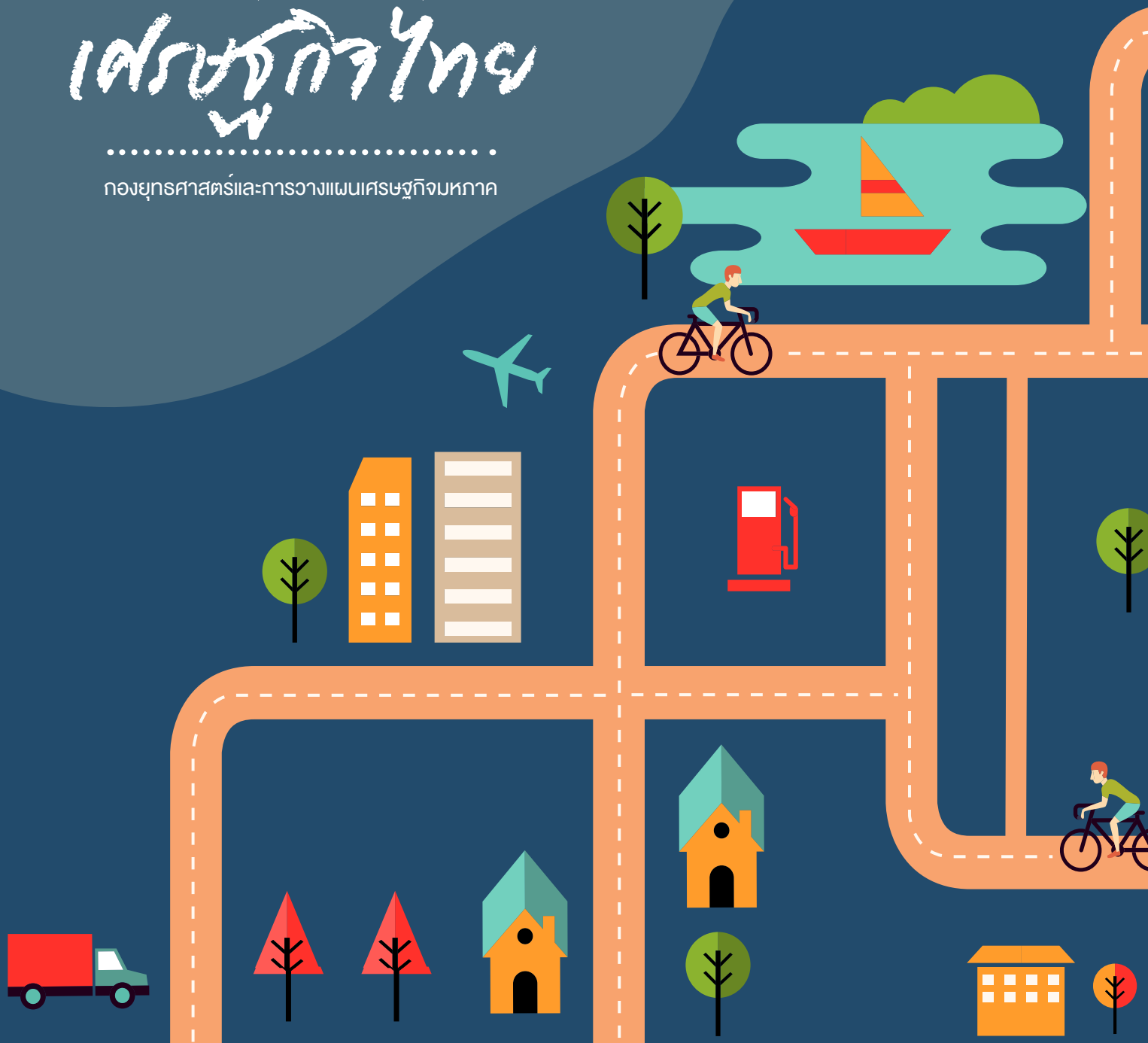
/ 10 September 2020 / access 10092020

บทสรุป

การเผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ทำให้ภาครัฐต้องปรับแนวทางการบริหารประเทศครั้งใหญ่ เพื่อยับยั้งการแพร่ระบาดและปรับตัวสู่ความปกติใหม่ (New Normal) ด้วยการกำหนดมาตรการและกลไกแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ด้านสาธารณสุข รวมทั้งการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฟื้นฟูและกระตุ้นเศรษฐกิจและยกระดับศักยภาพภาคเศรษฐกิจอย่างเหมาะสมตรงจุด สอดรับกับสถานการณ์ของประเทศแต่ละช่วงเวลา นอกเหนือจากการบริหารสถานการณ์โดยภาครัฐแล้ว

การร่วมแรงร่วมใจของภาคเอกชนและประชาชนทั้งประเทศ ถือได้ว่าเป็นกำลังขับเคลื่อนสำคัญที่จะช่วยยับยั้งการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) และมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและพัฒนาประเทศโดยใช้โอกาสและจุดแข็งจากความสำเร็จในการควบคุมและป้องกันการระบาดของโควิด-19 ความพร้อมของประเทศในการเป็นแหล่งอาหาร สถานที่ท่องเที่ยว และแหล่งการลงทุนที่ปลอดภัย รวมทั้งอสังหาริมทรัพย์และความเกื้อกูลกันของคนไทย เพื่อให้เราสามารถร่วมกันนำพาประเทศไทยให้กลับมาเข้มแข็งและเติบโตต่อไป

กองยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค

1. บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ทวีความรุนแรงและขยายขอบเขตไปในหลายประเทศทั่วโลกอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่ในช่วงต้นปี 2563 จนทำให้เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563 องค์การอนามัยโลก (WHO) ประกาศให้เป็นการแพร่ระบาดครั้งใหญ่ (Pandemic) โดยข้อมูลล่าสุด ณ 11 ตุลาคม 2563 มีจำนวนผู้ติดเชื้อทั่วโลก 37.8 ล้านคน จำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่ 2.8 แสนคน และจำนวนผู้เสียชีวิตมากกว่า 1.0 ล้านคน ซึ่งการระบาดของโรคโควิด-19 ในหลายประเทศทั่วโลกดังกล่าวได้ส่งผลกระทบรุนแรงต่อเศรษฐกิจโลกในภาพรวมและก่อให้เกิดความผันผวนรุนแรงในตลาดการเงินโลก ทำให้เศรษฐกิจในหลายประเทศในช่วงไตรมาสที่สองของปี 2563 หดตัวต่อเนื่องจนเข้าสู่ภาวะเศรษฐกิจถดถอยและหลายประเทศขยายตัวต่ำสุดเป็นประวัติการณ์นับตั้งแต่วิกฤตการเงินโลกในปี 2552

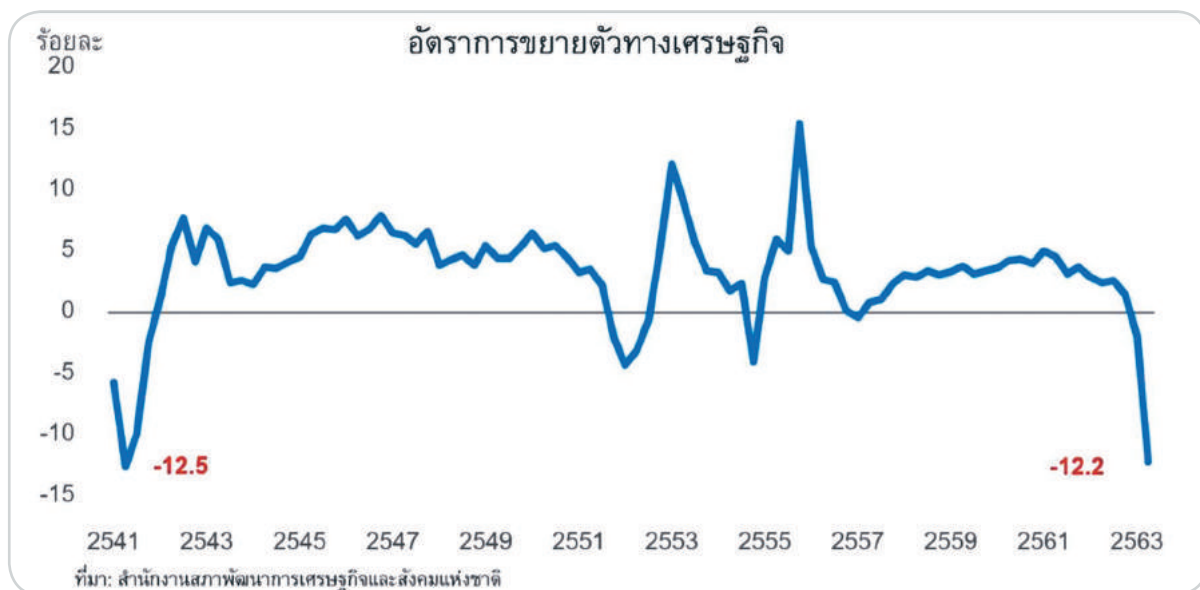
สำหรับเศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่รุนแรงมากขึ้น เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคบริการท่องเที่ยวและธุรกิจที่

เกี่ยวเนื่องที่ได้รับผลกระทบรุนแรงจากการดำเนินมาตรการควบคุมการระบาดที่เข้มงวดและจำกัดการเดินทางระหว่างประเทศ ในขณะเดียวกันภาคการส่งออกยังได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยของเศรษฐกิจประเทศคู่ค้าสำคัญ รวมทั้งการปิดเส้นทางขนส่งในบางประเทศและการหยุดชะงักของห่วงโซ่การผลิต การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อเนื้อหาให้สภาพคล่องทางธุรกิจประสบปัญหาโดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อย การผลิตและการลงทุนลดลง และส่งผลกระทบต่อภาคการจ้างงานและรายได้ของครัวเรือน ซึ่งทำให้กำลังซื้อภายในประเทศปรับตัวลดลง ในขณะเดียวกันการใช้จ่ายภายในประเทศยังได้รับผลกระทบอีกทางจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคและมาตรการควบคุมและป้องกันการระบาดโดยการปิดสถานประกอบการต่าง ๆ นอกจากนี้เศรษฐกิจไทยยังมีแนวโน้มที่ต้องเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงซ้ำเติมจากสถานการณ์ภัยแล้งที่มีแนวโน้มรุนแรงและส่งผลกระทบต่อผลผลิตและรายได้ภาคเกษตร

2. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

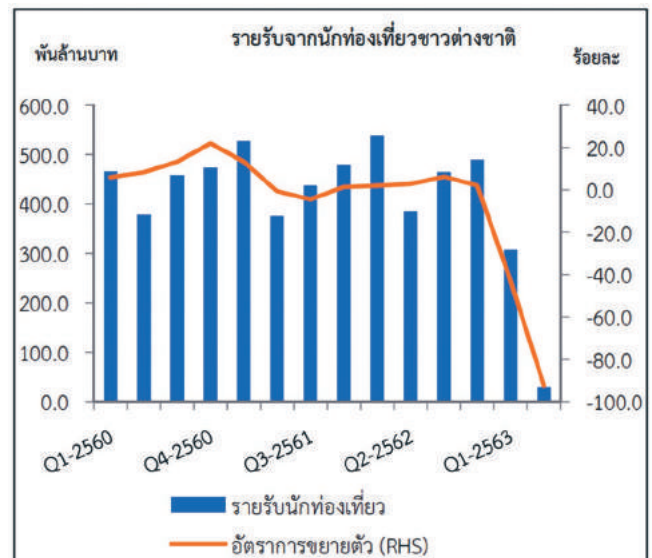
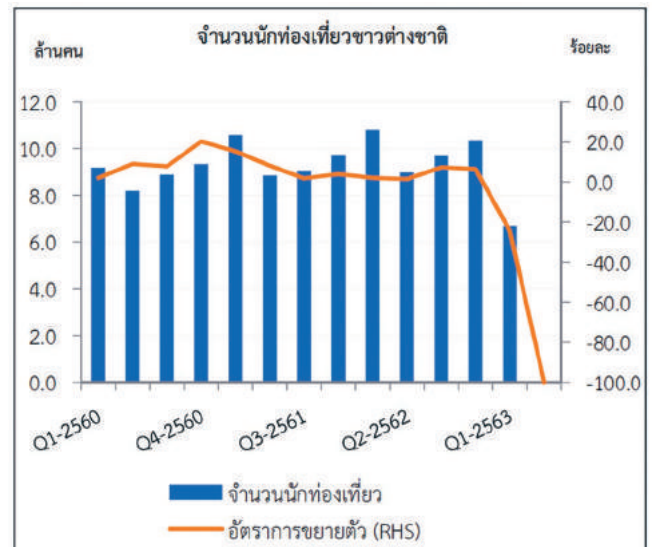
1) **ภาวะเศรษฐกิจไทยโดยรวม** สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) รายงานสถานการณ์เศรษฐกิจไทยในไตรมาสที่ 2 ปี 2563 ลดลงร้อยละ 12.2 เป็นการลดลงต่อเนื่องจากการลดลงร้อยละ 1.8 ในไตรมาสแรก เนื่องจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคบริการท่องเที่ยวและภาคบริการที่เกี่ยวข้อง โดยในไตรมาสที่ 2 ภาคบริการสาขาที่พักแรมและบริการด้านอาหารลดลงร้อยละ 50.2 ภาคการขนส่งลดลงร้อยละ 38.9 ในขณะที่ภาคบริการบางสาขา อาทิ การเงินและประกันภัยและข้อมูลข่าวสาร ยังคงขยายตัวได้ ทั้งนี้ ในกรณีที่ไม่มีมาตรการในประเทศระลอกที่สอง สศช. คาดว่าเศรษฐกิจไทยในช่วงที่เหลือของปี 2563 มีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้นจากจุดต่ำสุดในไตรมาสที่สองอย่างช้า ๆ โดยมีปัจจัยสนับสนุนจากความสำเร็จในการควบคุมและป้องกันการระบาดภายในประเทศที่ทำให้มีการผ่อนคลายมาตรการควบคุมการเดินทางและปิดสถานที่ของภาครัฐอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ซึ่งจะ

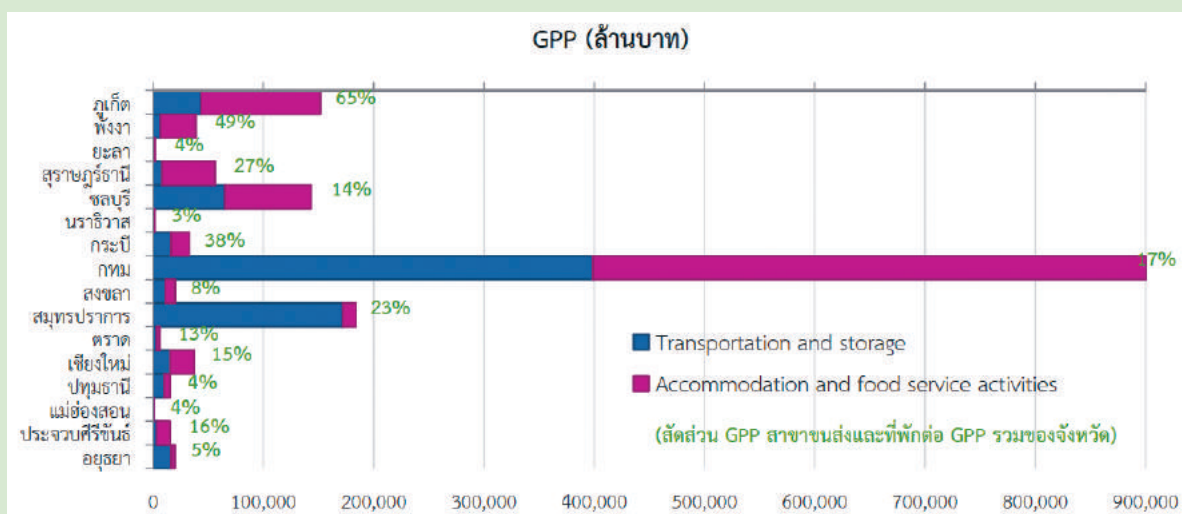
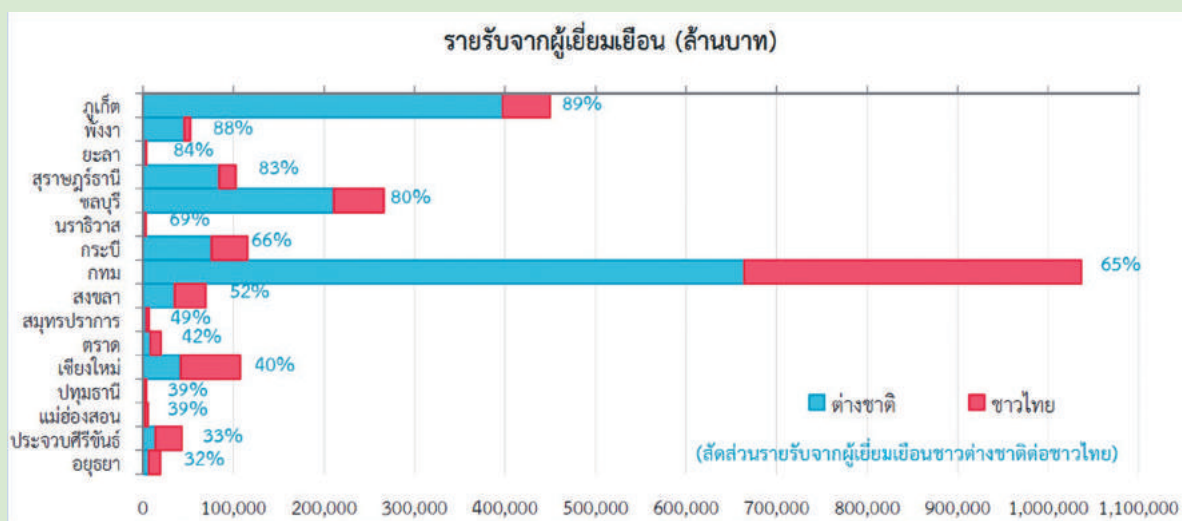
ส่งผลให้ภาคเศรษฐกิจในประเทศฟื้นตัวกลับเข้าสู่ภาวะปกติมากขึ้นตามลำดับภายหลังจากภาครัฐเริ่มกลับมาดำเนินการ นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยสนับสนุนจากการปรับตัวดีขึ้นอย่างช้า ๆ ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศคู่ค้าที่สำคัญ รวมทั้งการเบิกจ่ายภายใต้กรอบงบประมาณและมาตรการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภาครัฐ และแรงขับเคลื่อนจากการผลิตและการส่งออกสินค้าที่ได้รับประโยชน์จากมาตรการกีดกันทางการค้าและการระบาด ของโรคโควิด-19 อย่างไรก็ตาม ระดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและฐานรายได้ในช่วงครึ่งปีหลังยังมีแนวโน้มที่จะอยู่ในระดับต่ำกว่าช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้า ตามข้อจำกัดจากแนวโน้มความล่าช้าในการเปิดรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ผลกระทบจากปัญหาภัยแล้ง และการเพิ่มขึ้นของการว่างงานในระบบเศรษฐกิจในขณะที่สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ทิศทางนโยบายของสหรัฐฯ ในช่วงก่อนและหลังเลือกตั้ง และปัญหาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในประเทศที่มีปัจจัยพื้นฐานอ่อนแอยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยงที่จะต้องติดตามและประเมินสถานการณ์อย่างใกล้ชิด

2) ภาคการท่องเที่ยว การลดลงรุนแรงของจำนวน

นักท่องเที่ยวและรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติในช่วงครึ่งปีแรกและแนวโน้มความล่าช้าของการเปิดรับนักท่องเที่ยวต่างชาติในช่วงครึ่งปีหลัง ทำให้จำนวนและรายรับจากนักท่องเที่ยวปรับตัวลดลงมาก ข้อมูลล่าสุดแสดงให้เห็นว่าในช่วง 7 เดือนแรกของปี (มกราคม - กรกฎาคม 2563) จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติอยู่ที่ 6.69 ล้านคน ลดลงร้อยละ 71 จากช่วงเดียวกันของปีก่อน จากสถานการณ์การระบาดในหลายประเทศที่เป็นต้นทางของนักท่องเที่ยว หลายประเทศยังไม่สามารถควบคุมให้อยู่ในวงจำกัดดังจะเห็นได้จากจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่ที่ยังเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ในขณะที่หลายประเทศเริ่มเผชิญกับการระบาดระลอกใหม่ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว ในกรณีฐาน คาดว่าจะทำให้ประเทศไทยยังไม่สามารถเปิดรับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ในช่วงที่เหลือของปี 2563 เช่นเดียวกับประเทศที่เป็นแหล่งต้นทางของนักท่องเที่ยวสำคัญ ๆ หลายประเทศที่คาดว่าจะยังคงดำเนินมาตรการควบคุมการเดินทางอย่างเข้มงวดต่อเนื่องในช่วงที่เหลือของปี ปัจจัยดังกล่าวจะยังคงเป็นข้อจำกัดต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทยอย่างต่อเนื่อง โดยธุรกิจที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด 3 อันดับ ประกอบด้วย ธุรกิจที่พักแรมและบริการอาหาร ธุรกิจขนส่งโดยเฉพาะขนส่งทางอากาศ และธุรกิจการค้าปลีกและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้ การลดลงของนักท่องเที่ยวต่างชาติทำให้เกิดผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญโดยเฉพาะต่อผู้ประกอบการในพื้นที่ที่มีสัดส่วนรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างชาติสูง ข้อมูลรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนรายจังหวัด โดยเรียงลำดับจากจังหวัดที่มีสัดส่วนรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) มากที่สุด ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ อยู่ที่ร้อยละ 65 49 และ 38 ของ GDP ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าจังหวัดเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการลดลงของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ

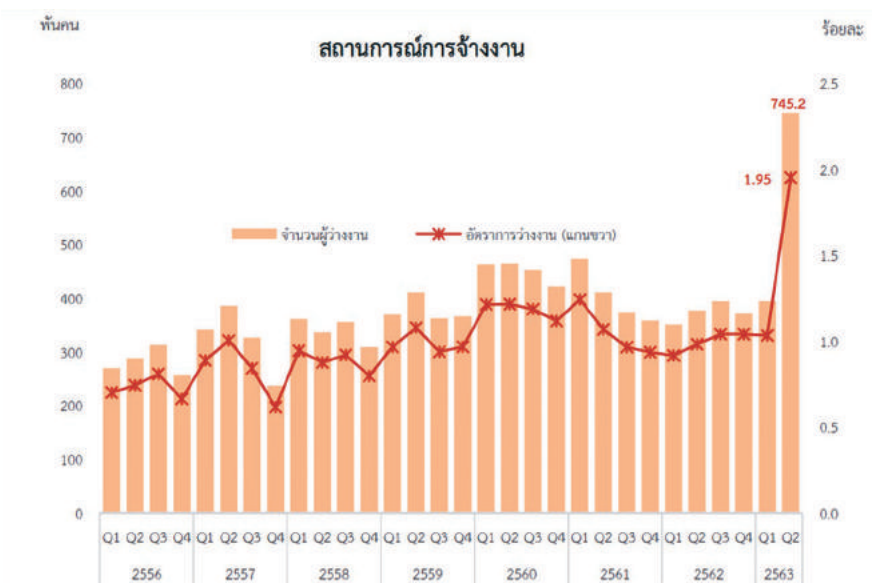
3) **ภาคการค้าและการลงทุน** นอกจากการดำเนินมาตรการกีดกันทางการค้าของประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย ที่ส่งผลกระทบต่อการค้าและการลงทุนแล้วนั้น การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ยังส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจและปริมาณการค้าโลก ให้เข้าสู่ภาวะเศรษฐกิจถดถอย ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อปริมาณการค้าโลกและส่งผลกระทบต่อ**เนื่องต่อภาคการส่งออกของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้** โดยในไตรมาสที่ 2 มูลค่าการส่งออกลดลงร้อยละ 17.8 สอดคล้องกับการผลิตอุตสาหกรรมที่ลดลงร้อยละ 14.4 และการลงทุนภาคเอกชนที่ลดลงร้อยละ 15.0 โดยมูลค่าการส่งออก

สินค้าอุตสาหกรรมสำคัญที่ปรับตัวลดลง ได้แก่ ยานยนต์ และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักรและอุปกรณ์ เคมีภัณฑ์ อย่างไรก็ตาม สินค้าอุตสาหกรรมสำคัญที่มูลค่าส่งออกขยายตัว ประกอบด้วย ปลากระป๋องและปลาแปรรูป ผลิตภัณฑ์ยาง อาหารสัตว์ และคอมพิวเตอร์ ผลกระทบต่อการลดลงของการส่งออกในระยะสั้นได้ส่งผลกระทบต่อผลประกอบการและสภาพคล่องของธุรกิจ โดยหากสถานการณ์ยืดเยื้อยาวนานอาจส่งผลให้ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะ SME ไม่สามารถประคับประคองธุรกิจ และต้องปิดกิจการ นอกจากนี้ ภายหลังสิ้นสุดสถานการณ์แพร่ระบาด ผู้ประกอบการอาจยังต้องเผชิญกับความปกติใหม่

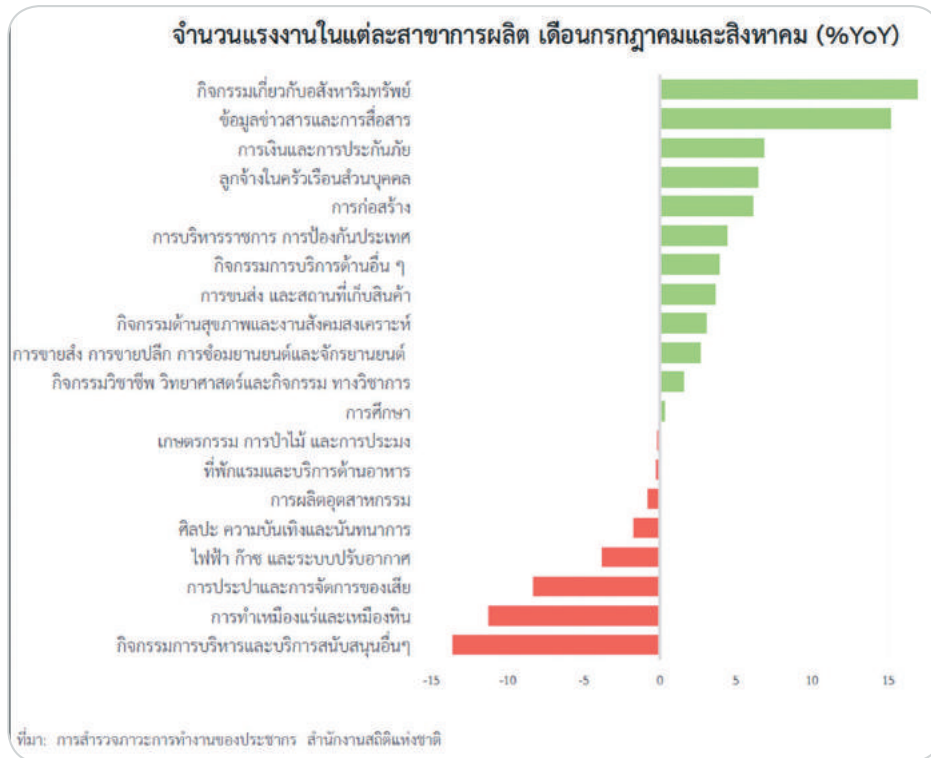
(New Normal) และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค จึงต้องเร่งปรับตัวให้เท่าทันสถานการณ์ดังกล่าวโดยเร็ว โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ นอกจากนี้ผู้ประกอบการ SME ส่วนใหญ่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงการสนับสนุนของภาครัฐ มาตรการ แผนงาน และโครงการ บางส่วนยังไม่สอดคล้องกับศักยภาพ และความต้องการเชิงลึกทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถต่อยอดและใช้ประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจ

4) ภาคการจ้างงาน ผลกระทบของโควิด-19 ต่อสถานการณ์การจ้างงานพบว่า ในไตรมาสที่ 2 จำนวนผู้มีงานทำรวม 37.1 ล้านคน ลดลงร้อยละ 1.9 เป็นการลดลงต่อเนื่องเป็นไตรมาสที่ห้า ตามการลดลงของทั้งผู้มีงานทำ ภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร โดยสาขาที่มีการลดลงของการจ้างงานมากที่สุด คือ สาขาการผลิต สาขาการก่อสร้าง และสาขาที่พักแรมและบริการอาหาร สอดคล้องกับอัตราการว่างงานที่เพิ่มสูงขึ้น โดยผู้ว่างงานมีจำนวน 7.45 แสนคน คิดเป็นอัตราการว่างงานอยู่ที่ร้อยละ 1.95 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1.0 ในไตรมาสถัดก่อนหน้า ในขณะที่ข้อมูลแรงงานในสถานประกอบการที่ขอใช้มาตรา 75 สำหรับการหยุดงานชั่วคราวจากเหตุไม่สุดวิสัย และแรงงานที่ขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีสุดวิสัยมาตรา 79/1 สะท้อนให้เห็นกลุ่มแรงงานเสี่ยงอีกประมาณ 1.7 ล้านคนที่อาจถูกเลิกจ้างในระยะต่อไปหากธุรกิจไม่สามารถกลับมาดำเนินการได้ ซึ่งจะส่งผลให้แรงงานโดยเฉพาะคนในชุมชนเมืองว่างงาน และคนจำนวนมากอพยพกลับถิ่นฐาน ดังนั้น **แนวทางการบริหารจัดการ** มาตรการด้านการจ้างงานทั้งการสร้างงานใหม่ การรักษาการจ้างงาน รวมทั้งการยกระดับทักษะฝีมือแรงงานเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดภายหลังจากการระบาดของโควิด จึงเป็นเรื่องที่ต้องหันกลับมาพิจารณาและผลักดันให้เกิดผลอย่างจริงจัง

ที่มา: การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์สถานการณ์ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อแรงงานแต่ละกลุ่มโดยอาศัยข้อมูลแบบสำรวจภาวะแรงงาน (Labor Force Survey : LFS) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อแรงงานแต่ละสาขาการผลิต ประเภทอาชีพ พื้นที่ และกลุ่มอายุ มีความรุนแรงที่ต่างกันออกไป โดยเมื่อแยกผลกระทบตามสาขาการผลิต กลุ่มที่ได้รับผลกระทบรุนแรง (การว่างงานเพิ่มขึ้นและชั่วโมงทำงานลดลง) ดังนี้ (1) สาขาที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยว (2) สาขาที่ได้รับผลโดยตรงจากมาตรการควบคุมกิจกรรมและจำกัดการเดินทาง (Lockdown) เช่น การขนส่งทางอากาศ การบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม กิจกรรมการผลิตภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ และรายการโทรทัศน์ (3) ภาคการผลิต เช่น การผลิตเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย การซ่อม และการติดตั้งเครื่องจักรและอุปกรณ์ การผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอื่น ๆ และ (4) สาขาอื่น ๆ เช่น กิจกรรมการพนันและการเสี่ยงโชค (การขายสลากกินแบ่งรัฐบาล) นอกจากนี้ พบว่า ผลกระทบแยกตามสาขาการผลิต เฉพาะลูกจ้างภาคเอกชน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กิจกรรมที่ผู้ประกอบการไม่ลดจำนวนลูกจ้างแต่ลดชั่วโมงทำงานลง (ชั่วโมงการทำงานลดลงมาก แต่การจ้างงานลดลงเล็กน้อย) เช่น การประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การผลิตเฟอร์นิเจอร์ การซ่อม และการติดตั้งเครื่องจักรและอุปกรณ์ การก่อสร้างอาคาร ซึ่งควรเน้นความช่วยเหลือด้านมาตรการรักษาการจ้างงาน เนื่องจากในกลุ่มนี้จะมีต้นทุนในการปลดคนงานที่ค่อนข้างสูง และ (2) ผู้ประกอบการ

ปลดคนงาน โดยลูกจ้างที่เหลือมีชั่วโมงการทำงานใกล้เคียงเดิม (การจ้างงานลดลงมา แต่ชั่วโมงการทำงานลดลงน้อย) เช่น การผลิตเครื่องดื่ม การผลิตไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ การพิมพ์ และการผลิตข้าวสาลีบันทึก กิจกรรมสนับสนุนบริหารทางการเงินและกิจกรรมการประกันภัย และกิจกรรมทางกฎหมายและการบัญชี โดยควรมุ่งเน้นไปที่ความช่วยเหลือผ่านมาตรการเยียวยา รวมทั้งมาตรการรองรับการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสำหรับสาขาการผลิตของกลุ่มลูกจ้างอิสระที่ได้รับผลกระทบรุนแรง เช่น กิจกรรมบริการสำหรับอาคารและภูมิทัศน์ กิจกรรมสังคมสงเคราะห์โดยไม่มีที่พักอาศัย กิจกรรมการจัดหางาน การโทรคมนาคม กิจกรรมการจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ งานวิศวกรรมโยธา การจัดการน้ำเสีย และการผลิตเครื่องจักรและเครื่องมืออื่น ๆ ซึ่งควรดำเนินมาตรการรักษาการจ้างงาน มาตรการเยียวยา และมาตรการรองรับการฟื้นฟูเศรษฐกิจ

สำหรับผลกระทบแยกตามสาขาอาชีพ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) **กลุ่มอาชีพที่ได้รับผลกระทบทั้งกลุ่มลูกจ้างภาคเอกชนและกลุ่มแรงงานอิสระ** เช่น ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านการสอน ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านกฎหมาย สังคม และวัฒนธรรม ผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพ ผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย สังคม วัฒนธรรม และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (2) **กลุ่มอาชีพที่ได้รับผลกระทบเฉพาะ ลูกจ้างภาคเอกชน** เช่น ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือด้านการป่าไม้ ประมง และล่าสัตว์เพื่อการค้าขาย ผู้ปฏิบัติงานด้านขยะและผู้ประกอบอาชีพงานพื้นฐานอื่น ๆ ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือด้านการเกษตรเพื่อการค้าขาย ผู้ประกอบวิชาชีพด้านธุรกิจและการบริหาร และ (3) **กลุ่มอาชีพที่ได้รับผลกระทบเฉพาะแรงงานอิสระ** เช่น ช่างเทคนิคด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เสมียนบันทึกรายการตัวเลข วัสดุและสินค้า ผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจและการบริหาร และผู้ประกอบวิชาชีพด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์

นอกจากนี้ ผลการศึกษาชี้ว่ากลุ่มอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากสงครามการค้า และกลุ่มอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่ส่งผลให้ผลประกอบการไม่ดีในช่วงก่อนหน้า มีแนวโน้มที่จะปรับลดคนงานและชั่วโมงการทำงานมากกว่ากลุ่มอุตสาหกรรมที่ในช่วงก่อนหน้ายังมีระดับกำลังการผลิตในระดับสูง ซึ่งเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบที่รุนแรง ได้แก่ การผลิตยานยนต์ รถพ่วง และรถกึ่งพ่วง การผลิตอุปกรณ์ไฟฟ้า การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะประดิษฐ์ (ยกเว้นเครื่องจักร) การผลิตโลหะขั้นมูลฐาน การผลิตผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก การผลิตถ่านโค้กและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการถลุงปิโตรเลียม การผลิตผลิตภัณฑ์ยาสูบ การผลิตสิ่งทอ และการผลิตเครื่องแต่งกาย นอกจากนี้ พบว่าผลกระทบต่อชั่วโมงการทำงานและโอกาสการว่างงานเมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุ จะเห็นได้ว่า ลูกจ้างที่มีอายุต่ำกว่า 39 ปีมีแนวโน้มจะถูกลดชั่วโมงการทำงานมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ ขณะที่ลูกจ้างที่มีอายุ 40 - 59 ปีมีโอกาสถูกเลิกจ้างสูงกว่ากลุ่มอื่น ในขณะที่แรงงานอิสระได้รับผลกระทบรุนแรงกว่าในกลุ่มแรงงานอิสระที่มีอายุน้อย ทั้งการลดลงของชั่วโมงการทำงานและโอกาสของการว่างงาน

3. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง (New Normal) ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ประกอบด้วย

1) การปรับเปลี่ยนเข้าสู่โลกดิจิทัลเร็วขึ้นซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค/รูปแบบการดำเนินธุรกิจ/รูปแบบการทำงาน

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ผู้บริโภคปรับตัวสู่โลกดิจิทัลมากขึ้น เช่น การซื้อสินค้าและชำระเงินออนไลน์ ซึ่งเป็นผลพวงของมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม ขณะที่ผู้บริโภคบางส่วนเลี่ยงการใช้เงินสดในการจับจ่ายใช้สอย โดยการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) เป็นการทดแทน ส่งผลให้การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของไทย ทั้งธุรกรรมอินเทอร์เน็ตและโมบายแบงก์กิ้งที่ขยายตัวสูงขึ้นจากระดับปกติ รวมทั้งการชำระเงินผ่านพร้อมเพย์ และคาดว่าในระยะข้างหน้าการใช้งานการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ยังคงเติบโตอย่างก้าวกระโดดภายใต้บริบทใหม่ เนื่องจากเป็นช่องทางเข้าถึงความต้องการของผู้บริโภคได้โดยตรง ประกอบกับสามารถปรับใช้ได้ด้วยต้นทุนต่ำ การปรับตัวของร้านค้าและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่คุ้นชินกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ตลอดจนนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไทยก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัลเร็วขึ้น โดยธนาคารแห่งประเทศไทย และสถาบันการเงินไทย พร้อมสนับสนุนและพัฒนาระบบชำระเงินให้ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และปลอดภัยพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภค รวมถึงเทคโนโลยีการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่จะพัฒนาต่อไปในอนาคต

2) การลดความเข้มข้นของโลกาภิวัตน์ไปสู่การพึ่งพาตัวเองและสร้างความเข้มแข็งภายในประเทศ

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้เกิดการชะงักงันของห่วงโซ่การผลิตอันเนื่องมาจากมาตรการควบคุมการแพร่ระบาด รวมถึงการควบคุมการเดินทางและการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ และทำให้เกิดผลกระทบต่อเนื่องอย่างรุนแรงต่อประเทศที่เศรษฐกิจพึ่งพาอุปสงค์จากภายนอกประเทศทั้งด้านการส่งออกสินค้า และด้านการท่องเที่ยว ก่อปรกับผลกระทบของมาตรการกีดกันทางการค้าในช่วงก่อนหน้าที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการค้าโลก นับตั้งแต่ปี 2561 จนส่งผลให้ภาคเอกชนบางส่วนเริ่มมีการย้ายฐานการผลิตและปรับเปลี่ยนโครงสร้างของห่วงโซ่การผลิตเพื่อลดผลกระทบจากมาตรการกีดกันทางการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเน้นการผลิตภายในประเทศ (Localization) หรือในภูมิภาค (Regionalization) มากขึ้น ซึ่งการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้การเคลื่อนย้ายฐานการผลิตไปยังพื้นที่ใกล้เคียงกับแหล่งปลายทางอุปโภคบริโภคเกิดขึ้นเร็วยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในกลุ่มประเทศที่ต้องพึ่งพาอุปสงค์จากต่างประเทศในระดับสูงจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับโครงสร้างเศรษฐกิจโดยหันมาพึ่งพาอุปสงค์ภายในประเทศให้มากยิ่งขึ้น ปัจจุบันดังกล่าวจึงส่งผลให้ความเข้มข้นของโลกาภิวัตน์ทั้งด้านการค้าและการเดินทางลดความเข้มข้นลง

3) การถ่ายโอนอำนาจจากตะวันตกมาตะวันออก และการเพิ่มบทบาทของเอเชีย

การเพิ่มบทบาททางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตั้งแต่หลังวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงปี 2551 - 2552 ที่ประเทศสหรัฐฯ และกลุ่มประเทศยูโรโซนได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ส่งผลให้กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชีย นำโดยประเทศจีน และกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrial Economies : NIEs) เพิ่มบทบาทนำมากขึ้นในเศรษฐกิจโลก ห่วงโซ่การผลิตของเอเชียกลายเป็นผู้ผลิตสินค้าที่สำคัญของโลก ขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วยังคงอยู่ในช่วงของการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจและมีช่องว่างในการดำเนินนโยบายเพิ่มเติม น้อยกว่า (Policy Space) การแพร่ระบาดของโควิด-19 จึงส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อประเทศพัฒนาแล้วที่มีข้อจำกัดในการดำเนินนโยบายเพื่อลดผลกระทบทางเศรษฐกิจ อีกทั้งประเทศในกลุ่มเอเชียส่วนใหญ่ยังคงมีเสถียรภาพเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งและเริ่มเพิ่มบทบาทในการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศซึ่งจะเป็นการเพิ่มอิทธิพล (Soft Power) ของประเทศในเอเชียให้มากขึ้น นอกจากนี้โครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุที่สูงกว่าประเทศในภูมิภาคเอเชียส่งผลให้สถานการณ์การแพร่ระบาดในประเทศสหรัฐฯ และกลุ่มยูโรโซนมีความรุนแรงมากกว่า อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าวจะทำให้กำลังซื้อและกำลังการผลิตในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วชะลอลง ขณะที่ประเทศในภูมิภาคเอเชียจะเปลี่ยนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุช้ากว่าและคาดว่าจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตามการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

4) การผูกขาดจากทุนใหญ่และความเหลื่อมล้ำทางโอกาส

การดำเนินธุรกิจท่ามกลางการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้ภาคธุรกิจต่าง ๆ เผชิญผลกระทบทั้งด้านอุปสงค์ที่คำสั่งซื้อลดลง และด้านอุปทานที่การดำเนินธุรกิจไม่สามารถเป็นไปตามสถานการณ์ปกติ จนส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องของผู้ประกอบการทั้งในแง่ของการรักษากำลังแรงงานและสินทรัพย์ รวมไปถึงการฟื้นฟูธุรกิจ ซึ่งธุรกิจขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะสามารถรับมือกับวิกฤตได้ดีกว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เนื่องจากธุรกิจที่มีขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะมีทรัพยากรสำรองเพื่อการดำเนินธุรกิจที่สูงกว่า รวมไปถึงแนวโน้มของการเข้าถึงสินเชื่อและแหล่งเงินทุนจากภาคการเงินภายใต้อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่า วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 จึงมีแนวโน้มที่จะสร้างความเสียหายต่อผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมมากกว่าผู้ประกอบการขนาดใหญ่ ทำให้ในระยะต่อไป ในภาคธุรกิจต่าง ๆ จะโดนผูกขาดโดยธุรกิจขนาดใหญ่มากขึ้น

6) ความมั่นคงทางสาธารณสุข/ความใส่ใจด้านสุขภาพ/กฎระเบียบด้านสาธารณสุข

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของความมั่นคงทางสาธารณสุขของประเทศ ประเทศไทยมีโครงสร้างสาธารณสุขที่แข็งแกร่งส่งผลให้สามารถควบคุมการแพร่ระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่บางประเทศที่มีโครงสร้างทางสาธารณสุขที่เปราะบางกว่ามีปัญหาในการรับมือการแพร่ระบาดมากกว่า หลังจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพในด้านสาธารณสุขของประเทศมากยิ่งขึ้น รวมถึงประชาชนในแต่ละประเทศก็มีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพพื้นฐานของตนเองมากขึ้น นอกจากนี้การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้กฎระเบียบด้านสาธารณสุขเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่และรูปแบบการดำเนินธุรกิจของยุคต่อไป

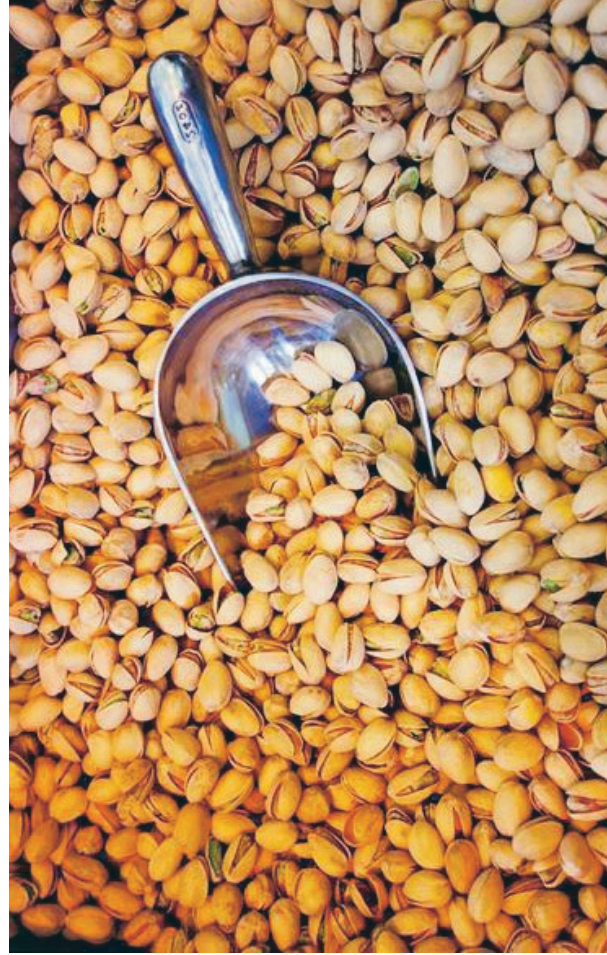
5) การลดลงของความหนาแน่นของพื้นที่เมือง

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรการเพื่อป้องกันการแพร่ระบาด เช่น มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมและการทำงานจากที่บ้าน (Work from Home) ซึ่งทำให้ประชาชนมีแนวโน้มจะย้ายออกจากโซนเมืองชั้นในที่มีการอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก สู่พื้นที่ตัวเมืองชั้นนอกที่มีมากขึ้น ส่วนหนึ่งเพราะการทำงานจากที่บ้านทำให้ไม่มีความจำเป็นต้องอยู่อาศัยในพื้นที่ใกล้กับที่ทำงานเพื่อประหยัดเวลาเดินทาง อีกส่วนหนึ่งก็เกิดจากการทำงานจากที่บ้านทำให้ความต้องการที่อยู่อาศัยที่มีขนาดใหญ่ขึ้น ซึ่งจะสามารถหาได้ง่ายและราคาที่ถูกลงจากพื้นที่ตัวเมืองชั้นนอก ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้ความหนาแน่นของพื้นที่เมืองมีแนวโน้มลดลง (De-urbanization) โดยผู้คนมีแนวโน้มที่จะเคลื่อนย้ายไปอยู่อาศัยในพื้นที่ชั้นนอกมากขึ้น

7) ความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานการผลิตและขนส่งสินค้า (Supply Chain Disruption) จนทำให้หลายประเทศประสบปัญหาการขาดแคลนสินค้าที่จำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหาร ส่งผลให้ราคาสินค้าวัตถุดิบในการประกอบอาหารปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นในช่วงของการแพร่ระบาด ได้แก่ ข้าว ธัญพืช น้ำมันพืช รวมถึงเนื้อสัตว์ (ยกเว้นเนื้อไก่) ปัญหาของการขนส่งระหว่างประเทศที่ไม่สามารถทำได้โดยสะดวกส่งผลให้หลายประเทศเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงทางอาหารและพลังงานให้กับประเทศของตนเองมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศที่ยังต้องพึ่งพาทั้งอาหารและพลังงานจากต่างประเทศ การแพร่ระบาดของโควิด-19 จึงเป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ทำให้หลายประเทศหันมาให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานเพื่อที่จะสามารถรองรับความไม่แน่นอนของสถานการณ์ภายนอกประเทศ เพื่อให้ประชาชนสามารถรักษาระดับการดำรงชีพและดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้แม้ว่าห่วงโซ่อุปทานโลกจะประสบปัญหา

4. แนวทางการบริหารนโยบายด้านเศรษฐกิจ

แนวทางการบริหารนโยบายด้านเศรษฐกิจจากผลกระทบของโควิด-19 สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย (1) **ระยะแรก** คือ ระยะควบคุมการระบาดและเยียวยา (2) **ระยะที่ 2** คือ ระยะเปลี่ยนผ่านเพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นเศรษฐกิจ และ (3) **ระยะที่ 3** คือ ระยะสร้างความมั่นคงและยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจ โดยมีรายละเอียดแต่ละระยะของการดำเนินนโยบาย ดังนี้

4.1 ระยะแรก คือ ระยะควบคุมการระบาดและช่วยเหลือเยียวยา อาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยสามารถควบคุมสถานการณ์การแพร่กระจายของไวรัสโควิด-19 ได้ในระดับที่น่าพอใจ ทำให้รัฐบาลสามารถผ่อนคลายมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อจำกัดการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้มากขึ้น มีการผ่อนคลายมาตรการที่เป็นการจำกัดการเดินทางและกิจกรรมทางเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมา ส่งผลให้เศรษฐกิจและธุรกิจภายในประเทศค่อย ๆ หายใจกลับมาเริ่มดำเนินการได้อีกครั้งหนึ่ง โดยการดำเนินมาตรการในระยะแรกในช่วงเริ่มต้นของการระบาด มีความจำเป็นต้องเฝ้าระวังและเตรียมความพร้อมด้านสาธารณสุข รวมถึงการช่วยเหลือ

ผู้ได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความทั่วถึงผ่านมาตรการด้านการเงินการคลัง โดยเฉพาะมาตรการเพื่อช่วยเหลือประชาชนกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและเปราะบางที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาด อาทิ โครงการเราไม่ทิ้งกัน (มาตรการเยียวยา 5,000 บาท) มาตรการช่วยเหลือเงินเยียวยาเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบโควิด-19 และมาตรการจ่ายเงินเยียวยาของประกันสังคม

แผนภาพที่ 1: ความต่อเนื่องในการบริหารและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

ความต่อเนื่องในการบริหารและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

4.2 ระยะที่สอง คือ ระยะเปลี่ยนผ่านเพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นเศรษฐกิจ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยังคงมีความไม่แน่นอนสูงและมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบในวงกว้างและมีความรุนแรงยืดเยื้อมากขึ้นกว่าที่คาด แม้ว่ารัฐบาลจะได้ดำเนินมาตรการเพื่อช่วยเหลือและเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่องแต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ครอบคลุมทุกภาคส่วนในขณะเดียวกัน แนวทางการจัดหางบประมาณรายจ่ายในกระบวนการงบประมาณปกติจะต้องอาศัยระยะเวลาดำเนินการซึ่งอาจจะไม่ทันต่อการรับมือกับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นและยังคงมีความไม่แน่นอนสูงมากโดยเฉพาะภายใต้ภาวะที่ยังไม่สามารถคาดเดาได้ว่าจะฟื้นตัวหรือย่ำแย่กว่าในระยะเวลาอันใกล้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้เป็นกรณีฉุกเฉินที่จะต้องเร่งดำเนินมาตรการดูแลและเยียวยาผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อเศรษฐกิจไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม ในระยะที่ 3 (ตามมติคณะรัฐมนตรี ณ วันที่ 7 เมษายน 2563) โดยการออกพระราชกำหนด 3 ฉบับ ประกอบด้วย

(1) พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหา เยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563 วงเงินไม่เกิน 1 ล้านล้านบาท (ประกาศ ณ วันที่ 18 เมษายน 2563) เพื่อให้การช่วยเหลือเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ทั้งกลุ่มประกอบอาชีพอิสระ เกษตรกร และกลุ่มเปราะบาง การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม และการยกระดับระบบสาธารณสุข เพื่อเตรียมความพร้อมให้สามารถรองรับสถานการณ์การระบาดที่ยังคงมีความไม่แน่นอนสูงได้ ควบคู่ไปกับการสร้างฐานรากให้มั่นคง ด้วยการเปลี่ยนวิกฤตโควิด-19 ให้เป็นโอกาสในการสร้างเศรษฐกิจฐานรากในระดับท้องถิ่นและชุมชน การมุ่งเน้นกระจายความเจริญ ไปสู่ภูมิภาคในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจใหม่ เพื่อให้เติบโตอย่างยั่งยืน ผ่านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรหรือปรับเข้าสู่ เกษตรแปลงใหญ่และเกษตรสมัยใหม่ การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่า อุตสาหกรรมอาหารและเศรษฐกิจบนฐานชีวภาพ BCG (Bio-Circular-Green Economy) รวมทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการ เชิงสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพสูง ยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน และสนับสนุน กระบวนการผลิตที่เกี่ยวข้อง

(2) พระราชกำหนดการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วงเงินไม่เกิน 5 แสนล้านบาท (ประกาศ ณ วันที่ 19 เมษายน 2563) เพื่อให้การช่วยเหลือเพิ่มเติมแก่ผู้ประกอบการ วิสาหกิจซึ่งเป็นภาคธุรกิจที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจ โดยการให้สินเชื่อ เพิ่มเติมเพื่อเสริมสภาพคล่อง รวมถึงการชะลอการชำระหนี้

(3) พระราชกำหนดการรักษาเสถียรภาพของระบบการเงิน และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ พ.ศ. 2563 วงเงิน ไม่เกิน 4 แสนล้านบาท (ประกาศ ณ วันที่ 19 เมษายน 2563) เพื่อ รักษาเสถียรภาพและสภาพคล่องของตลาดตราสารหนี้ภาคเอกชน ซึ่งถือเป็นช่องทางระดมทุนที่สำคัญในการประกอบธุรกิจ การลงทุน และการออมของประชาชน ซึ่งจะเป็นการช่วยลดความผันผวน และบรรเทาความเสียหายที่อาจนำไปสู่ความเสี่ยงที่จะกระทบ ต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจและระบบการเงินของประเทศ

นอกจากนี้ รัฐบาลได้จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์เศรษฐกิจจากผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เรียกโดยย่อว่า ศูนย์บริหารสถานการณ์เศรษฐกิจ (ศบค.) ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 26/2563 ลงวันที่ 11 สิงหาคม 2563 โดยมีการ แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารสถานการณ์เศรษฐกิจ จากผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 (คณะกรรมการบริหารสถานการณ์ เศรษฐกิจฯ) ทำหน้าที่หลักในการจัดทำข้อเสนอ และกรอบแนวทางการดำเนินการมาตรการ เศรษฐกิจ แบ่งเป็น 2 ระยะ ประกอบด้วย (1) ระยะเร่งด่วน เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจที่ได้รับ ผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 และ (2) ระยะปานกลางและระยะยาว

เพื่อยกระดับศักยภาพและวางรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคตภายหลังจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สิ้นสุดลง โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน นอกจากนี้ ยังมีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนมาตรการบริหารเศรษฐกิจ โดยมีหน้าที่ในการกลั่นกรองและเสนอแนะต่อคณะกรรมการบริหารสถานการณ์เศรษฐกิจฯ ถึงแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินการภายใต้กรอบการบริหารเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงติดตามและประเมินผลการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการตามกรอบการบริหารเศรษฐกิจ และให้มีคณะกรรมการภายใต้คณะกรรมการบริหารสถานการณ์เศรษฐกิจฯ อีก 3 ชุด ประกอบด้วย (1) คณะอนุกรรมการด้านมาตรการบริหารเศรษฐกิจระยะเร่งด่วน (2) คณะอนุกรรมการด้านมาตรการบริหารเศรษฐกิจระยะยาว และ (3) คณะอนุกรรมการด้านการสนับสนุนข้อมูลเศรษฐกิจรายสาขา

โดยในช่วงที่ผ่านมา รัฐบาลได้เร่งรัดดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาลดผลกระทบทางเศรษฐกิจ ผ่านการดำเนินงานของศูนย์บริหารสถานการณ์เศรษฐกิจจากผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยมุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาเศรษฐกิจในแต่ละภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบ ประกอบด้วยมาตรการที่สำคัญ ๆ ที่คณะกรรมการบริหารสถานการณ์เศรษฐกิจฯ ได้ให้ความเห็นชอบ ดังนี้

(1) **มาตรการรักษาระดับการบริโภคภายในประเทศและเพิ่มกำลังซื้อให้แก่กลุ่มผู้มีรายได้น้อยและประชาชนทั่วไป** ประกอบด้วย โครงการเพิ่มกำลังซื้อให้แก่ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และโครงการคนละครึ่ง และโครงการช้อปดีมีคืน

(2) **มาตรการส่งเสริมการจ้างงานใหม่สำหรับผู้จบการศึกษาใหม่โดยภาครัฐและภาคเอกชน** และการจัดมหกรรม Job Expo

(3) **มาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยว** ประกอบด้วย แนวทางการเปิดรับนักท่องเที่ยวประเภทพิเศษ Special Tourist Visa (STV) และการเพิ่มสิทธิและขยายระยะเวลาโครงการเราเที่ยวด้วยกัน

(4) **มาตรการช่วยเหลือสภาพคล่องผู้ประกอบการ** อาทิ มาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำของธนาคารแห่งประเทศไทยและสถาบันการเงินเฉพาะกิจ โครงการ DR BIZ มาตรการลดการจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม และการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานระยะเวลาการให้สินเชื่อการค้า (Credit Term)

(5) **มาตรการดึงดูดนักลงทุนและผู้เชี่ยวชาญต่างชาติ** ผ่านแนวทางการปรับปรุงมาตรการตรวจลงตราประเภทคนอยู่ชั่วคราวเป็นกรณีพิเศษ (Smart Visa) เพื่อดึงดูดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ นักลงทุน ผู้บริหาร และผู้ประกอบการวิสาหกิจ และการอนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร (Permanent Resident Permit)

(6) **โครงการบริหารเศรษฐกิจระยะปานกลางและระยะยาว** ซึ่งประกอบด้วยโครงการที่จะมีส่วนช่วยสร้างความมั่นใจแก่นักลงทุนและสังคม ก่อให้เกิดการจ้างงานและใช้วัสดุอุปกรณ์ภายในประเทศ ตลอดจนเป็นโครงการที่ให้ความสำคัญกับการร่วมทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public Private Partnership : PPP) เป็นต้น

4.3 ระยะที่สาม คือ ระยะสร้างความมั่นคงและยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจ เพื่อสร้างการเติบโตอย่างมีคุณภาพ ทั้งถึง และยั่งยืน

เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดในระยะยาว การดำเนินแผนงาน/โครงการในระยะต่อไปจึงควรเป็นการต่อยอดจากจุดแข็งที่ประเทศไทยมีอยู่ซึ่งได้แก่ ความสำเร็จในการควบคุมโรคระบาดจากไวรัสโควิด-19 และความน่าเชื่อถือในระบบสาธารณสุข ความหลากหลายของทรัพยากรที่สามารถต่อยอดไปสู่ภาคการผลิตและธุรกิจภาคบริการ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่มั่นคง ความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและพื้นที่เศรษฐกิจหลักในระดับภูมิภาค ความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น และความเป็น “คนไทย” มีความโอบอ้อมอารีและมีมิตรไมตรี

ดังนั้น การขับเคลื่อนเศรษฐกิจในช่วงต่อไป นอกจากคำนึงถึงศักยภาพจากฐานเดิมที่มีอยู่และโอกาสภายใต้บริบทใหม่แล้ว ยังต้องสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในระยะยาวที่ต้องการให้ประเทศไทยเป็นประเทศพัฒนาแล้วที่มีความเหลื่อมล้ำน้อย และควรเป็นการดำเนินแผนงาน/โครงการที่ต่อยอดหรือยกระดับจากแผนงาน/โครงการตามระบบงบประมาณภายใต้

สถานการณ์ปกติที่มีอยู่ให้เป็นโอกาสในการสร้างเศรษฐกิจฐานราก กระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคอย่างยั่งยืน และยกระดับโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนภาคการผลิตและการเติบโตไปสู่อนาคตของสาขาเศรษฐกิจหลัก โดยมีจุดเน้น ดังนี้ (1) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับศักยภาพทางการค้า การผลิต และบริการที่สำคัญของประเทศ โดยครอบคลุมภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมการค้า/การลงทุน ท่องเที่ยวและบริการ เพื่อยกระดับการขยายตัวตามศักยภาพ (Potential Growth) ที่สอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนไปหลังยุคโควิด-19 (2) การส่งเสริมและผลักดันเศรษฐกิจดิจิทัลเต็มรูปแบบในสาขาการผลิตที่มีศักยภาพ ผ่านการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนา และการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ เพื่อยกระดับโครงสร้างการผลิตให้เข้าสู่ยุคสมัยใหม่ (3) การส่งเสริมอุตสาหกรรมและภาคบริการสมัยใหม่ (Modern Services) รวมทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการเชิงสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพสูง (4) การลงทุนเพื่อยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและสนับสนุนกระบวนการผลิตที่เกี่ยวข้อง เพื่อดึงดูดภูมิทัศน์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปหลังยุคโควิด-19

โควิด-19

กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของไทย

พชรวรรณ อุบลเลิศ กัสวรรณ โพธิ์เพื่อนน้อย
สิริธิดา ทัศนียะเวช วรรณวิมล ชูสุพรรณ
กองยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพคนและสังคม

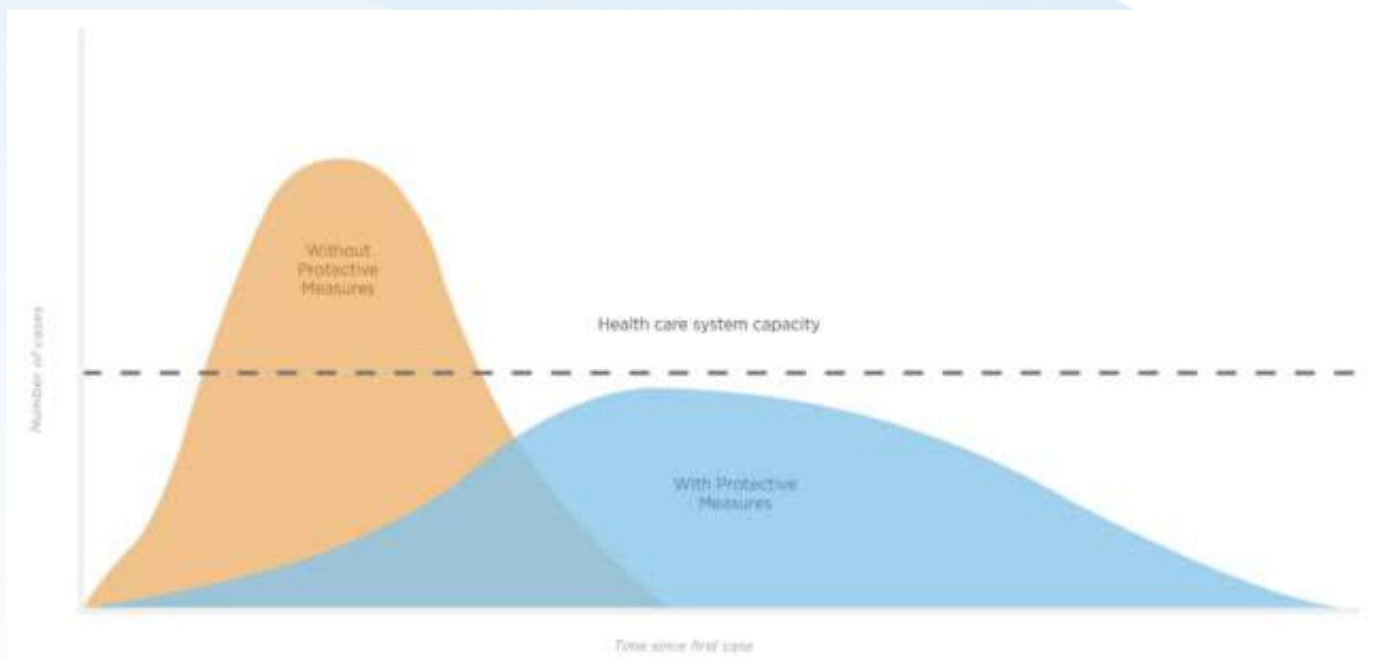

บทนำ

การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้รัฐบาลต่าง ๆ ทั่วโลก ใช้มาตรการจำกัดการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคมเพื่อควบคุมการระบาด โดยประเทศไทยมีการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อจำกัดการเดินทาง การปิดสถานประกอบการ เช่น ห้างสรรพสินค้า การห้ามการเข้าออกราชอาณาจักร และการเคลื่อนย้ายประชาชนจำนวนมาก ข้ามเขตพื้นที่ การควบคุมสินค้าและเวชภัณฑ์ ตลอดจนการปิดสถานศึกษา โดยเมื่อ

สถานการณ์เริ่มอยู่ในระดับที่ควบคุมได้ รัฐบาลได้ออกพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหา เยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563 เพื่อฟื้นฟูภาคการผลิตและบริการ และเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการระบาดได้แก่กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแรงงาน นอกกระบบ และกลุ่มเปราะบาง

ขีดความสามารถของระบบสาธารณสุข ในการควบคุมจำนวนผู้ติดเชื้อ

“สถานศึกษา” ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เป็นสถานที่อันดับแรก ๆ ที่ถูกสั่งปิด และเลื่อนการเปิดภาคเรียน นักเรียนและครูต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับวิธีการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ ทั้งการเรียนการสอนออนไลน์ และการเรียนทางไกลผ่านโทรทัศน์ เพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาสำคัญ อาทิ สถานศึกษาและเด็กนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก/พื้นที่ห่างไกลที่ประสบปัญหาจากการจัดสรรทรัพยากรครูและอุปกรณ์ทางการศึกษาที่มีความเหลื่อมล้ำและไม่เพียงพอ¹ เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เปรียบเทียบกับความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาชัดเจนยิ่งขึ้นกว่าเดิม เช่น การอาศัยการสอนทางไกลจากครูส่วนกลางที่การสอนยังขาดคุณภาพและมาตรฐาน การขาดคอมพิวเตอร์ แล็ปท็อป แท็บเล็ต โทรทัศน์ที่สามารถรับสัญญาณดาวเทียมได้ ครูและบุคลากรทางการศึกษามีศักยภาพ

¹ ชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์. (2563). กสศ. เผยผลวิจัยงบการศึกษา ชี 10 ปี จัดสรรไม่ถึงเด็ก. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : <https://thaipublica.org/2020/08/equitable-education-fund-25-08-2563/>

ไม่เพียงพอในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ที่ต้องอาศัยทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ของครูในการจัดการเรียนการสอน การปรับแผน และสื่อการสอน และการจัดการห้องเรียน ออนไลน์ โครงสร้างพื้นฐานและคุณภาพ ของอินเทอร์เน็ตที่ยังไม่ครอบคลุมทุกครัวเรือน ถึงแม้ว่ารัฐบาลได้ดำเนินการติดตั้งอินเทอร์เน็ต ให้เข้าถึง 75,032 หมู่บ้านทั่วประเทศ แต่ก็ยังไม่ ครอบคลุมทุกครัวเรือน และมีคุณภาพ ความเร็วสูง เหมือนในต่างประเทศ จากปัญหาที่กล่าวมา ข้างต้นอาจนำไปสู่ภาวะถดถอยทางการเรียน (learning loss) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักเรียน ยากจนพิเศษที่มีแนวโน้มหลุดจากระบบการศึกษา มากขึ้น นอกจากนี้ พฤติกรรมการเรียนรู้ ตลอดจน การฝึกทักษะการใช้ชีวิตของเด็กและเยาวชน อาจลดต่ำลงเนื่องจากการไม่ได้ไปโรงเรียนตามปกติ เนื่องจากโรงเรียนเปรียบเสมือนสังคมภายนอก ฉบับย่อ หรือ School as Miniature Society ที่เด็กสามารถฝึกทักษะต่าง ๆ นอกเหนือจากด้าน วิชาการได้ ขณะที่ “ตลาดแรงงาน” ได้รับผลกระทบ อย่างหนักจากมาตรการควบคุมโรคภายในประเทศ การระบาดในต่างประเทศ และพฤติกรรม ที่เปลี่ยนไปของผู้บริโภค ทั้งในมิติของชั่วโมง การทำงานในภาคเอกชนที่ลดลง จากการหยุด กิจการชั่วคราว การจ้างงานลดลงอย่างมากในสาขา ก่อสร้าง สาขาการผลิต สาขาโรงแรม/ภัตตาคาร และการว่างงานที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

สถานการณ์ทางด้านแรงงานและการศึกษาดังกล่าว อาจนำไปสู่การเกิดแผลเป็นทางเศรษฐกิจ หรือ economic scar และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความท้าทายมากยิ่งขึ้น อาทิ ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในกลุ่มเด็กนักเรียน เนื่องจากการ ปิดภาคเรียนที่นานขึ้น และข้อจำกัดของการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์ม การเรียนรู้ใหม่ ๆ รวมถึงการไม่ได้รับอาหารที่มีประโยชน์จากโรงเรียน ทำให้กลุ่มนักเรียน โดยเฉพาะในครัวเรือนที่ยากจน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว **ความเหลื่อมล้ำ ในด้านทุนมนุษย์รุนแรงขึ้นและเกิดภาวะติดกับดักวัฏจักร ความยากจน (poverty cycle)** เนื่องจากการที่ครอบครัวมีรายได้ ลดลงจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในครอบครัวทั้งในด้านสุขภาพ และโภชนาการ และการลงทุนด้านการศึกษาของบุตรหลานลดลง **บัณฑิตรุ่นโควิด หรือ Corona Class จะหางานทำยากขึ้นและขาด โอกาสในการพัฒนาและสั่งสมประสบการณ์การทำงานและรายได้ และแรงงานถูกทดแทนด้วยเทคโนโลยีเร็วขึ้น** โดยเฉพาะแรงงาน กลุ่มที่ไม่สามารถปรับตัว พัฒนา และเพิ่มพูนทักษะใหม่ในภาคธุรกิจ ที่มีการใช้ automation และเทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการผลิต หรือการให้บริการทดแทนแรงงานคน

บทความฉบับนี้จึงให้ความสำคัญกับการอภิปรายถึงผลกระทบ และแนวทางการแก้ปัญหาในกลุ่มเด็กและเยาวชนวัยเรียนและวัย แรงงานเป็นหลัก เนื่องจากวัยเรียนเป็นช่วงเวลาสำคัญที่จะสร้าง พัฒนาการทางการเรียนรู้ ร่างกาย จิตใจ ความคิด การใช้ภาษา และการแก้ปัญหา การสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ และการปรับตัว เข้ากับสังคม ขณะที่กลุ่มวัยแรงงานเป็นปัจจัยสำคัญในการ ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจไปสู่ฐานความรู้ นวัตกรรม และดิจิทัล ครั้งใหญ่ของประเทศ

การดำเนินงานของไทยเพื่อรับมือกับสถานการณ์โควิด-19

ในช่วงแพร่ระบาดของโควิด-19 ภาครัฐได้กำหนดมาตรการเพื่อรับมือกับผลกระทบในภาคการศึกษา อาทิ การจัดการศึกษาโดยการเรียนรู้ผ่านโทรทัศน์ช่อง DLTV ของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในพระบรมราชูปถัมภ์ การเรียนรู้แบบออนไลน์ผ่านสื่อดิจิทัลต่าง ๆ การพัฒนาทักษะของครูสำหรับการจัดการเรียนการสอนทางไกลรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการจัดหาอาหารกลางวันสำหรับเด็กปฐมวัยหรือเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในช่วงปิดเทอม² เป็นต้น เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดเริ่มลดลง ภาครัฐได้มีมาตรการผ่อนปรนให้สถานศึกษาสามารถกลับมาจัดการเรียนการสอนได้ แต่ยังคงเคร่งครัดในเรื่องการเว้นระยะห่างทางสังคม การจัดสอนชดเชยให้ครบโครงสร้างเวลาเรียน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา - มัธยมศึกษา การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของบริบทโรงเรียน เช่น การเรียนในชั้นเรียน (on-site) การเรียนผ่านโทรทัศน์ (on-air) การเรียนการสอนแบบออนไลน์ ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนกับแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนโดยใช้วิธีการสลับวันเรียนในแต่ละระดับชั้น การงดการเรียนการสอนบางรายวิชาและกิจกรรมที่ไม่จำเป็น และการปรับวิธีวัดประเมินผลการศึกษา

สำหรับกลุ่มนักเรียนในครอบครัวยากจน ซึ่งมีแนวโน้มได้รับผลกระทบมากกว่านักเรียนในกลุ่มอื่น ๆ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้ทำการสำรวจกลุ่มผู้ปกครอง นักเรียนทุนเสมอภาค โรงเรียน และครู เกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากสถานการณ์โรคโควิด-19 พบว่า ผู้ปกครองประสบปัญหารายได้ลดลง ถูกพักงานชั่วคราว และถูกเลิกจ้าง/ตกงาน และต้องการได้รับความช่วยเหลือด้านค่าครองชีพ/เครื่องใช้ที่จำเป็น อาหารเช้า/อาหารกลางวัน และค่าเดินทาง ขณะที่กลุ่มนักเรียนยากจนพิเศษ³ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสำรวจจำนวน 3,180 คน ยังไม่ได้สมัครเรียนต่อ โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากต้องช่วยครอบครัวทำงาน มีปัญหาทางการเรียน ครอบครัว สุขภาพ ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการเรียน

² สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงาน เรียนออนไลน์ยุคโควิด-19: วิฤตหรือโอกาสการศึกษาไทย. ISBN 978 616 270 252 5

³ นักเรียนยากจนพิเศษ หมายถึง นักเรียนยากจนที่ผ่านเกณฑ์การคัดกรองผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์แบบ (Proxy Means Test : PMT) จากระบบปัจจัยพื้นฐาน นักเรียนยากจนของ สพฐ. และอยู่ในกลุ่มที่มีค่าคะแนนความยากจนอยู่ที่ระดับ 0.91 - 1.00 (Extremely Poor) การคัดกรองนักเรียนยากจนในสถานศึกษาสังกัด สพฐ. ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้นประจำปีการศึกษา 2561 กสศ. ใช้การประเมินจากข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลรายได้เฉลี่ยสมาชิกครัวเรือนต่อคนต่อเดือน พิจารณารายได้เฉลี่ยต่อคน ไม่เกิน 3,000 บาทต่อเดือน ข้อมูลสถานะครัวเรือน 4 ด้าน ได้แก่ 1. จำนวนสมาชิกครัวเรือนที่มีภาระพึ่งพิง (พิการหรือไม่มีรายได้) 2. สภาพที่อยู่อาศัยที่ทรุดโทรม ไม่มั่นคงปลอดภัย 3. ไม่มีรถยนต์ 4. หากเป็นเกษตรกร ต้องมีที่ดินทำกินไม่เกิน 1 ไร่ โดย กสศ. ทำการสำรวจนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในช่วงเดือนมิถุนายน 2563 พบว่า นักเรียนยากจนพิเศษจำนวน 3,180 คนยังไม่ได้สมัครเรียน โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีสาเหตุมาจากต้องช่วยครอบครัวทำงาน มีปัญหาทางการเรียน ครอบครัว สุขภาพ ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการเรียน เกือบทั้งหมดของรายได้ทั้งเดือน

นอกจากนี้ ครั้วเรือนที่ยากจนที่สุดร้อยละ 10 ของประเทศ หรือมีรายได้เฉลี่ย 2,020 บาทต่อเดือน ซึ่งในภาวะปกติมีภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในช่วงเปิดเทอมคิดเป็นเกือบทั้งหมดของรายได้ทั้งเดือน⁴ ที่ผลกระทบจากรายได้ที่ลดลงในช่วงโควิด-19 อาจส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของบุตรหลาน และนำไปสู่การหลุดออกจากระบบการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาดังกล่าว กสศ. ได้ร่วมมือกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไขให้กับนักเรียนทุนเพื่อความเสมอภาคที่อยู่ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่นักเรียนทุนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ในอัตราหัวละ 600 บาท สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายข้าวสารอาหารแห้งที่จำเป็น และเป็นค่าครองชีพ

ด้านแรงงาน รัฐบาลได้ออกมาตรการเยียวยาแรงงานที่ได้รับผลกระทบทั้งในและนอกระบบ อาทิ การได้รับประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงานด้วยเหตุสุดวิสัย⁵ ให้กับแรงงานผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ของพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ได้รับเงินเยียวยาจากรัฐคิดเป็นร้อยละ 62 ของค่าจ้างรายวัน ไม่เกิน 90 วัน ในช่วงเดือนมีนาคม - กรกฎาคม 2563 นอกจากนี้ หากผู้ประกันตนส่งเงินเข้ากองทุนไม่ครบตามเงื่อนไขการได้รับสิทธิประโยชน์จากการว่างงานด้วยเหตุสุดวิสัย ยังสามารถได้รับเงินเยียวยาเป็นจำนวนเงิน 5,000 บาท เป็นเวลา 3 เดือน ขณะที่แรงงานนอกระบบที่เป็นแรงงานอิสระและเกษตรกรได้รับการเยียวยาเป็นจำนวนเงิน 5,000 บาท เป็นเวลา 3 เดือนเช่นเดียวกัน รวมทั้งมีมาตรการเพื่อช่วยรักษาระดับการจ้างงานโดยช่วยลดต้นทุนและเพิ่มสภาพคล่องให้กับผู้ประกอบการ ผ่านการลดอัตราเงินสมทบกองทุนประกันสังคมให้แก่นายจ้างและผู้ประกันตน จากร้อยละ 5 เหลือร้อยละ 2 ของค่าจ้าง และการเพิ่มการจ้างงานผ่านโครงการส่งเสริมการจ้างงานใหม่ สำหรับผู้จบการศึกษาใหม่⁶ ประกอบด้วย มาตรการจ่ายเงินอุดหนุนสมทบเงินเดือนค่าจ้างแรงงานใหม่ให้กับลูกจ้างที่เพิ่งจบการศึกษา ซึ่งรัฐบาลจะจ่ายเงินสมทบร้อยละ 50 ของค่าจ้างในแต่ละเดือนตามวุฒิการศึกษา ไม่เกิน 7,500 บาทต่อคน โดยมีเป้าหมายจ้างงานให้ได้จำนวน 260,000 คน และมาตรการช่วยเหลือคนตกงานผ่านเว็บไซต์ “ไทยมีงานทำ” และการจัดงาน Thailand Job Expo 2020 เพื่อจับคู่ระหว่างตำแหน่งงานว่างในภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน และผู้หางาน ตลอดจนการ upskill และ reskill โดยเฉพาะการสร้าง digital workforce เพื่อสนับสนุนการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในระยะต่อไปด้วย

⁴ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2563). กสศ. จับมือ สพฐ. ดชต. อปท. เดินหน้า “ระบบเผื่อระวังการหลุดออกจากระบบการศึกษาร่วมกับสถานศึกษาทั่วประเทศ”. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : <https://www.eef.or.th/230620/>

⁵ กระทรวงแรงงาน. (2563) กฎกระทรวง การได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานเนื่องจากมีเหตุสุดวิสัยอันเกิดจากการระบาดของโรคติดต่ออันตรายตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อ พ.ศ. 2563

⁶ ที่ประชุม ศบค. รับทราบและให้ความเห็นชอบแล้วส่งเรื่องดังกล่าวให้ สคช. รับไปดำเนินการต่อ โดยเสนอขอใช้งบประมาณจากเงินกู้ตามพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินฯ 400,000 ล้านบาท

การดำเนินการของต่างประเทศ

จากการทบทวนการดำเนินงานและมาตรการต่าง ๆ ของไทย พบว่ายังให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาระยะสั้นเป็นหลัก ทั้งในภาคการศึกษาและในด้านแรงงาน คณะผู้เขียนจึงได้ทำการทบทวนและสังเคราะห์มาตรการและแนวทางการดำเนินงานของประเทศต่าง ๆ ที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกับประเทศไทยและในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วเพื่อเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ช่องว่างทางนโยบายของประเทศไทย และการให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

ด้านการศึกษา จีน ในช่วงที่มีการปิดโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแพลตฟอร์มทางการศึกษาเพื่อส่งเนื้อหาทางการเรียนการสอน คอร์สเรียน และสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ไปยังโทรศัพท์และคอมพิวเตอร์ของนักเรียน โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนเป็นระยะสั้น ไม่เกิน 20 นาที เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ การปรับการให้ที่บ้านที่ไม่ซับซ้อนสามารถทำเสร็จได้ในระยะสั้น เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมาตรการสนับสนุนครูผู้สอนโดยการสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ WeChat เพื่อให้ครูแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอนออนไลน์ระหว่างกัน⁷ บรูไนให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนแก่นักเรียนชายขอบ โดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานระหว่างการเรียนออนไลน์ การเรียนที่บ้าน และการเรียนในพื้นที่ห่างไกลผ่านทีวี/ชุดการเรียนรู้ที่บ้าน การพัฒนาหลักสูตรและการประเมินการสอน และการจัดฝึกอบรม สัมมนาออนไลน์ให้กับครู เป็นต้น ลาวมีการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจในเรื่องโควิด-19 ที่มุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจให้สถาบันการศึกษาจัดการเรียนรู้ต่อเนื่องผ่านการศึกษาทางไกล การเรียนออนไลน์ การใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มในการสอน อาทิ Skype และ YouTube ตลอดจนการมอบหมายการบ้านรายสัปดาห์⁸ ฟิลิปปินส์ มีการจัดการเรียนรู้เคลื่อนที่ “TulaKaalaman” หรือ “The Push Cart Knowledge” สำหรับออกไปจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กนอกกระบบหรือเด็กในพื้นที่ยากลำบาก⁹ ญี่ปุ่น มีการคืนเงินอาหารกลางวันให้ผู้ปกครองภายหลังการปิดโรงเรียน

เมื่อพิจารณาแนวทางและมาตรการของประเทศต่าง ๆ ข้างต้น พบว่า ทุกประเทศมุ่งเน้นการปรับการเรียนการสอนให้เป็นรูปแบบออนไลน์ โดยประเทศต่าง ๆ ล้วนให้ความสำคัญกับการศึกษาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ห่างไกล กลุ่มนักเรียนชายขอบ เพื่อให้สามารถได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน และคำนึงถึงประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของเด็ก การกระตุ้นให้เด็กอยากเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจของครูในการพัฒนาทักษะและเทคนิคในการจัดการเรียนแบบออนไลน์ ซึ่งไทยอาจนำมาพิจารณาดังกล่าวมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบททางสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของคนไทยได้ด้วย

⁷ สำนักข่าวอิสรา. (2563). ส่องระบบการศึกษาออนไลน์จีน เรียน - รู้ - ให้ที่บ้านอย่างไร? ช่วงสถานการณ์โควิด-19. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : <https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/88125-Covidedu00.html>

⁸ เบญจพร มรียาทอ่อน และวิไลลักษณ์ ผดุงกิตติมาลย์ (2563). สรุปผลการสัมมนาออนไลน์การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มด้อยโอกาสในช่วงโควิด-19 ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : <http://www.bic.moe.go.th/index.php/component/content/article/117-bic-movement/4595-covid-19-meeting-9-7-2563?Itemid=681>

⁹ สถาบันรามจิตติ (2563). ครูฟิลิปปินส์ร่วมเป็น ผู้นำขับเคลื่อนการศึกษาก้าวผ่านสถานการณ์โควิด. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : <http://www.pmca.or.th/thai/?p=8826>

ด้านแรงงาน ประเทศต่าง ๆ ล้วนให้ความสำคัญกับการเยียวยาแรงงานในแต่ละกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในช่วงเริ่มต้นของการระบาด เช่น **เนเธอร์แลนด์** มีการให้เงินชดเชยแก่ผู้ประกอบการอาชีพอิสระ (freelance) ที่ขาดรายได้ผ่านโครงการ Tozo เป็นเวลา 3 เดือน **นอร์เวย์** มีการจัดทำโครงการพัฒนาทักษะแรงงานแก่ผู้ว่างงานและแรงงานที่ถูกเลิกจ้าง และการเพิ่มทักษะแรงงานบริการดิจิทัล เป็นต้น **สหรัฐอเมริกา** มีการประกัน paid sick leave การขยาย unemployment insurance การเลื่อนการเก็บภาษีแรงงาน (Payroll Tax Deferral) และการเลื่อนการเก็บดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อการศึกษา **ญี่ปุ่น** มีมาตรการช่วยเหลือการจ้างงานโดยให้เงินช่วยเหลือลูกจ้างที่ได้รับผลกระทบ (permanent และ non-permanent) สูงสุด 8,330 เยน/วัน และให้เงินช่วยเหลือลูกจ้างแบบ self-employed ที่ได้รับผลกระทบ 4,100 เยน/วัน¹⁰ และได้ประกาศ Emergency Economic Package ซึ่งมีมูลค่า 117 ล้านล้านเยน เพื่อสนับสนุนการจ้างงานและธุรกิจในทุกอุตสาหกรรม ขณะที่กลุ่มประเทศในสหภาพยุโรปใช้งบประมาณส่วนใหญ่กับการฝึกอบรมพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน การฝึกฝนทักษะใหม่ (reskill) หรือเพิ่มพูนทักษะเดิม (upskill) เพื่อให้เหมาะสมกับตำแหน่งงานว่างในอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการลงทุนที่มีความคุ้มค่าเนื่องจากเป็นการช่วยเพิ่มการจ้างงานและโอกาสในการ

สร้างรายได้ที่สูงขึ้นในอนาคตด้วย **อังกฤษ** ใช้นโยบายตลาดงานเชิงรุกที่ครอบคลุมแรงงานทุกกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการและแรงงานโดยเฉพาะการจ่ายเงินเยียวยาให้แรงงานเป็นจำนวนร้อยละ 80 ของค่าจ้างล่าสุดที่ได้รับอย่างน้อย 3 เดือน แต่ไม่เกิน 2,500 ปอนด์¹¹ กับสถานประกอบการทุกขนาด OECD เสนอกรอบแนวทางการรับมือกับการจ้างงานที่ลดลงและการปรับโครงสร้างตลาดแรงงานระยะยาว โดยเฉพาะการสร้างขีดความสามารถในการปรับตัว (resilience) เพื่อแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างในตลาดแรงงาน โดยใช้นโยบายเศรษฐกิจมหภาค อาทิ การกำหนดอัตรารายได้ที่เพียงพอสำหรับแรงงาน และการเจรจาทางสังคม (social dialogue)¹² ที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสร้างโครงข่ายคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสมกับแรงงานทั้งในและนอกระบบ ตลอดจนการให้ความสำคัญกับกลุ่มเด็กจบใหม่ อาทิ การจัดให้มีการให้คำปรึกษา การให้ความช่วยเหลือในการหางาน การพัฒนาทักษะและทัศนคติในการเป็นผู้ประกอบการ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าประเทศต่าง ๆ เน้นการแก้ปัญหาการว่างงานในระยะสั้นควบคู่กับการเตรียมความพร้อมแรงงานโดยเฉพาะเด็กจบใหม่ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อรองรับโครงสร้างตลาดงานและรูปแบบการจ้างงานที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

¹⁰ ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). สรุปมาตรการเพื่อเยียวยาและลดผลกระทบของ COVID-19 ในต่างประเทศ. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/COVID19/Documents/Measure_Foreign.pdf

¹¹ BBC. (2020). Coronavirus : Government to pay up to 80% of workers' wages. [Online] Available at : <https://www.bbc.com/news/business-51982005>

¹² อภิญา สุจริตตานันท์ ให้ความหมายของ Social dialogue หมายถึง การเจรจา การปรึกษาหารือ หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลในเรื่องที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน และเกี่ยวกับนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างหรือภายในผู้แทนนายจ้าง ลูกจ้าง และภาครัฐ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางแรงงานสัมพันธ์

ความท้าทายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในยุคนับถือโควิด-19

ความท้าทายในการจัดการศึกษา

การจัดการเรียนการสอนทางไกลทั้งในรูปแบบออนไลน์และออนแอร์ หรือการเรียนทางโทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียมและช่องทีวีดิจิทัล ความไม่พร้อมของผู้ปกครองในการให้คำแนะนำบุตรหลานในการเรียน และการขาดแคลนอุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัล สะท้อนให้เห็นถึงการกำหนดนโยบายแบบ Top - Down และการมองบทบาทโรงเรียนที่เป็นเพียงสถานที่จัดการเรียนการสอนเป็นหลัก ทั้งที่โรงเรียนเปรียบเสมือนสังคมจำลอง หรือ **School as Miniature Society** เป็นสถานที่ที่เตรียมความพร้อมทางทักษะชีวิต ทักษะการเข้าสังคม ซึ่งการมุ่งสู่การเรียนการสอนออนไลน์โดยการขาดการวางแผนกระจายและจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม อาจก่อให้เกิดผลกระทบด้านพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งอาจนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำในสังคมที่รุนแรงมากขึ้น

ตามที่ทฤษฎี **Faucet** (Entwisle, Alexander and Olsen, 2001)¹³ ซึ่งทำการศึกษเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนที่ได้มาโรงเรียนในช่วงเวลาที่มีการจัดการเรียนการสอนปกติกับช่วงเวลาปิดเทอม พบว่าในช่วงเปิดเทอมปกติ โรงเรียนเปรียบเสมือนเครื่องมีหนึ่งในการช่วยแบ่งเบาภาระผู้ปกครองและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างครอบครัวที่มีฐานะต่างกัน แต่ในช่วงปิดเทอมที่เด็กใช้เวลาอยู่กับบ้านเป็นหลัก ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะดีมีแนวโน้มได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวที่ดีกว่าทั้งทางด้านการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเนื่องจากมีความสามารถในการซื้ออุปกรณ์การเรียน พ่อแม่ที่มีความรู้ทางเทคโนโลยีและดิจิทัลสามารถช่วยสนับสนุนในการแสวงหาความรู้ได้เป็นอย่างดี ขณะที่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวยากจนจะได้รับการสนับสนุนดังกล่าวจากพ่อแม่อย่างจำกัด¹⁴

ที่มา : รายงานภาวะสังคมไทย ไตรมาส 2 ปี 2563, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

¹³ Entwisle, D.R., Alexander, K.L., and Olson, L.S. (2001) Keep the faucet flowing : Summer learning and home environment. *American Educator*, 25 (3) : 101 - 15.

¹⁴ Di Pietro, G., Biagi, Costa, P., Karpinski Z., Mazza, J. (2020). The likely impact of COVID-19 on education : Reflections based on the existing literature and international datasets, EUR 30275 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020, ISBN 978-92-76-19937-3, doi : 10.2760/126686, JRC121071

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่ระบุว่าการศึกษาที่นักเรียนไม่ได้ไปโรงเรียน 6 สัปดาห์ จะทำให้ความรู้หายไปครึ่งปีการศึกษา ที่เรียกว่าปรากฏการณ์ ความรู้ถดถอยหลังปิดเทอมใหญ่ (Summer Slide)¹⁵ เนื่องจากการ อยู่บ้านเป็นระยะเวลานานทำให้ลืมสิ่งที่เคยเรียนมา ทั้งนี้ ประเทศไทย กลุ่มนักเรียนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือนักเรียนในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานประมาณ 11.47 ล้านคน¹⁶ โดยปรากฏการณ์นี้จะยิ่งทวี ความรุนแรงขึ้นกับเด็กนักเรียนกลุ่มเปราะบางต่าง ๆ อาทิ กลุ่มเด็ก ด้อยโอกาส กลุ่มเด็กพิการ กลุ่มเด็กต้องการการศึกษาแบบพิเศษ กลุ่มเด็ก ยากจน ขณะที่การปรับเปลี่ยนไปสู่การเรียนการสอนออนไลน์แบบเต็ม รูปแบบ ส่งผลกระทบบ่อยอย่างรุนแรงต่อเด็กที่อยู่ในกลุ่มครอบครัวที่มีฐานะ ยากจนที่สุด ที่มีสัดส่วนของจำนวนสมาร์ตโฟนต่อครัวเรือนโดยเฉลี่ย อยู่ที่ 2 - 4 เครื่องต่อ 10 ครัวเรือน ซึ่งน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศ อยู่ที่ 20 เครื่องต่อ 10 ครัวเรือน¹⁷ อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึง การขาดแคลนอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเรียนที่มีคุณภาพ และอาจนำไปสู่ การเกิดสภาวะการเรียนรู้ถดถอย (learning loss) ทั้งนี้ การจัดการเรียน การสอนออนไลน์ยังต้องมีความเหมาะสมทั้งเวลาและการสร้างปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี เนื่องจากเด็กในช่วงวัยนี้ไม่สามารถ จดจ่อกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นเวลานานได้¹⁸

โรงเรียนยังมีบทบาทอื่น ๆ ที่มากกว่าการให้ความรู้ในเชิง วิชาการเพียงอย่างเดียว แต่เปรียบเสมือนสังคมจำลอง ซึ่งเป็นสถานที่ ที่รวมผู้คนจากครอบครัวที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่าง กันไว้ มีกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialisation)¹⁹ เพื่อเตรียมพร้อม ทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิต อาทิ ทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการตัดสินใจแก้ปัญหา ทักษะการเป็นผู้นำ

ความมีระเบียบวินัย และการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น ตลอดจนโรงเรียนยังเป็นสถานที่ที่ช่วย ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมโดยเฉพาะ การเข้าถึงบริการภาครัฐที่มีคุณภาพ ด้วยทางหนึ่ง เนื่องจากการไปโรงเรียนของเด็ก ในครอบครัวที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ครอบครัว ที่มีฐานะยากจนพ่อแม่ผู้ปกครองหาเข้ากินค่า พ่อแม่ที่ไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน เป็นส่วนหนึ่ง ที่จะสามารถทำให้เด็กเข้าถึงทรัพยากร อื่น ๆ นอกเหนือจากการศึกษา โดยเฉพาะ การได้รับประทานอาหารที่ถูกต้องตามหลัก โภชนาการทุกวัน โรงเรียนจึงเป็นมากกว่า ห้องเรียน²⁰ ซึ่งการที่โรงเรียนไม่สามารถ จัดการเรียนการสอนได้ตามปกตินั้น ทำให้ เด็กสูญเสียโอกาสในการพัฒนาทั้งทางด้าน ร่างกายจิตใจ การอยู่ร่วมกันและการแก้ปัญหา ต่าง ๆ ในสังคมอย่างมีคุณภาพ

¹⁵ ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค (2563). การเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษายุค COVID-19 ยิ่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับประเด็นความเหลื่อมล้ำและทรัพยากร ของผู้เรียน. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : <https://www.eef.or.th/378/>

¹⁶ สศช. (2563). ภาพสังคมไทย ไตรมาส 2 ปี 2563

¹⁷ อธิภาพ พักทอง (2563). ผลของความเหลื่อมล้ำต่อเด็กในครัวเรือนที่ยากจนที่สุดในช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด-19. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : <http://www.setthasam.econ.tu.ac.th/blog/detail/65/>

¹⁸ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงาน เรียนออนไลน์ยุคโควิด-19: วิกฤตหรือโอกาสการศึกษาไทย. ISBN 978 616 270 252 5

¹⁹ W. S. F. Pickering (1995) Durkheim and Moral Education for Children : a recently discovered lecture, *Journal of Moral Education*, 24 : 1, 19 - 36.

²⁰ กมลกานต์ โกศลกาญจน์ (2563). ภาพรวมโลกการศึกษาในยุคหลัง COVID-19. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : <https://www.eef.or.th/12312-2/>

ขณะเดียวกัน โรงเรียนยังเป็นสถาบันทางสังคม ที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ และเป็นแหล่งความรู้ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม โดยเฉพาะในช่วง การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โรงเรียนเป็นตัวแปร สำคัญในการป้องกันการระบาดโดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจ แนวปฏิบัติ และสร้างความร่วมมือกับ ครอบครัวเพื่อการดูแลสุขภาพอนามัยส่วนบุคคล และการติดตามการติดเชื้อในชุมชนด้วย²¹ ดังนั้น ความท้าทายของการจัดการศึกษาในยุคหลังโควิด-19 จึงขึ้นอยู่กับการเรียนรู้จากปรากฏการณ์การปรับตัว ในการจัดการเรียนการสอนและการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ หรือ paradigm shift ในการจัดการศึกษาที่ต้องเหมาะสม กับความเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกและของประเทศ ที่คาดเดาได้ยากมากยิ่งขึ้น โดยภาครัฐต้องให้ความสำคัญ

1) การลดความเหลื่อมล้ำทางทรัพยากรทางการศึกษา อาทิ ครู อุปกรณ์และเครื่องมือทางการศึกษา ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดใหญ่อย่างเหมาะสม และการให้ความช่วยเหลือเด็กในกลุ่มที่มีความท้าทาย เป็นพิเศษทางด้านรายได้ และอยู่ในพื้นที่ last mile ที่บริการอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพเข้าถึง

2) การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในสิ่งที่จำเป็น และการเรียนการสอนข้ามสาขาวิชา (interdisciplinary) ซึ่งบทเรียนถูกออกแบบให้ เชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และปัญหาและวิกฤตต่าง ๆ ที่ประเทศไทย และทั้งโลกกำลังเผชิญอยู่ที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งขีดความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การมีทักษะและความรอบรู้ในการ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital literacy) และความ เป็นพลเมืองโลก หรือ global citizen จะมีส่วน สำคัญในการแก้วิกฤตต่าง ๆ ทั้งในระดับชุมชน ประเทศ และระดับโลกอย่างเช่นโควิด-19 ได้อย่างบูรณาการและเหมาะสมกับบริบทของ แต่ละพื้นที่มากขึ้น

3) การจัดการด้านโภชนาการและสุขภาพจิตที่ดี รวมทั้งการสร้างตระหนักรู้ในการดูแลสุขภาพตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะการรักษา สุขอนามัย มีความสำคัญอย่างมากในการจัดการ โรคอุบัติใหม่ในยุคที่มีการเดินทางและการ สื่อสารไร้พรมแดน

²¹ UNICEF (2020) คู่มือครูสำหรับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับโรคโควิด-19

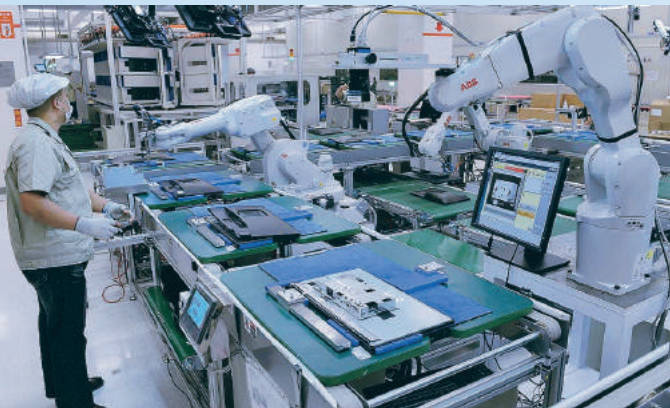

ความท้าทายในการพัฒนาสภาพแรงงานและการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

มาตรการด้านแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นเพียงมาตรการเชิงรับเพื่อบรรเทาผลกระทบต่อตลาดแรงงานระยะสั้น แม้ว่ารัฐบาลได้มีการดำเนินนโยบายแรงงานเชิงรุก (Active Labour Market Policies) อาทิ การอุดหนุนเงินช่วยเหลือค่าจ้าง การส่งเสริมการจ้างงานในภาครัฐ การพัฒนาทักษะแรงงาน การพัฒนาระบบจับคู่ตำแหน่งงาน นโยบายดังกล่าวยังไม่สอดคล้องและเพียงพอกับการรับมือกับสถานการณ์ของตลาดแรงงานไทยหลังวิกฤตโควิด-19 ที่การจ้างงานมีการชะลอตัวและต้องสามารถรองรับกลุ่มผู้จบการศึกษาที่กำลังทยอยเข้าสู่ตลาดแรงงานประมาณ 5 แสนคน ตลอดจนยังต้องปรับตัวเชิงโครงสร้างเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านไปสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ นวัตกรรม และดิจิทัล ซึ่งแรงงานที่อยู่ในตลาดแรงงานมีความจำเป็นที่จะต้อง reskill และ upskill เพื่อให้ยังสามารถอยู่ในตลาดแรงงานและปรับเปลี่ยนไปทำงานในภาคธุรกิจที่ยังมีศักยภาพในการเติบโตได้ในยุคหลังโควิด-19 ซึ่งเป็นผลมาจากมาตรการควบคุมการระบาดซึ่งส่งผลให้การค้า การเดินทางภายในและระหว่างประเทศ กิจกรรมทางเศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ หยุดชะงักลง ภาคการผลิต การท่องเที่ยว และบริการ โดยเฉพาะธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร สายการบินหลายแห่งขาดสภาพคล่อง และต้องปิดตัวลงหรือมีการลดพนักงานเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย

จากรายงานภาวะสังคมไทย ไตรมาส 2/2563²² พบว่า จำนวนผู้ว่างงานเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด รวมทั้งสิ้น 7.5 แสนคน คิดเป็นอัตราการว่างงาน ร้อยละ 1.95 เพิ่มขึ้น 1 เท่าจากอัตราการว่างงานในช่วงปกติ โดยมีจำนวนผู้ว่างงาน 3.6 แสนคน ที่เคยทำงานมาก่อนในช่วง 3 เดือน ซึ่งเป็นช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยในนี้กว่าครึ่งเป็นแรงงานที่ถูกเลิกจ้างจากภาคบริการ โดยเฉพาะสาขาโรงแรมและภัตตาคาร และค้าปลีก อย่างไรก็ตาม วิกฤตการณ์ดังกล่าวส่งผลให้การจ้างงานในบางสาขาเพิ่มขึ้น อาทิ การขนส่ง/เก็บสินค้า เนื่องจากการซื้อสินค้าในรูปแบบออนไลน์ และการซื้ออาหารในรูปแบบบริการ delivery ได้รับความนิยมสูงขึ้นมาก ซึ่งเป็นโอกาสที่สำคัญในการเร่งผลิตและพัฒนากำลังคนใน value chains ของธุรกิจที่มีโอกาสเติบโตต่อไปได้ โดยเฉพาะด้านดิจิทัลและขนส่ง

²² สศช. (2563). ภาวะสังคมไทย ไตรมาส 2 ปี 2563

นอกจากนี้ COVID-19 ยังเป็นตัวเร่ง (catalyst) ความท้าทายที่มีอยู่เดิมให้เข้มข้นขึ้น อาทิ เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยในอุตสาหกรรมที่มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง อาทิ ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ การเงิน แรงงานกลุ่มที่มีลักษณะการทำงานซ้ำ ๆ มีความเสี่ยงตกงานมากขึ้น อาทิ แรงงานในโรงงาน พนักงานธนาคาร พนักงานบรรจุของ เนื่องจากมีการใช้หุ่นยนต์ในสายการผลิต (Industrial Robot) หุ่นยนต์บริการ (Service Robot) ปัญญาประดิษฐ์ ขณะเดียวกันเทคโนโลยีก็ช่วยทำให้เกิดอาชีพ/ทักษะใหม่ ๆ แรงงานต้องปรับปรุงทักษะให้ทำงานร่วมกับเทคโนโลยีและหุ่นยนต์ได้ เช่น นักพัฒนาวิศวกรรมด้านซอฟต์แวร์ นักวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ นักวิทยาศาสตร์ข้อมูล (Data Scientist)

จากความท้าทายใหม่อย่างโควิด-19 และความท้าทายเดิมอย่างเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ไทยต้องมีการทบทวนการวางแผนผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ เพื่อตอบสนองต่อบริบทและความต้องการของประเทศที่มีอยู่เดิม ภายใต้แนวทางการรับมือความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งต้องมีการวางแผนผลิตและพัฒนากำลังคนทุกช่วงวัยให้มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการฟื้นฟูและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจใหม่ด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในภาพรวมการออกแบบนโยบายทางเศรษฐกิจและเพื่อตอบสนองภาวะวิกฤต ต้องมีความชัดเจน ขณะเดียวกันต้องมีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์และพฤติกรรมของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และต้องคำนึงถึงบริบททางเศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำทั้งทางรายได้ การเข้าถึงบริการภาครัฐ ตลอดจนการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ

1) สำหรับด้านการศึกษา มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาที่คำนึงถึงความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียนแต่ละขนาด และมีการสำรวจความพร้อมของนักเรียนโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กที่มีความเสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา และโรงเรียนก่อนที่จะมีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์และออนแอร์และให้ความสำคัญกับบริบทของพื้นที่

1.2 ควรมีการปรับหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อการเรียนรู้เฉพาะวิชาที่จำเป็น ตอบโจทย์การพัฒนาของประเทศ โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนแบบข้ามสาขาวิชา (interdisciplinary) การประยุกต์ใช้ทักษะทางวิชาการ และทักษะการใช้ชีวิต อาทิ การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การเจรจาต่อรอง เพื่อพัฒนาให้เด็กมีทักษะรองรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

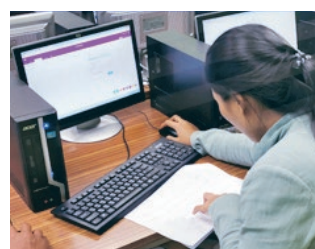
1.3 ควรมีการพัฒนาศักยภาพและทักษะของครูผู้สอนให้มีขีดความสามารถจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์หรือระบบปฏิบัติการรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการสร้างบทเรียนออนไลน์ และการมีทักษะและความรอบรู้ทางดิจิทัล (digital literacy) การสื่อสาร และการถ่ายทอดการเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดี

1.4 ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ (health literacy) ตั้งแต่วัยเรียน อาทิ การกำหนดให้ความรอบรู้ด้านสุขภาพเป็นสมรรถนะของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดูแลสุขภาพและการมีสุขภาวะที่ดีในระยะยาว และการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและครอบครัวในการส่งเสริมการมีสุขภาพและโภชนาการที่ดีแก่เด็ก

2) สำหรับด้านแรงงาน มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1 ควรมีมาตรการช่วยเหลือบัณฑิตจบใหม่ซึ่งขาดทักษะและประสบการณ์การทำงาน จะเข้าสู่อุตสาหกรรมได้ยากขึ้น ภาครัฐควรพัฒนาระบบบริการจัดหางานให้มีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการเร่งขับเคลื่อนมาตรการจ่ายเงินอุดหนุนการจ้างงานในภาคเอกชนสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมให้มีการพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพตลาดแรงงาน

2.2 ควรมีการเร่งรัดปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการ reskill/upskill โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มประชากรนอกวัยเรียน โดยเฉพาะวัยแรงงาน และวัยผู้สูงอายุ และการปรับเปลี่ยนรูปแบบและหลักสูตรการเรียนการสอนที่ตอบโจทย์การพัฒนาของประเทศได้ อาทิ การจัดการเรียนการสอนแบบ Non-Degree เช่น การเรียนแบบชุดการเรียนรู้ย่อย หรือ Micro-Credentials ที่มีการกำหนดผลลัพธ์ของการเรียนรู้โดยเน้นสมรรถนะที่

จำเป็นในตลาดงาน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จะเป็นโอกาสในยุคหลังโควิด-19 อาทิ อุตสาหกรรมอาหาร การเกษตร ดิจิทัล หุ่นยนต์ และการแพทย์ครบวงจร

2.3 การบูรณาการและเชื่อมโยงข้อมูลการผลิตและพัฒนากำลังคนอย่างเป็นเอกภาพและมีพลวัตเนื่องจากข้อมูล demand และ supply มีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะจุดเริ่มต้นของการวางแผนผลิตและพัฒนากำลังคน แต่ปัจจุบันข้อมูลดังกล่าวยังขาดการบูรณาการร่วมกัน อีกทั้งยังไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้ไม่สะท้อนสภาพที่แท้จริงที่จำเป็นต่อการวางแผนและออกแบบนโยบายได้ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้กลุ่ม cluster อุตสาหกรรมต่าง ๆ ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสถาบันอุดมศึกษา และสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ จัดทำข้อมูลอุตสาหกรรมจำนวนตำแหน่งงาน จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา ข้อมูลความก้าวหน้าในอาชีพ ตลอดจนพัฒนากรอบของทักษะในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ที่ตรงตามความต้องการของอุตสาหกรรมเป้าหมายในอนาคต

COVID-19

กับการพัฒนาพื้นที่ ประเทศไทย

กองยุทธศาสตร์และประสานการพัฒนาภาค

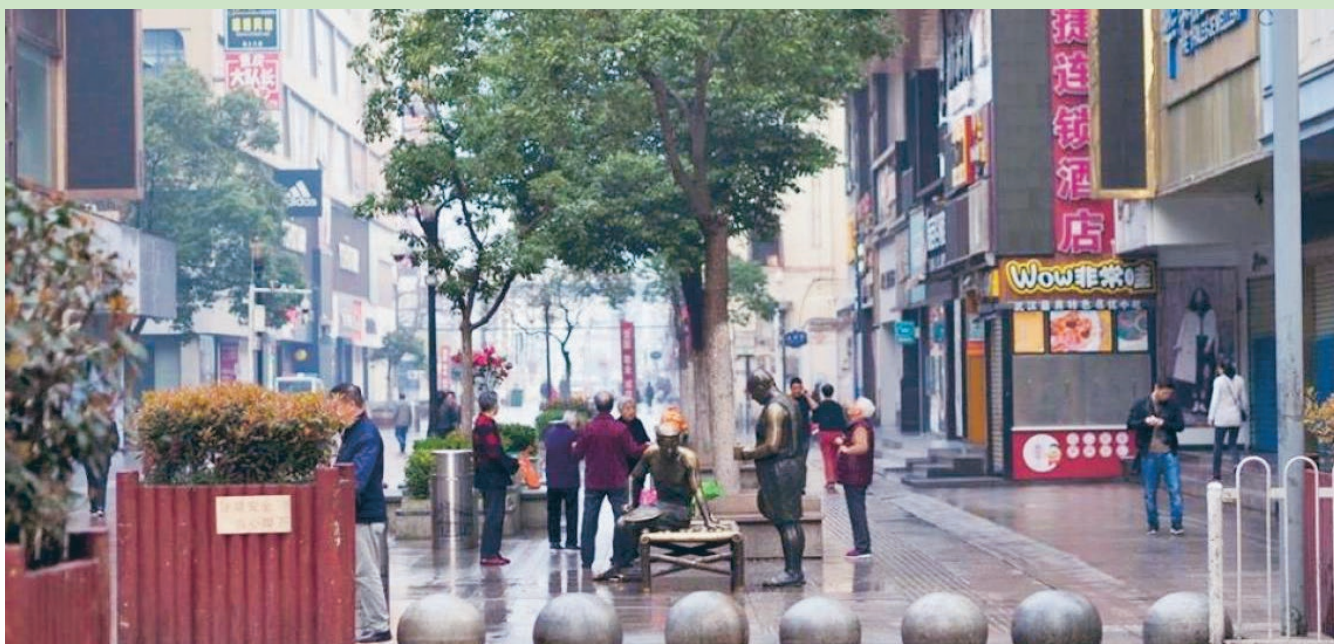

COVID-19 หรือโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นสายพันธุ์ใหม่ที่ไม่เคยพบมาก่อนในมนุษย์ ก่อให้เกิดอาการป่วยในระบบทางเดินหายใจของคน และสามารถแพร่เชื้อจากคนสู่คนได้ พบครั้งแรกในเมืองอู่ฮั่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงปลายปี 2562 และแพร่ระบาดไปเกือบทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ในปี 2563 จนกระทั่งองค์การอนามัยโลก (WHO) ประกาศเป็น ‘การแพร่ระบาดครั้งใหญ่’ (Pandemic) เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจโลก ก่อให้เกิดความผันผวนในตลาดการเงินโลก จนเข้าสู่ภาวะเศรษฐกิจถดถอยในหลายประเทศ การขยายตัวทางเศรษฐกิจต่ำสุดเป็นประวัติการณ์นับตั้งแต่วิกฤติการเงินโลกในปี 2552

ในช่วงของการระบาดที่ผ่านมา ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาประเทศเดียวที่ถูกจัดให้อยู่ใน 10 อันดับประเทศที่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹ ทำให้มีจำนวนผู้ติดเชื้อรวม 3,506 ราย ซึ่งรักษาหายแล้ว 3,340 ราย และมีจำนวนผู้เสียชีวิตคงที่รวม 59 ราย โดยไม่มีรายงานผู้ติดเชื้อภายในประเทศเพิ่มขึ้น ตั้งแต่วันที่ 13 พฤษภาคม 2563² ในขณะที่สถานการณ์ในภาพรวมทั่วโลกยังคงมีผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีจำนวนผู้ติดเชื้อสะสมเกือบ 33 ล้านราย และจำนวนผู้เสียชีวิตรวม 9.98 แสนราย (ข้อมูล ณ วันที่ 27 กันยายน 2563)³

¹ สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์ (2020), รายงานพิเศษ : ทั่วโลกชื่นชมไทยจัดการโรคโควิด-19 ได้ดี, 22 เม.ย. 2563.
² จนกระทั่งวันที่ 3 กันยายน 2563 ได้พบผู้ติดเชื้อ 1 ราย เป็นผู้ต้องขังชายคดียาเสพติด ที่พบการติดเชื้อระหว่างกักกันตัว ก่อนส่งเข้าเรือนจำทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง (ที่มา : <https://www.bbc.com/thai/thailand-54011834>)
³ ที่มา : <https://www.bbc.com/thai/thailand-52090088>

ผลกระทบจาก COVID-19 ในระดับภูมิภาค

ในระดับภูมิภาค ทุกภูมิภาคได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ในภาพรวมใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะภาคเหนือและภาคใต้ ได้รับผลกระทบทางตรงในภาคบริการและการท่องเที่ยว ขณะที่ภาคเศรษฐกิจสำคัญอื่น ๆ ได้แก่ การค้าชายแดนและผ่านแดน การส่งออก ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และการค้าส่ง - ค้าปลีก ได้รับผลกระทบต่อเนื่อง กระจายทั่วทุกภูมิภาคเช่นกัน สรุปผลกระทบตามประเด็นสำคัญ⁴ ได้ดังนี้

1. เศรษฐกิจหลักของภาคได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง โดยในภาคการท่องเที่ยวและบริการต่อเนื่อง พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวเริ่มลดลงตั้งแต่ต้นปี 2563 และลดลงอย่างต่อเนื่องรุนแรงที่สุดในช่วงเดือนมีนาคมและเมษายน ส่งผลกระทบต่อเนื่องไปสู่ธุรกิจบริการอื่น ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมการท่องเที่ยว ร้านอาหาร ร้านนวดและสปา ธุรกิจจัดงานและการแสดงบันเทิงต่าง ๆ สำหรับภาคเกษตรกรรมไม่ได้รับผลกระทบต่อการผลิตและปริมาณสินค้าเกษตรโดยตรง แต่ได้รับผลกระทบทางอ้อมจากมาตรการเคอร์ฟิวที่ควบคุมการเดินทาง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการขนส่งทั้งในและต่างประเทศ ทำให้ไม่สามารถส่งออกผลผลิตได้ตามปกติดังเช่นปีที่ผ่านมา อาทิ มะม่วง มังคุด และเงาะ ในพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออก มะม่วงและข้าวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และลำไยในพื้นที่ภาคเหนือ

⁴ ที่มา : เอกสารรายงานสถานการณ์เศรษฐกิจระดับภาคที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สิงหาคม 2563.

ผลผลิตลดลง เนื่องจากพ่อค้าชาวจีนไม่สามารถเดินทางเข้ามาบริหารจัดการ รวบรวมสินค้าเพื่อส่งออกไปยังตลาดหลักในจีนได้ ส่วนการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนได้รับผลกระทบอย่างมากจากการปิดด่าน ทำให้ไม่สามารถขนส่งสินค้าได้ ยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ด่านหลักยังสามารถเปิดขนส่งสินค้าได้แต่ยอดการสั่งซื้อมีปริมาณลดลง ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมในทุกภูมิภาคเกิดการชะลอตัวเนื่องจากได้รับผลกระทบจากการขนส่งและยอดสั่งซื้อที่ลดลง โดยเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมในภาคกลางประเภทที่อาศัยวัตถุดิบจากการนำเข้ามาใช้ในการผลิต

2. การปรับตัวของผู้ประกอบการในพื้นที่เพื่อประคองสถานการณ์ โดยผู้ประกอบการได้พยายามปรับตัวเพื่อประคองกิจการในช่วงวิกฤตและให้ส่งผลกระทบต่อภาระงานน้อยที่สุด โดยบางส่วนมีการปรับตัวในการพัฒนาการตลาดและช่องทางการขายออนไลน์ รวมทั้งพัฒนารูปแบบสินค้าให้สอดคล้องกับรูปแบบการขายแบบใหม่ อาทิ ปรับลดขนาดสินค้าเพื่อให้สะดวกต่อการขนส่ง ปรับรูปแบบการแสดงและรับงานในแพลตฟอร์มออนไลน์ อาทิ Exhibition Online และ Music Stream Online รวมทั้งการขายอาหารและสินค้าแบบ Delivery ในรูปแบบร้านอาหารจัดส่งเองและผ่านบริษัท นอกจากนี้ บางรายยังมีการลดค่าใช้จ่ายโดยเปิดบริการบางส่วน ลดจำนวนวันทำงานของพนักงาน หรือหาผู้ร่วมทุนเพิ่ม สำหรับธุรกิจการให้บริการนวด สปา และกิจการนำเที่ยว ประสบปัญหาว่างงานเกือบทั้งหมด ทำให้ต้องปรับตัวโดยการหาอาชีพเสริมอื่น ทั้งนี้ หน่วยงานราชการในพื้นที่ได้ร่วมมือกับภาคเอกชนในการรวบรวมปัญหาและหาแนวทางบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประกอบการและลูกจ้าง โดยการจัดโครงการพัฒนาอาชีพ ยกระดับฝีมือแรงงาน และจัดงานส่งเสริมการตลาดเพื่อเร่งกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภคโดยตรง

3. ผลกระทบด้านแรงงาน พบว่า สถานการณ์แรงงานในภาคกลางค่อนข้างน่าเป็นห่วง เนื่องจากมีกิจการหลายแห่งโดยเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานได้หยุดการดำเนินกิจการทั้งหมดและเลิกจ้างแรงงาน ขณะที่ข้อมูลจากฐานข้อมูลระบบ Thai QM ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งรวบรวมปัญหาผู้ได้รับผลกระทบในระดับชุมชน พบว่า มีปัญหาแรงงานถูกเลิกจ้าง ถูกลดวันทำงานลง ทำให้รายได้ลดลง ธุรกิจส่วนตัวปิดกิจการไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ ขณะที่ภาระค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพสูงขึ้น และการขนส่งสินค้าไม่สะดวก โดยมีผู้ลงทะเบียนว่างงานในแต่ละภาครวม 6.4 ล้านคน ได้แก่ ภาคเหนือ 1.4 ล้านคน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2.3 ล้านคน ภาคกลาง 1.3 ล้านคน และภาคใต้ 1.4 ล้านคน โดยมีความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐที่สำคัญ ได้แก่ ความต้องการเงินสนับสนุนการยังชีพระยะสั้นมากที่สุด ความต้องการเครื่องอุปโภคบริโภคและถุงยังชีพ ความต้องการให้มีการจ้างงานระยะสั้น การฝึกอาชีพ เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ การพักชำระหนี้ การลดหย่อนภาษี การลดค่าสาธารณูปโภค และมาตรการด้านการเงินเพื่อส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

4. ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติดีขึ้น โดยสภาพระบบนิเวศทั้งทางบกและทางทะเล และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้รับการฟื้นตัว รวมทั้งอัตราการปล่อยมลพิษทางอากาศลดลงอย่างมีนัยสำคัญ⁵ เนื่องจากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวและการคมนาคมลดลง ดังจะเห็นได้จากข้อมูลการรายงานสภาพแนวปะการังและสัตว์ทะเลหายากของอุทยานแห่งชาติทางทะเลทั้งในภาคตะวันออกและภาคใต้⁶ ถือเป็นช่วงโอกาสที่จะได้ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างไรก็ตาม ปริมาณขยะและขยะติดเชื้อเพิ่มมากขึ้น⁷ จากการปรับพฤติกรรมด้านการบริโภคเพื่อลดความเสี่ยงจากการปนเปื้อนเชื้อโรคและการจำหน่ายอาหารสำเร็จรูปแบบ Delivery การซื้อสินค้าออนไลน์และการใช้น้ำกากอนามัยแบบใช้ครั้งเดียว

การดำเนินมาตรการช่วยเหลือของรัฐบาล

ในการเยียวยาและบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้น รัฐบาลได้เร่งรัดผลักดันมาตรการสำคัญเพื่อช่วยเหลือประชาชนและผู้ประกอบการภายใต้มาตรการดูแลและเยียวยาผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อเศรษฐกิจไทย ระยะที่ 1 (ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2563) และระยะที่ 2 (ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2563) อาทิ มาตรการด้านการเงิน ทั้งการให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำและการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ มาตรการด้านการคลัง ทั้งการเลื่อนการชำระภาษีประจำปีและการเพิ่มวงเงินหักลดหย่อนภาษี ตลอดจนมาตรการเงินโอนเพื่อชดเชยรายได้ให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง มาตรการลดภาระค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค และการลดอัตราเงินสมทบกองทุนประกันสังคมของผู้ประกอบการและลูกจ้าง เป็นต้น

ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะเร่งดำเนินมาตรการเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง แต่สถานการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มจะส่งผลกระทบในวงกว้าง มีความรุนแรงยืดเยื้อ และมีความไม่แน่นอนค่อนข้างสูง นอกจากนี้ แนวทางการจัดหางบประมาณรายจ่ายในกระบวนการงบประมาณปกติต้องใช้เวลาดำเนินการจนอาจไม่ทันต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดที่กำลังดำเนินอยู่ ดังนั้น รัฐบาลจึงเห็นว่ามีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินมาตรการดูแลและเยียวยาผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อระบบเศรษฐกิจไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม ในระยะที่ 3 (ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7

NEW
NORMAL

⁵ ที่มา : <https://tdri.or.th/2020/06/covid-19-turning-crisis-into-an-opportunity-for-natural-tourism/>

⁶ ที่มา : <http://www.khaochad.co.th/76482> และ <https://www.naewna.com/likesara/489556>

⁷ ที่มา : https://www.anamai.moph.go.th/ewt_news.php?nid=17626

เมษายน 2563) โดยการออกพระราชกำหนด 3 ฉบับ
หนึ่งในนั้นคือพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลัง
กู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหา เยี่ยวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและ
สังคมที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส
โคโรนา 2019 พ.ศ. 2563 วงเงินไม่เกิน 1 ล้านล้านบาท
(ประกาศ ณ วันที่ 18 เมษายน 2563) เพื่อวัตถุประสงค์หลัก
3 ประการ คือ (1) ช่วยเหลือเยี่ยวยาผู้ได้รับผลกระทบ
ทั้งกลุ่มประกอบอาชีพอิสระ เกษตรกร และผู้ประกอบการ
มีรอบวงเงิน 555,000 ล้านบาท (2) ยกระดับระบบ
สาธารณสุขโดยเฉพาะ เพื่อเตรียมความพร้อมทางการแพทย์
และสาธารณสุข และรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
มีรอบวงเงิน 45,000 ล้านบาท และ (3) ฟื้นฟูเศรษฐกิจ
และสังคม มีรอบวงเงิน 400,000 ล้านบาท ซึ่งภายใต้
วัตถุประสงค์นี้ ได้แบ่งออกเป็น 4 แผนงาน ประกอบด้วย
แผนงาน 3.1 มุ่งเน้นการลงทุนและกิจกรรมที่ช่วยพลิกฟื้น
กิจกรรมทางเศรษฐกิจ แผนงาน 3.2 การฟื้นฟูเศรษฐกิจ
ฐานรากของท้องถิ่นและชุมชน แผนงาน 3.3 การกระตุ้น
การบริโภคภาคครัวเรือนและเอกชน และแผนงาน 3.4

การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ยกระดับโครงสร้าง
พื้นฐานและสนับสนุนกระบวนการผลิต โดยมี สศช. เป็น
ฝ่ายเลขานุการของคณะอนุกรรมการกลั่นกรองแผนงาน/
โครงการ กลุ่มที่ 3 และคณะกรรมการกลั่นกรองการใช้จ่าย
เงินกู้ ตามพระราชกำหนด

ดังนั้น สำหรับการฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมระดับพื้นที่เพื่อการพัฒนาประเทศในระยะ
ต่อไป แผนงาน 3.2 จึงเป็นช่องทางสำคัญขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
ในการดำเนินโครงการแผนงานหรือโครงการเพื่อสร้างงาน
สร้างอาชีพแก่ผู้ได้รับผลกระทบในแต่ละจังหวัดได้อย่าง
ตรงเป้าหมาย

แผนงานฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในระดับพื้นที่ : กลุ่มเป้าหมาย หลักเกณฑ์ ลักษณะสำคัญ และกระบวนการ

แผนงาน 3.2 มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรค
ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยเน้นการส่งเสริมการตลาดสำหรับผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของธุรกิจชุมชนที่มีความเชื่อมโยง
กับภาคการท่องเที่ยวหรือภาคบริการอื่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน การจัดหาปัจจัยการผลิตและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและชุมชน รวมทั้งการสร้างการเข้าถึงช่องทางการตลาด ตลอดจน
ยกระดับมาตรฐานคุณภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นและชุมชน โดยมี**กลุ่มเป้าหมาย
สำคัญ** ประกอบด้วย ประชาชน เกษตรกร/สถาบันเกษตรกร ชุมชน/วิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการ แรงงานที่ได้รับ
ผลกระทบจากการระบาดของ COVID-19 นิสิตนักศึกษาที่อยู่ระหว่างเรียนและผู้สำเร็จการศึกษาที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน
แรงงานในระบบและนอกระบบ และผู้ว่างงาน

ทั้งนี้ รัฐบาลได้เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคีการพัฒนาอื่น ๆ อาทิ มูลนิธิ วิสาหกิจชุมชน และกองทุนหมู่บ้าน สามารถจัดทำข้อเสนอโครงการตามวิธีการที่คณะกรรมการกลั่นกรองการใช้จ่ายเงินที่กำหนดไว้ได้ โดยขอให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อ 13 ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการดำเนินการตามแผนงานหรือโครงการภายใต้พระราชกำหนด กล่าวคือ ต้องมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องตามที่กำหนดไว้ มีความจำเป็นเร่งด่วน มีความพร้อม สามารถดำเนินการได้ทันทีหลังการอนุมัติ มีความคุ้มค่าในการดำเนินงานและก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือสังคมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชกำหนด นอกจากนี้ จะต้องเป็นโครงการที่เป็นไปเพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดต้นทุนการดำเนินงาน หรือเพิ่มการจ้างงานให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการดำเนินการ โดยสามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในปี 2564 ยึดหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มีการรายงานผลการดำเนินงานต่อสาธารณะอย่างต่อเนื่อง และหน่วยงานรับผิดชอบยืนยันว่า สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

โดยสรุป **ลักษณะสำคัญของโครงการภายใต้แผนงาน 3.2 ควรมีลักษณะ ดังนี้**

(1) **สนับสนุนการสร้างงานและสร้างรายได้ในท้องถิ่น และชุมชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว** โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะอาชีพด้านเกษตรและอาหาร ด้านการจัดการน้ำชุมชน ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวชุมชน และด้านการจัดการข้อมูลชุมชนขนาดใหญ่ รวมถึงการพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อรองรับสังคมในอนาคต

(2) **สนับสนุนการนำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวชุมชนมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการของชุมชนบนฐานศักยภาพของพื้นที่** โดยใช้ความรู้ทางวิชาการ เทคโนโลยี นวัตกรรม ภูมิปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การแปรรูป สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ หรือยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP และการท่องเที่ยวชุมชน รวมถึงการพัฒนาด้านการตลาดให้ทันสมัย

(3) **สนับสนุนชุมชนท่องเที่ยวให้มีความพร้อมในการปรับตัวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวตามวิถีใหม่ (New Normal)** ทั้งการปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว ที่พัก และการให้บริการที่คำนึงถึงมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ความปลอดภัย ความสะอาดและมาตรฐานด้านสาธารณสุข โดยคำนึงถึงศักยภาพของท้องถิ่น สนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งให้กับธุรกิจ SMEs สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน และสถาบันเกษตรกรในท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งจะช่วยให้เศรษฐกิจฐานรากมีความมั่นคง

(4) **สอดคล้องกับการแก้ปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่** รวมทั้งประสานการดำเนินงาน และบริหารจัดการร่วมกันเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนา ได้แก่ ภาคเอกชน ภาควิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(5) **ให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมเพื่อลดช่องว่างหรือสร้างมูลค่าเพิ่มในห่วงโซ่มูลค่า** อาทิ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ การแปรรูป และการตลาด

สำหรับการเสนอโครงการและการพิจารณากลับกรองโครงการภายใต้แผนงาน 3.2 สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มข้อเสนอโครงการจากหน่วยราชการส่วนกลาง ซึ่งเน้นการดำเนินงานแบบบูรณาการในหลายพื้นที่หรือทั่วประเทศ และกลุ่มข้อเสนอโครงการจากระดับจังหวัด ซึ่งนำเสนอจากส่วนราชการระดับจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีการพัฒนาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เน้นการดำเนินงานในพื้นที่เฉพาะหรือในแต่ละจังหวัดเท่านั้น โดยมีกระบวนการและขั้นตอนหลัก 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การจัดทำข้อเสนอโครงการโดยยกร่างและจัดทำข้อเสนอโครงการตามแบบฟอร์ม สำหรับกลุ่มข้อเสนอโครงการจากระดับจังหวัด กรณีที่ผู้เสนอโครงการมิใช่หน่วยงานรัฐ จะต้องเสนอโครงการผ่านหน่วยงานรัฐที่มีภารกิจสอดคล้องกันเป็นหน่วยงานรับผิดชอบและรับงบประมาณ เพื่อรวบรวมและเสนอต่อคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) ทั้งนี้ ข้อเสนอโครงการควรได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในพื้นที่ มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและแผนพัฒนาจังหวัด สำหรับกลุ่มข้อเสนอโครงการจากหน่วยราชการส่วนกลางสามารถจัดทำและส่งข้อมูลมาที่ สศช. ได้โดยตรงเพื่อเข้าสู่ขั้นตอนการกลั่นกรองเบื้องต้นต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การกลั่นกรองและดำเนินการระดับจังหวัด ด้วยกลไก ก.บ.จ. ซึ่งเป็นกลไกที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในจังหวัด จะพิจารณาตามศักยภาพ ปัญหาของพื้นที่ และกรอบหลักเกณฑ์การจัดทำโครงการโดยจำแนกตามประเภทโครงการและจัดลำดับความสำคัญของโครงการภายในจังหวัด

ขั้นตอนที่ 3 การจัดส่งโครงการและกลั่นกรองโครงการเบื้องต้น หลังจากผ่านการพิจารณาของ ก.บ.จ. แล้วผู้ว่าราชการจังหวัดจะจัดส่งโครงการมาให้สศช. เพื่อให้สศช. จัดทำความเห็นเบื้องต้น หากพบความไม่สมบูรณ์ สศช. จะประสานกลับไปให้จังหวัดเพื่อส่งต่อไปยังผู้จัดทำข้อเสนอโครงการให้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 การเสนอโครงการฉบับสมบูรณ์ หลังจากปรับปรุงให้สมบูรณ์แล้วให้ผู้เสนอโครงการจัดส่งข้อเสนอโครงการไปยังหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อรวบรวมเสนอกระทรวงก่อนเสนอรัฐมนตรีเจ้าสังกัดพิจารณาให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ ผู้เสนอโครงการต้องดำเนินการกรอกข้อมูลในระบบติดตามและประเมินผลแห่งชาติ (eMENSCR) ด้วย

ขั้นตอนที่ 5 การพิจารณากลับกรอง หลังจาก สศช. ได้รับข้อมูลโครงการที่ผ่านความเห็นชอบจากรัฐมนตรีเจ้าสังกัดแล้ว สศช. จะนำเสนอคณะกรรมการกลั่นกรองเงินกู้ฯ พิจารณารายละเอียดโครงการก่อนเสนอผลการกลั่นกรองต่อคณะกรรมการกลั่นกรองเงินกู้ฯ เพื่อพิจารณาและนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การติดตามตรวจสอบโดยมอบหมายให้ ก.บ.จ. และคณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัดติดตามกระบวนการจัดทำ กลั่นกรองและการใช้จ่ายงบประมาณดังกล่าวให้เกิดความโปร่งใส

ดังนั้น ทุกภาคีการพัฒนาที่ต้องการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนแผนงานและโครงการเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในระดับพื้นที่จะดำเนินการโดยยึดตามกรอบหลักเกณฑ์และกระบวนการข้างต้น ซึ่งหลังจากข้อเสนอโครงการถูกส่งเข้ามาแล้ว ทาง สศช. จะนำข้อมูลมาแสดงในเว็บไซต์ ThaiME (<http://thaime.nesdc.go.th>) เพื่อเป็นช่องทางให้ประชาชนจากทุกภาคส่วนสามารถมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลเบื้องต้นของโครงการ แสดงความคิดเห็นติดตามผลการพิจารณากลับกรอง และติดตามตรวจสอบโครงการที่สนใจได้

ความก้าวหน้าการดำเนินการ

ตั้งแต่เปิดรับข้อเสนอโครงการในช่วงต้นเดือนมิถุนายน 2563 หลายหน่วยราชการ ทั้งในส่วนกลาง ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น รวมทั้งภาคีการพัฒนาอื่น อาทิ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน องค์กรอิสระ วิสาหกิจชุมชน มูลนิธิ และสมาคมต่าง ๆ ได้แสดงความสนใจและจัดทำข้อเสนอโครงการเข้ามาที่ สศช. เป็นจำนวนมาก โดยแบ่งข้อเสนอโครงการออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มข้อเสนอโครงการจากหน่วยราชการส่วนกลาง และกลุ่มข้อเสนอโครงการจากระดับจังหวัด ซึ่งในแผนงานที่ 3.2 มีข้อเสนอโครงการรวม 44,960 โครงการ งบประมาณรวม 513,793 ล้านบาท⁸

จนถึงปัจจุบัน กระบวนการพิจารณากลับกรองโครงการภายใต้ แผนงานที่ 3.2 ได้ดำเนินการถึงขั้นตอนการเสนอคณะรัฐมนตรี พิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว รวม 2 ครั้ง คือ เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2563 และวันที่ 25 สิงหาคม 2563 โดยมีโครงการจากหน่วยราชการ ส่วนกลางผ่านความเห็นชอบ 2 โครงการ ได้แก่ โครงการ 1 ตำบล 1 กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ วงเงิน 9,805.707 ล้านบาท ของกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ และโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนา คุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” วงเงิน 4,787.916 ล้านบาท ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวง มหาดไทย เนื่องจากเป็นโครงการที่จะช่วยส่งเสริมให้เกษตรกร ปรับรูปแบบการเพาะปลูกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตสินค้า และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และสร้างความมั่นคงด้านอาชีพ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในระยะยาว

สำหรับโครงการระดับจังหวัด มีโครงการ จากที่ผ่านความเห็นชอบแล้วรวมทั้งสิ้น 210 โครงการ วงเงิน 1,027.012 ล้านบาท แบ่งออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ โครงการเกี่ยวกับการจ้างงาน การเกษตร ผลิตภัณฑ์ชุมชน ท่องเที่ยวชุมชน แหล่งน้ำชุมชน โครงสร้างพื้นฐาน และอื่น ๆ ซึ่งมี รายละเอียดจำนวนและประเภทโครงการตามมติ คณะรัฐมนตรีแต่ละครั้งปรากฏตามตาราง ดังต่อไปนี้

ปัจจุบัน กระบวนการพิจารณากลับกรอง โครงการของรอบต่อไปยังคงอยู่ระหว่างดำเนินการ โดย สศช. จะนำผลการพิจารณาเผยแพร่ทาง เว็บไซต์ ThaiME เพื่อเป็นช่องทางให้แก่ผู้ที่สนใจ สามารถติดตามผลและแสดงความคิดเห็นได้อย่าง สะดวก รวดเร็ว และทันต่อสถานการณ์

ประเภทโครงการ	มติ คสช. 4 สิงหาคม 2563		มติ คสช. 25 สิงหาคม 2563		รวมทั้งสิ้น	
	โครงการ	งบประมาณ	โครงการ	งบประมาณ	โครงการ	งบประมาณ
1. การจ้างงาน	1	894,240	1	521,850	2	1,416,090
2. การเกษตร	95	579,467,769	36	115,515,804	131	694,983,573
3. ผลิตภัณฑ์ชุมชน	23	146,094,509	8	10,520,900	31	156,615,409
4. ท่องเที่ยวชุมชน	14	82,274,900	4	10,550,000	18	92,824,900
5. แหล่งน้ำชุมชน	5	25,920,000	-	-	5	25,920,000
6. โครงสร้างพื้นฐาน	-	-	1	291,000	1	291,000
7. อื่น ๆ	19	49,973,650	3	4,987,000	22	54,960,650
รวม	157	884,625,068	53	142,386,554	210	1,027,011,622

⁸ ข้อมูล ณ วันที่ 28 กันยายน 2563 จาก <http://thaime.nesdc.go.th/>

⁹ ข้อมูล ณ วันที่ 28 กันยายน 2563 จาก <http://thaime.nesdc.go.th/cabinet/>

ข้อสังเกตและความท้าทายในอนาคต

การพัฒนาพื้นที่ในอนาคตจำเป็นต้องมีการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อเร่งให้เกิดการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจจากมาตรการเยียวยาของรัฐบาลและการดำเนินโครงการภายใต้ พ.ร.ก. เงินกู้ฯ ที่กระจายตัวในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่ดังนี้

ควรเร่งสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากอย่างจริงจัง โดยให้ความสำคัญกับการวางรากฐานของระบบเศรษฐกิจในชุมชนให้มีความแข็งแกร่ง ซึ่งเป็นการสร้างโอกาส สร้างงาน สร้างอาชีพภายในชุมชน และเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการชุมชนในภาวะปกติ และสามารถรองรับแรงงานที่อพยพกลับภูมิลำเนาเพื่อบรรเทาผลกระทบหากเกิดภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว

ควรพัฒนาศักยภาพของทุนมนุษย์และทักษะแรงงาน โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับการปรับตัวสู่ชีวิตวิถีใหม่ ทั้งการพัฒนาทักษะและความรู้ในทักษะเดิม (Upskill) ให้เชี่ยวชาญและนำเทคโนโลยีมาสนับสนุน และการพัฒนาทักษะและความรู้ใหม่ (Reskill) เพื่อให้ทันการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น

ควรสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองในพื้นที่ โดยเฉพาะความมั่นคงด้านอาหาร จากมาตรการเพื่อป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของ COVID-19 ไม่ว่าจะเป็นการปิดเมือง การประกาศเคอร์ฟิว การอยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ การจำกัดการเดินทาง และการปิดสถานประกอบการทุกประเภท อาจก่อให้เกิดความตระหนักที่นำไปสู่การกักตุนอาหาร ดังนั้น หากสามารถสร้างเครือข่ายแหล่งอาหารปลอดภัยกระจายอยู่ในแต่ละพื้นที่ได้ จะทำให้ทุกชุมชนในประเทศไทยมีความมั่นคงทางอาหารในภาวะปกติและภาวะวิกฤต ซึ่งเป็นรูปแบบของการดำเนินการในเชิงรุก

ควรดำเนินการพัฒนาพื้นที่โดยคำนึงถึงศักยภาพในการรองรับ (Carrying Capacity) และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติเป็นฐานการพัฒนาทางเศรษฐกิจฐานรากและต้นทุนสำหรับการท่องเที่ยวในชุมชนที่สำคัญ และจากวิกฤต COVID-19 ได้สร้างการรับรู้ใหม่ในสังคมเกี่ยวกับการเว้นระยะห่างทางสังคมเพื่อความปลอดภัยในเชิงสุขภาพ จนก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกของระบบนิเวศ ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติฟื้นตัวกลับคืนมา ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่ในอนาคตจึงมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่ออนุรักษ์ฐานทรัพยากรซึ่งเป็นแหล่งต้นทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สำคัญของพื้นที่และจะนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืนได้ในระยะยาว

อย่างไรก็ดี ความท้าทายสำคัญของวิกฤต COVID-19 ครั้งนี้ คือ ความไม่แน่นอนของสถานการณ์ ทั้งในส่วนของความสามารถของมนุษย์ในการคิดค้นวัคซีนเพื่อป้องกันเชื้อและพัฒนาเวชภัณฑ์เพื่อรักษาโรค และในส่วนของตัวเชื้อโรค ซึ่งมีความเป็นไปได้สูงในการกลายพันธุ์¹⁰ ทำให้โอกาสในการแพร่ระบาดระลอกใหม่เพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ ในบริบทของประเทศไทย ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการและแนวทางการเปิดรับนักท่องเที่ยวต่างชาติประเภทพิเศษ หรือ Special Tourist Visa (STV) ตามที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเสนอ เพื่อพยุ่งเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม โดยเริ่มที่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่พำนักระยะยาว (Long Stay) และยินยอมปฏิบัติตามมาตรการการกักตัวของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) อย่างเข้มงวด ในช่วงแรกประมาณ 1,200 คน/เดือน เริ่มวันที่ 1 ตุลาคม 2563 หากบริหารจัดการได้ดี จึงจะพิจารณาขยายกรอบการอนุมัติเพิ่มเติม และนี่คือบททดสอบสำคัญของการบริหารจัดการและควบคุมการแพร่ระบาดของประเทศไทยว่าจะสามารถก้าวข้ามผ่านไปได้หรือไม่ ซึ่งหากทุกฝ่ายในระดับพื้นที่ร่วมมือกันปรับตัวภายใต้ฐานชีวิตวิถีใหม่ และปฏิบัติตามมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดและรักษาระยะห่างทางสังคมอย่างเคร่งครัด ประเทศไทยน่าจะเป็นหนึ่งในประเทศที่ ‘ล้มแล้ว ลุกไว’ และสามารถฝ่าฟันวิกฤตครั้งนี้ไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง :

สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์ (2563). รายงานพิเศษ: ทัวโลกชื่นชมไทยจัดการโรคโควิด-19 ได้ดี. 22 เม.ย. 2563.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2563). เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2563 ของ สศช. ครึ่งทางแผนฯ 12 เตรียมพร้อมรับมือชีวิตวิถีใหม่. กันยายน 2563.

- - - (2563). เอกสารรายงานสถานการณ์เศรษฐกิจระดับภาคที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19. สิงหาคม 2563.

เว็บไซต์ :

<http://thaime.nesdc.go.th/>

<http://www.khaochad.co.th/76482>

https://tdri.or.th/2020/06/covid-19-turning-crisis-into-an-opportunity-for-natural-tourism/https://www.anamai.moph.go.th/ewt_news.php?nid=17626

<https://www.bbc.com/thai/thailand-54011834>

<https://www.bbc.com/thai/thailand-52090088>

https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/256303_CoverStory.aspx

<https://www.naewna.com/likesara/489556>

<https://www.thairath.co.th/news/foreign/1938438>

¹⁰ ที่มา : <https://www.thairath.co.th/news/foreign/1938438>

โควิด-19

กับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมของไทย

กองยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บทนำ

มีคำกล่าวที่ว่า “ในวิกฤตยังมีโอกาสเสมอ” หากใช้กับทั่วโลกรวมถึงประเทศไทยที่กำลังเผชิญกับปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน แต่ในมุมมองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว กลับพบว่าเป็นช่วงเวลาทองที่ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่พยายามแก้ไขปัญหากันมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตสินค้าและบริการอย่างไม่ประหยัดขาดการบริหารจัดการที่ดีระหว่างการใช้ประโยชน์กับการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้มีความยั่งยืน

และสมดุลในทุกมิติของการพัฒนา กลับมามีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์มีความหลากหลายของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์เพิ่มมากขึ้น สภาพแวดล้อมในระบบนิเวศสามารถปรับตัวเองให้ฟื้นคืนกลับมาเป็นแหล่งอาหาร แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์บกและสัตว์น้ำ มีห่วงโซ่อาหารที่มีความสมบูรณ์ได้เองตามธรรมชาติ นอกจากนี้ยังพบว่าวิกฤตภาวะโลกร้อน อันเนื่องมาจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ปัญหาคุณภาพอากาศในเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร กลับดีขึ้นในช่วงระยะเวลาที่เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

NO PLASTIC BAGS

สถานการณ์ก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19

ที่ผ่านมาในช่วงก่อนเกิดปัญหาโควิด-19 มีแนวโน้มการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุ พลังงาน ทรัพยากรทางทะเลอย่างต่อเนื่องเนื่องในการสนับสนุนวิถีชีวิตของท้องถิ่นและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้อย่างไม่ยั่งยืน ลำดับความสำคัญทางเศรษฐกิจมักจะมีค่ามากกว่าการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในหลายพื้นที่ รวมทั้งเกิดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพและประชากรสัตว์ป่าที่ลดลง

ในด้านสิ่งแวดล้อมนั้นคงปฏิเสธไม่ได้ว่ามีการพูดถึงปัญหามลพิษทางอากาศ เมื่อช่วงต้นปีเป็นประเด็นหลักเนื่องจากปัญหาหมอกควันในพื้นที่กรุงเทพมหานครและพื้นที่ 9 จังหวัดภาคเหนือ ที่มีสถานการณ์รุนแรง

มากกว่าปีก่อนหน้า อันเนื่องมาจากกิจกรรมทางเกษตรและคมนาคมขนส่งที่นับเป็นปัญหามลพิษของทุกภาคส่วนต้องเร่งแก้ไขโดยด่วน แต่ในช่วงเวลาเดียวกันกับการเกิดปัญหามลพิษทางอากาศนั้น ประเทศไทยได้มีการรณรงค์ลดใช้ถุงพลาสติก หรือถุงรับถุงพลาสติกเพื่อลดปัญหาขยะพลาสติก ทำให้ปริมาณขยะในช่วงนั้นลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่า ปริมาณขยะโดยรวมทั้งประเทศมีปริมาณลดลง อาทิ พื้นที่กรุงเทพฯ ลดลงจากปกติ 10,560 ตันต่อวัน เป็น 9,370 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 11 ภูเก็ตลดลงจาก 970 ตันต่อวัน เป็น 840 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 13 นครราชสีมาปริมาณขยะลดลงจาก 240 ตันต่อวัน เป็น 195 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 19 และเมืองพัทยาขยะลดลงจาก 850 ตันต่อวัน เป็น 380 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 55

สถานการณ์พลิกจากหน้ามือเป็นหลังมือ

ตั้งแต่เกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 นำไปสู่การเกิดสภาวะปกติใหม่ (New Normal) เพื่อควบคุมการแพร่ระบาด อาทิ การขอความร่วมมือให้ทำงานที่บ้าน (Work from Home) และงดการเดินทางข้ามจังหวัดและประเทศ ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ จำเป็นต้องหยุดชะงักลง ส่งผลให้การจราจรเบาบางลง เมื่อเปรียบเทียบสถานการณ์การจราจรและคุณภาพอากาศในช่วงก่อนจะมีมาตรการปิดสถานที่ต่าง ๆ เพื่อควบคุมการแพร่กระจายของเชื้อโรค (1 - 17 มีนาคม 2563) กับช่วงหลังจากที่มีมาตรการ ฯ (18 มีนาคม -

ค่าเฉลี่ย PM2.5

28 เมษายน 2563) พบว่าในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑลมีค่าเฉลี่ยดัชนีโรคติดลดลงจาก 3.7 เหลือ 2.9 สอดคล้องกับค่าเฉลี่ยปริมาณฝุ่นละออง PM2.5 ที่ลดลงจาก 25 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เป็น 20 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ทั้งยังมีปริมาณฝุ่นละอองต่ำกว่าในช่วงเวลาเดียวกันของปีที่แล้วด้วย ซึ่งค่าเฉลี่ยของปีที่แล้วอยู่ที่ 24 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร นอกจากนี้ ในต่างประเทศตามเมืองใหญ่ ๆ ที่ได้ดำเนินมาตรการปิดเมือง (Lockdown) พบว่าปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กลดลงอย่างเห็นได้ชัด เช่น เมืองเดลี ประเทศอินเดีย ที่ปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กลดลงเกือบครึ่งหนึ่งเมื่อเทียบกับช่วงก่อนมีมาตรการปิดเมือง รวมถึงเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน ที่มีปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กลดลงถึงร้อยละ 53

ในขณะที่กิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจชะงัก แต่กลับพบว่ามีการพบเห็นสัตว์ป่าตามธรรมชาติที่บางชนิดหายากและใกล้สูญพันธุ์ ได้ปรากฏตัวให้เห็นหลายชนิดเป็นจำนวนมากในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นพะยูนในจังหวัดตรัง ระยอง ผึ้งปลาโลมาอิรวดีใกล้เกาะช้าง ปลาฉลามหูดำบริเวณเกาะห้อง ไก่ฟ้าหน้าเขียว สัตว์ป่าหายากในธรรมชาติ ที่พบครั้งแรกในรอบ 50 ปี ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุทยานเสด็จในกรม กรมหลวงชุมพร เป็นต้น ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้มีการปิดอุทยานแห่งชาติ และไม่มีการเดินทางท่องเที่ยวในสถานที่ธรรมชาติ รวมทั้งการหยุดกิจกรรมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจและสังคม

กระทิงฝูงใหญ่ออกมาให้เห็นที่อุทยานแห่งชาติ
แก่งกระจาน (MGRonline)

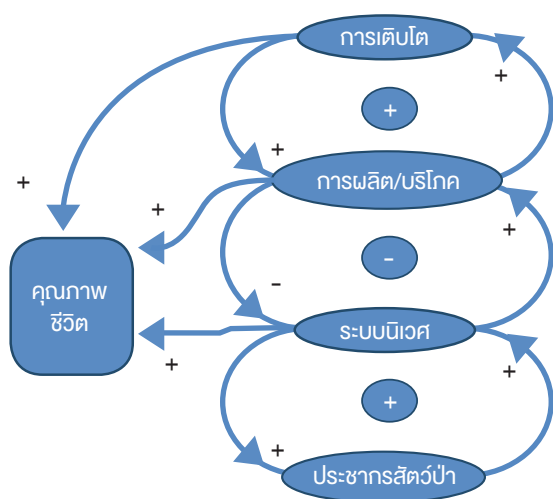
ปลาโลมาอิรวดี โผล่ทะเลใกล้เกาะช้าง
จังหวัดตราด (MGRonline)

พบไก่ฟ้าหน้าเขียว สัตว์ป่าหายากในธรรมชาติ
ครั้งแรกในรอบ 50 ปี ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุทยานเสด็จในกรม
หลวงชุมพร ออกมาเองตามธรรมชาติในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของ
โควิด-19 ซึ่งปิดไม่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่
(ไทยรัฐ ออนไลน์)

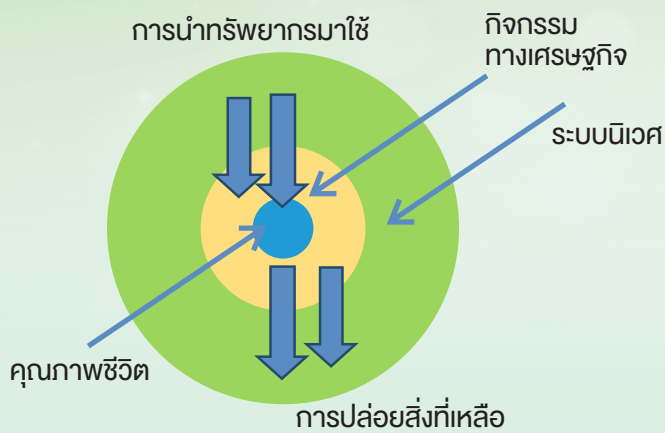
อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าคุณภาพอากาศและทรัพยากรธรรมชาติ
ได้รับการฟื้นฟู แต่กลับพบว่าธุรกิจอาหารออนไลน์กลับได้รับความนิยม
อันเนื่องมาจากมาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคม ซึ่งพบว่าขยะ
พลาสติกที่เคยลดลงไปจากการรณรงค์และการห้ามใช้ในช่วงต้นปี
กลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากการสั่งอาหารรูปแบบเดลิเวอรี่ที่สร้างขยะ
พลาสติกเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 15 หรือเพิ่มขึ้นเป็น 6,300 ตันต่อวันในภาวะ
ปกติ (ประเทศไทยผลิตขยะพลาสติก 2 ล้านตันต่อปี หรือประมาณ 5,500
ตันต่อวัน โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร เพิ่มขึ้นถึง 1,500 ตันต่อวัน)
จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษพบว่า ในพื้นที่กรุงเทพฯ มีการใช้
ถุงพลาสติกเฉลี่ยคนละ 8 ใบต่อวัน ทำให้มีขยะพลาสติกมากถึง
80 ล้านใบต่อวัน ซึ่งจากการใช้ชีวิตของออนไลน์ที่เพิ่มมากขึ้น จึงอาจ
จะเป็นเหตุให้ขยะพลาสติกจากบรรจุมลพิษลักษณะต่างๆ มากขึ้นตามไปด้วย
ซึ่งอาจจะเป็เหตุให้เพิ่มขยะทั้งทางบกและทางทะเล โดยอาจจะเป็
ผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติจากการจัดการที่ไม่เหมาะสม
และกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในธรรมชาติ โดยเฉพาะ
สิ่งมีชีวิตในทะเลและชายฝั่ง ซึ่งปัญหาขยะมูลฝอยที่ยังขาดการกำจัด

อย่างถูกต้อง การทิ้งขยะพลาสติกหรือการปลิว
ลงสู่ทะเล ก่อให้เกิดปัญหามลพิษกับ
สัตว์น้ำที่กินถุงพลาสติก ซึ่งจากการศึกษา
ของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ที่พบ
ว่า 10 ประเภทขยะทะเลที่พบในไทย อันดับ
หนึ่งคือ ขวดพลาสติก ร้อยละ 22 ของขยะ
ทะเลที่ถูกพบ รองลงมาคือ ถุงพลาสติก
มีสัดส่วนร้อยละ 19.2 ของขยะทะเลที่ถูกทิ้ง
ลงสู่ทะเล ซึ่งสัตว์ทะเล เช่น พะยูน ปลาวาฬ
เต่า นกทะเล ปลา จะกินพลาสติกเข้าไป
เนื่องจากถุงพลาสติกจะมีกลิ่นคล้ายอาหาร
และต้องตายไปจากการกินขยะ

ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
และสังคมกับระบบนิเวศนั้นมีลักษณะผกผันกัน โดยเฉพาะกิจกรรม
ทางเศรษฐกิจ แม้จะสนับสนุนการเติบโต แต่ก็เป็ส่วนสำคัญ
ที่ทำให้ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ในช่วงโควิด
มีการชะลอตัวของกิจกรรมของมนุษย์เพียงไม่นานกลับทำให้
ธรรมชาติส่งสัญญาณการฟื้นฟูอย่างเห็นได้ชัด โดยพิจารณาจาก
ธรรมชาติของสัตว์ป่าเป็สัญญาณบ่งบอก

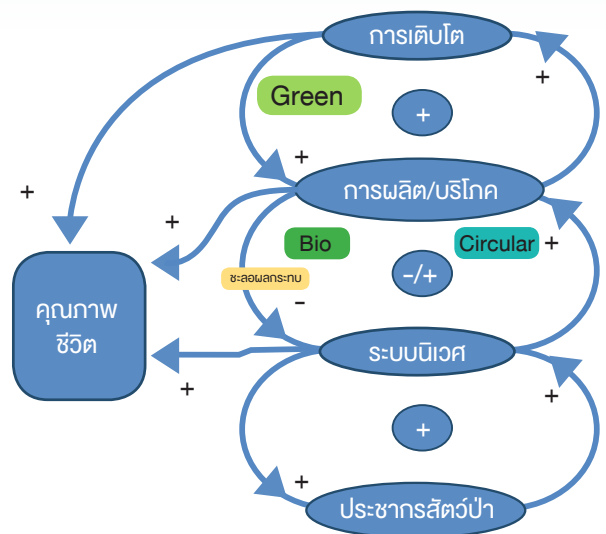
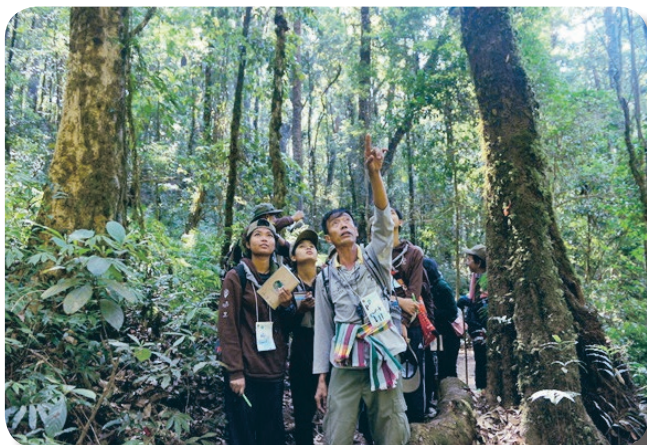
ทั้งนี้ จุดมุ่งหมายของการพัฒนาประเทศในทุกมิติต่างมีเป้าหมายร่วมคือ การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งต้องอาศัยกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สร้างการเติบโต ที่อยู่บนฐานของระบบนิเวศที่มีความพร้อมจะรองรับกิจกรรมต่าง ๆ นั้น โดยที่กรณีโควิด-19 ที่เป็นผลดีต่อระบบนิเวศนั้นทุกฝ่ายทราบดีว่าเป็นปรากฏการณ์ชั่วคราว หากทุกอย่างกลับมาเหมือนเดิมก็มีแนวโน้มว่าระบบนิเวศจะถูกทำลายต่อไป ทั้งจากการนำเข้าทรัพยากรและการเป็นที่รองรับของเสียที่ถูกส่งออกมา

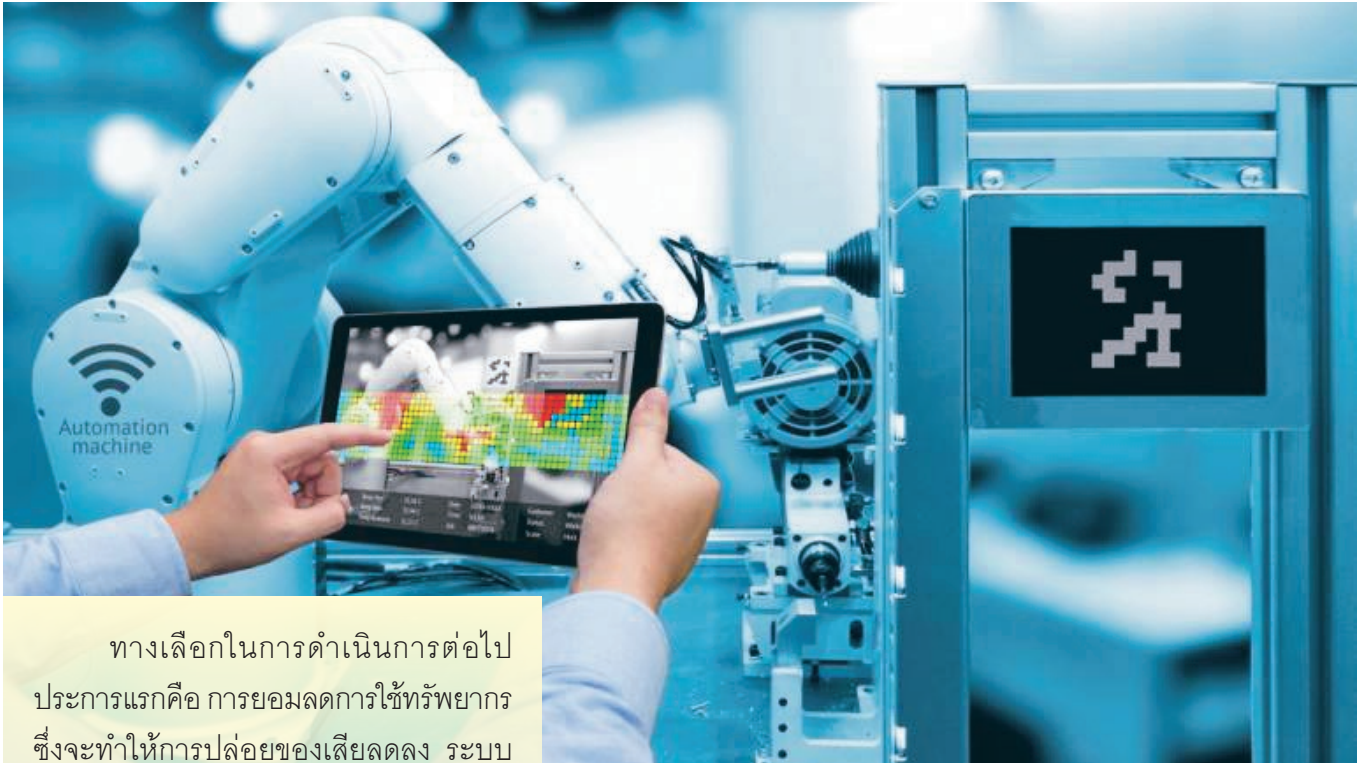

ประเด็นที่สำคัญก็คือ เมื่อพบว่าการชะลอตัวของกิจกรรมของมนุษย์เพียงไม่นานแต่ก็ส่งผลดีต่อสภาพธรรมชาติ ปรากฏให้เห็นได้ แสดงให้เห็นว่าระบบนิเวศยังมีโอกาสที่ฟื้นฟูได้ หากการพัฒนา มีความสมดุล และจะส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตต่อไป ซึ่งถ้าหากย้อนกลับไปดำเนินวงจรการผลิตและการบริโภค ในลักษณะเดิม ปัญหาก็จะหวนกลับมา และรอบวันที่จะส่งผลให้เกิดภาวะวิกฤตของระบบนิเวศจนอาจจะไม่สามารถฟื้นกลับมาได้ โดยที่ยังไม่อาจจะคาดเดาได้ว่าหายนภัยจากธรรมชาตินั้นจะส่งผลขนาดไหนต่อคุณภาพชีวิต

แนวทางการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลังโควิด-19

การรักษาสมดุลระหว่างการรักษาระดับคุณภาพชีวิตและการคงความสามารถในการผลิตและการบริโภค สามารถสร้างการเติบโตภายใต้ระบบนิเวศที่ยั่งยืนได้ จากแผนภูมิจะเห็นว่าวงจรความสัมพันธ์ทางลบระหว่างการผลิต การบริโภค และระบบนิเวศ เป็นวงจรสำคัญที่ควรระวังแก้ไขทันที โดยทบทวนวิธีการนำเข้าทรัพยากร รวมทั้งการปล่อยสิ่งที่เหลือจากการผลิตและการบริโภค

ทางเลือกในการดำเนินการต่อไป
ประการแรกคือ การยอมลดการใช้ทรัพยากร
ซึ่งจะทำให้การปล่อยของเสียลดลง ระบบ
นิเวศชะลอการเสื่อมโทรมและมีเวลา
ในการฟื้นตัวมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน
การเติบโตก็ต้องชะลอตัวลง ในกรณีนี้
แม้ระบบนิเวศที่ฟื้นฟูจะช่วยให้คุณภาพ
ชีวิตดีขึ้น แต่อาจจะต้องเปลี่ยนแปลง
รูปแบบของเศรษฐกิจและวิถีชีวิต ที่ให้คุณค่า
กับการจำกัดการบริโภคมากกว่าระบบ
เศรษฐกิจแบบเดิมที่ต้องพยายามกระตุ้น
เศรษฐกิจให้เติบโตและขยายการบริโภค
มาก ๆ อาจจะเป็นไปได้ยากสำหรับกระแส
การพัฒนาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

อีกแนวทางหนึ่งที่เป็นไปได้คือ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิต
และการบริโภค เพื่อให้การเติบโต การผลิต การบริโภค และการรักษา
ระบบนิเวศ สามารถดำเนินไปโดยลดความขัดแย้งกัน ซึ่งทำให้ปัจจัย
ที่นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีครบถ้วน โดยปัจจุบันได้มีแนวคิดเรื่อง BCG
(Bio-Circular-Green) ซึ่งอาจจะเป็นทางเลือกที่ดีที่จะทำให้เป้าหมายการ
สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสมบูรณ์กว่าที่เคยเป็นมา โดยที่การเติบโตนั้น
หากใช้แนวทางของ Green Economy จะไม่ใช้การเติบโตทางเศรษฐกิจมิติเดียว
แต่อยู่ภายใต้ความคำนึงถึงระบบนิเวศด้วย ในขณะเดียวกันการผลิต
และการบริโภคถ้าใช้แนวทางของ Circular Economy ก็จะลดการนำเข้า
ทรัพยากรลงโดยทำให้วงจรของการใช้ทรัพยากรมีความยาวนานผ่านการ
หมุนเวียนในการใช้ จะช่วยชะลอการทำลายระบบนิเวศ และเปิดโอกาสให้
มีการฟื้นตัวได้ในเวลาที่เหมาะสมไม่นำไปสู่ภาวะวิกฤต รวมทั้งการพัฒนา
Bio Economy ก็จะเป็นการนำวัตถุดิบที่สามารถหมุนเวียนและย่อยสลาย
ได้ง่ายมาใช้ในการผลิตและบริโภค จะลดการทำลายระบบนิเวศจากการใช้
สารเคมีและปลดปล่อยของเสียอันตราย

มาตรการภาครัฐในการเตรียมความพร้อมรับมือเพื่อแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมหลังโควิด-19

1 ในส่วนของปัญหาสิ่งแวดล้อมจากมลพิษอากาศนั้น ภายใต้แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง” มีมาตรการที่สำคัญได้แก่ 1) การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ โดยมีแผนเผชิญเหตุ/มาตรการตอบโต้สถานการณ์เพื่อแก้ไขปัญหาในระยะเร่งด่วนและระยะวิกฤต 2) การป้องกันและลดการเกิดมลพิษที่ต้นทาง (แหล่งกำเนิด) เช่น ยานพาหนะ การเผาในที่โล่ง/ภาคการเกษตร อุตสาหกรรม การก่อสร้างและผังเมือง และภาคครัวเรือน 3) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการมลพิษเชิงระบบ โดยการพัฒนาเครือข่ายการติดตามตรวจสอบคุณภาพอากาศ ทบทวน/ปรับปรุงกฎหมาย/มาตรฐาน/แนวทางปฏิบัติและพัฒนาระบบฐานข้อมูล/ระบบคาดการณ์

2 เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2563 ได้มีการร่วมลงนามบันทึกความร่วมมือ (MoU) ร่วมกันระหว่างกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับภาคีเครือข่าย 13 หน่วยงาน ได้แก่ กรมควบคุมมลพิษ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรมประชาสัมพันธ์ กรมอนามัย สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันนโยบายสาธารณะและการพัฒนา บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และกลุ่มผู้ประกอบการบริการส่งอาหาร (Platform) ประกอบด้วย บริษัท วงโน มีเดีย จำกัด บริษัท ไลน์แมน (ประเทศไทย) จำกัด บริษัท เดลิเวอรี่ฮีโร่ (ประเทศไทย) จำกัด หรือ “Food Panda” บริษัท แกร็บแท็กซี่ (ประเทศไทย) จำกัด หรือ “Grab Food” บริษัท เวลีย็อคซ์ เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด หรือ “Gojek” และ LalaMove เพื่อดำเนินการลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวจากบริการส่งอาหาร (Food Delivery) ภายใต้แนวคิด “Food Delivery วิถีใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม” และร่วมกันดำเนินการผลักดันให้มีการลด เลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวจากการบริการส่งอาหาร และใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทดแทน

3

ในส่วนของการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ นับเป็นโอกาสทบทวนนโยบายการพัฒนาประเทศ ด้วยการฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังโรคระบาดไปพร้อม ๆ กับการรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน ยกตัวอย่างเช่น มาตรการปิดแหล่งท่องเที่ยว ฯลฯ สำหรับประเทศไทย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ประกาศปิดพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติกว่า 148 แห่งทั่วประเทศ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 36 แห่ง และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอีก 48 แห่ง โดยวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อลดกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่คนจะมารวมตัวกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจเพิ่มโอกาสในการแพร่กระจายเชื้อโควิด-19 นั้น พบว่าทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับการฟื้นฟู โดยเฉพาะ

ทรัพยากรทางทะเลฟื้นตัว จากการลดลงของการปล่อยน้ำเสียจากแหล่งชุมชน และโรงแรมที่พักตลอดแนวชายฝั่งลดลง ส่งผลให้คุณภาพน้ำทะเลดีขึ้น ทำให้ปะการังและหญ้าทะเลฟื้นตัวและเติบโตดีขึ้น นอกจากนี้ คุณภาพน้ำทะเลที่ดีขึ้นและการลดการรบกวนจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาวลดลง อย่างไรก็ตาม ปะการังบางชนิดอาจจะใช้ระยะเวลานานในการฟื้นตัว แต่ในช่วงที่มีการระงับการท่องเที่ยว ปะการังเหล่านี้ก็จะมีการก่อตัวและงอกใหม่ สำหรับสัตว์ทะเล เช่น เต่ามะเฟือง พะยูน ปลาโลมาอิรวดี ปลาฉลามหูดำ มีคนพบเห็นสัตว์ทะเลเหล่านี้บ่อยครั้งขึ้นโดยเฉพาะในช่วงที่มีการปิดอุทยานแห่งชาติทางทะเล 23 แห่ง สืบเนื่องจากวิกฤตการณ์โควิด-19

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1

สร้างแพลตฟอร์มการให้ความรู้และรวบรวมข้อมูลที่เชื่อมโยงทุกภาคส่วนเพื่อก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ร่วม (Co-creation) ที่นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง อาทิ การจัดการขยะพลาสติกตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน

2

ด้านทรัพยากรควรส่งเสริมแนวคิด BCG (Bio-Circular-Green) ในการพัฒนาทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น สนับสนุนการใช้วัสดุหมุนเวียนและวัสดุย่อยสลายได้ง่าย เพื่อลดการใช้ทรัพยากร การสนับสนุนการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดจำกัดในการรองรับของระบบนิเวศ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่คำนึงถึงความสมดุลกับระบบนิเวศ เพื่อให้การพัฒนานั้นเกิดความยั่งยืนและนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี

3

ภาครัฐควรส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้ประกอบการผลิตบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือผลิตภัณฑ์พลาสติกชีวภาพสลายตัวได้ (Compostable Bioplastic) เพื่อเป็นทางเลือกให้ผู้ประกอบการร้านอาหารที่เป็นเครือข่ายกลุ่มผู้ประกอบการบริการส่งอาหาร (Platform) ที่ร่วมลงนามบันทึกความร่วมมือ (MoU)

4

ภาครัฐควรดำเนินการส่งเสริมและแจกฟรีถุงพลาสติกสีแดงสำหรับใส่หน้ากากอนามัยใช้แล้วโดยเฉพาะให้กับประชาชนในการแยกหน้ากากอนามัยที่ใช้แล้วออกจากถุงขยะอื่น ๆ เพื่อสะดวกในการรวบรวมและส่งให้กรุงเทพมหานครหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปจัดการอย่างถูกต้องเนื่องจากหน้ากากอนามัยที่ใช้แล้วเป็นขยะการแพทย์ (Medical Waste) หรือขยะติดเชื้อ (Infected Waste) ซึ่งเป็นขยะอันตราย (Hazardous Waste) ที่จะทิ้งรวมไปกับขยะทั่วไปหรือขยะชุมชนไม่ได้และต้องส่งไปเผาที่เตาเผาอุณหภูมิสูงที่ได้มาตรฐาน ส่วนในพื้นที่ต่างจังหวัดหรือชุมชนชนบท ผู้นำชุมชนควรมีบทบาทในการสร้างระบบเก็บขยะ โดยคนเก็บขยะติดเชื้อควรป้องกันตัวเองด้วยการสวมหน้ากากอนามัย ใส่ถุงมือให้ถูกหลักอนามัยทุกครั้ง

ดังนั้นหากจะกล่าวว่าช่วงเวลาของการ Lockdown เป็นเวลาทองที่ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาที่พบในเมืองใหญ่ เช่น คุณภาพอากาศ ที่มาจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่ลดลงนั้น รวมทั้งการรวบรวมระบบนิเวศในธรรมชาติ ได้รับการแก้ไขโดยอัตโนมัติก็คงจะไม่ผิดนัก หากแต่ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่ผู้คนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อการปรับตัวต่อโรคระบาดช่วงระยะเวลานั้น ๆ แต่เมื่อสถานการณ์เริ่มคลี่คลาย กิจกรรมทางเศรษฐกิจ การสัญจรปริมาณการใช้รถยนต์และการจราจรขนส่ง การทำลายระบบนิเวศ ก็อาจจะเข้าสู่วังวนของสังคมเมืองแบบเดิมที่ต้องเผชิญกับมลพิษ สภาพของระบบนิเวศที่เสื่อมโทรม และชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามในหลายพื้นที่ของประเทศ ซึ่งอาจจะต้องมีและบังคับใช้มาตรการในการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มข้นจากภาครัฐ รวมถึงสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชน และสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ภาคประชาสังคมที่จะร่วมมือในการแก้ปัญหาดังกล่าว อย่างน้อยที่สุดบทเรียนที่จะได้จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ก็อาจจะเป็นบทเรียนด้านบวกให้กับสังคมไทยในการที่จะนำวิกฤตมาเป็นโอกาสในการแก้ไขปัญหาที่สะสมมานานของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อีกทางหนึ่ง

แนวทางการใช้ **เงินกู้**
4 แสนล้านบาท

เพื่อแก้ไขผลกระทบจากวิกฤต
การระบาดของโควิด-19
และการฟื้นฟูประเทศไทย

กองทุนศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

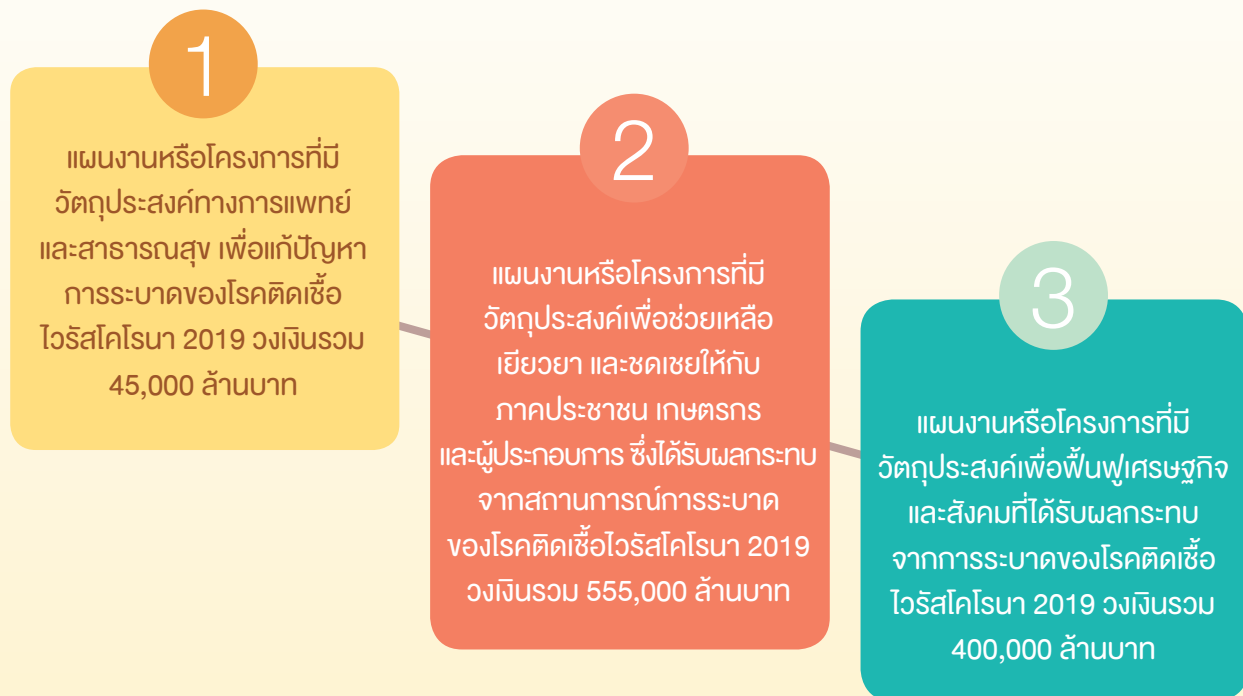
ข้อเสนอโครงการฟื้นฟูและสร้าง เศรษฐกิจภายในประเทศ 4 แขนง

ตั้งแต่ต้นปี 2563 การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือที่รู้จักกันดีในชื่อไวรัสโควิด-19 ทำให้รัฐบาลต้องออกมาตรการจำกัดและควบคุมการเดินทางและการรวมตัวกันในที่สาธารณะเพื่อจำกัดการแพร่กระจายของโรค ส่งผลให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศหยุดชะงัก เศรษฐกิจหดตัวลงอย่างรุนแรงและรวดเร็ว โดยที่ผ่านมารัฐบาลได้บริหารจัดการงบประมาณของประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อใช้สำหรับบรรเทาผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ตลอดจนการควบคุมและจำกัดการแพร่ระบาดของโรค ทั้งในส่วนของการจัดสรรงบประมาณ รายจ่ายประจำปี 2563 งบกลาง รายการสำรองจ่ายฉุกเฉินหรือจำเป็น การปรับแผนการใช้จ่ายงบประมาณ การจัดทำพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายปี 2563 เพื่อใช้สำหรับรองรับสถานการณ์ภัยพิบัติและสถานการณ์อื่น ๆ ที่ยังคงมีความไม่แน่นอนในช่วงครึ่งหลังของปีงบประมาณ 2563 ตลอดจนปรับปรุงสาระของงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2564 ให้สามารถรองรับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การบริหารเงินงบประมาณที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีอยู่อย่างจำกัดและมีขั้นตอนในการดำเนินการตามกฎหมายที่ต้องใช้ระยะเวลา ขณะที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยังคงมีความรุนแรงขึ้น มีความไม่แน่นอนสูง และไม่สามารถคาดการณ์ได้ ดังนั้นในวันที่ 19 เมษายน 2563 รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหา เยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ.2563 วงเงินไม่เกิน 1 ล้านล้านบาท เพื่อสร้างความพร้อมด้านสาธารณสุขของประเทศให้สามารถรองรับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น และช่วยเหลือเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการควบคุมและจำกัดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของรัฐบาล ตลอดจนฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจเพื่อสร้างความเชื่อมั่นของประเทศให้กลับมาสู่สภาวะปกติได้โดยเร็ว

พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหา เยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจ และสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563 (พระราชกำหนดฯ) มีสาระสำคัญเป็นการให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินในวงเงินไม่เกิน 1 ล้านล้านบาท เพื่อดำเนินการตาม แผนงาน/โครงการต่าง ๆ ภายใต้วัตถุประสงค์หลัก 3 ข้อที่ได้กำหนดไว้ตามบัญชีท้ายพระราชกำหนดฯ ได้แก่

นอกจากนี้ พระราชกำหนดฯ ยังได้กำหนดกลไกในการพิจารณา จัดสรรเงินกู้ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามบัญชี ท้ายพระราชกำหนดฯ โดยให้มีคณะกรรมการกลั่นกรองการใช้จ่ายเงินกู้ (คณะกรรมการฯ) เป็นผู้นำหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งมีเลขาธิการสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นประธานกรรมการฯ มีผู้แทนจากส่วน ราชการและผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ ร่วมเป็นกรรมการฯ โดยพระราชกำหนดฯ ได้ให้อำนาจคณะกรรมการฯ เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในการกำหนด แนวทางการดำเนินการตามแผนงานหรือโครงการตามพระราชกำหนดฯ ซึ่งในวันที่ 21 เมษายน 2563 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบระเบียบสำนัก นายกรัฐมนตรีว่าด้วยการดำเนินการตามแผนงานหรือโครงการภายใต้ พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหา เยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรค ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ) ที่มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดแนวทางและวิธีปฏิบัติในการเสนอ การพิจารณาอนุมัติโครงการที่จะขอใช้จ่ายจากเงินกู้ภายใต้พระราชกำหนดฯ รวมทั้งแนวทางปฏิบัติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อ 12 ได้กำหนดให้สำนักงาน สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ (สศช.) เป็นผู้จัดทำกรอบนโยบาย การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้คณะกรรมการฯ ได้ใช้เป็นกรอบในการพิจารณาอนุมัติ แผนงานหรือโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ ฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบ จากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามบัญชีท้ายพระราชกำหนดฯ วงเงินรวม 400,000 ล้านบาท ตลอดจน เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้ประกอบการ จัดทำข้อเสนอโครงการที่จะขอใช้จ่ายเงินกู้ ภายใต้พระราชกำหนดฯ ด้วย

กรอบนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในด้านต่าง ๆ วงเงิน 400,000 ล้านบาท

สศช. ประเมินว่า สถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ยังคงมีความไม่แน่นอนสูงและยังไม่สามารถประเมินผลกระทบได้ ขณะที่กลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศที่สำคัญ ได้แก่ การบริโภคและการส่งออก ได้รับผลกระทบอย่างมากจากทั้งปริมาณอุปสงค์จากต่างประเทศที่ลดลงจากมาตรการควบคุมและยับยั้งการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ตลอดจนอุปสงค์ในประเทศที่ลดลงตามการคาดการณ์รายได้ที่มีความไม่แน่นอน ดังนั้น ทางเลือกในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะถัดไปจึงมีอยู่อย่างจำกัด และจำเป็นต้องมุ่งเน้นแนวทางที่สามารถฟื้นฟูและขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้จากภายในประเทศและสามารถกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน ผ่านการสร้างงานและสร้างอาชีพรองรับแรงงานส่วนเกินที่อพยพกลับท้องถิ่นและชุมชน เพื่อช่วยกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคได้อย่างยั่งยืน

ขอบเขต แผนงานหรือโครงการภายใต้กรอบนโยบายฯ มีรายละเอียดดังนี้

1. แผนงานหรือโครงการลงทุนและกิจกรรมการพัฒนาที่สามารถพลิกฟื้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพิ่มศักยภาพและยกระดับการค้า การผลิต และการบริการในสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ ได้แก่

1.1 ภาคเกษตรกรรม : เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มตลอดห่วงโซ่ โดย (1) ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีนวัตกรรม และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร (2) ปรับระบบการทำการเกษตร โดยส่งเสริมให้เกษตรกรที่มีศักยภาพปรับรูปแบบการทำการเกษตรไปสู่การทำเกษตรอัจฉริยะ และ (3) สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร

1.2 ภาคอุตสาหกรรม การค้า/การลงทุน : ฟื้นฟูอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากการระบาด โดยทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน สนับสนุนการใช้เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่มีเทคโนโลยีขั้นสูงและทันสมัยมาใช้ในกระบวนการผลิต และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมายในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจต่าง ๆ ตามนโยบายของรัฐ สร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการพัฒนาทักษะแรงงานให้สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูง ขยายการจัดตั้งศูนย์วิเคราะห์และทดสอบผลิตภัณฑ์ (Testing Center) ในภาคอุตสาหกรรมสำคัญ รวมทั้งการพัฒนาศูนย์วิจัยเพื่อสนับสนุนการผลิตขั้นสูงในภาคอุตสาหกรรม

1.3 ภาคท่องเที่ยวและบริการ : มุ่งเน้นการท่องเที่ยว

เชิงคุณภาพ (Responsible Tourism) อุตสาหกรรมการให้บริการ (Hospitality Industry) และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยปรับปรุงและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกในเมืองหลักและเมืองรองให้ได้มาตรฐานสากล พัฒนาระบบการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) รวมทั้งประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการให้บริการ ฝึกอบรม และพัฒนาผู้ประกอบการ ตลอดจนพัฒนาฝีมือแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ

2. แผนงานฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชน : โดยการสร้างงานสร้างรายได้ในท้องถิ่น ดังนี้ (1) พัฒนาสินค้าและบริการของชุมชน (2) พัฒนาการตลาดและสิ่งอำนวยความสะดวก (3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและส่งเสริมสาธารณประโยชน์ระดับชุมชน (4) ส่งเสริมและพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน และ (5) ฟื้นฟูและพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยดึงดูดคนรุ่นใหม่ ผู้ประกอบการที่มีความรู้และศักยภาพกลับคืนถิ่นเพื่อไปประกอบกิจการในท้องถิ่น

3. แผนงานหรือโครงการเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นการบริโภคภาคครัวเรือนและเอกชน : จัดทำมาตรการด้านภาษีและหรือมีใช้ภาษีเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนซื้อสินค้าและบริการจากผู้ประกอบการรายย่อย การใช้สินค้าที่ผลิตในประเทศเป็นหลัก และการท่องเที่ยวในประเทศ หลังจากสถานการณ์การระบาดยุติแล้ว

4. แผนงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานผ่านการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ยกกระดับโครงสร้างพื้นฐานและสนับสนุนกระบวนการผลิตเพื่อการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป : โดยมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจในสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ รวมถึงเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชนที่ได้ดำเนินการภายใต้แผนงานหรือโครงการลงทุนและกิจการการพัฒนาที่สามารถพลิกฟื้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและแผนงานฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชนให้เป็นไปอย่างสะดวก ปลอดภัย มีมาตรฐานบนต้นทุนที่แข่งขันได้ ได้แก่ (1) การพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำและระบบชลประทาน (2) การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อาทิ ศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้า และ (3) การพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์ม

อย่างไรก็ตาม การใช้จ่ายเงินกู้ภายใต้พระราชกำหนดฯ มีวัตถุประสงค์สำคัญในการรักษาแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจในภาวะวิกฤตและฟื้นฟูเศรษฐกิจให้กลับสู่ภาวะปกติ แต่สถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19 ทั้งในประเทศและต่างประเทศยังมีความไม่แน่นอนสูง และแม้ว่าสถานการณ์การติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ภายในประเทศจะเริ่มปรับตัวดีขึ้น แต่ก็ยังคงมีความเสี่ยงที่จะเกิดการระบาดซ้ำเป็นครั้งที่ 2 ในประเทศไทยภายหลังกามาตรการจำกัดและควบคุมการเดินทางและการรวมตัวกันในที่สาธารณะผ่อนคลายลง ดังนั้น การใช้จ่ายเงินกู้ภายใต้พระราชกำหนดฯ จึงต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการแพร่ระบาดในแต่ละช่วงเวลา โดย สศช. ได้แบ่งรอบการอนุมัติโครงการภายใต้กรอบนโยบายฯ ออกเป็น 4 ช่วง เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการกระตุ้นและฟื้นฟูเศรษฐกิจ ซึ่งการดำเนินการในแต่ละช่วงคาดว่าจะใช้ระยะเวลาประมาณ 3 เดือน หรือ 1 ไตรมาส และจะสิ้นสุดการพิจารณาในเดือนมีนาคม 2564 เพื่อให้หน่วยงานสามารถดำเนินโครงการที่ได้รับอนุมัติให้ใช้จ่ายจากเงินกู้ได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชกำหนดฯ โดยในเบื้องต้นคณะกรรมการฯ ได้กำหนดกรอบการดำเนินงานไว้ดังนี้ **ระยะที่ 1 เดือนกรกฎาคม - กันยายน 2563** กรอบวงเงินประมาณ 92,400 ล้านบาท โดยมุ่งเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับฐานราก และชุมชนผ่านการจ้างงานเพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้กับแรงงานที่ได้รับผลกระทบ ตลอดจนสนับสนุน

การยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับพื้นที่เพื่อให้เกิดการกระจายความเจริญไปยังส่วนภูมิภาค **ระยะที่ 2 (เดือนตุลาคม - ธันวาคม 2563)** กรอบวงเงินประมาณ 120,000 ล้านบาท โดยจะมุ่งเน้นแผนงาน/โครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นการบริโภคภาคครัวเรือน และกระตุ้นการลงทุนของภาครัฐ รวมถึงการพัฒนาและยกระดับทักษะและฝีมือแรงงานเพื่อให้อัดรับกับความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต เพื่อฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจและสร้างแรงขับเคลื่อนให้เศรษฐกิจไทยในระยะต่อไป อันจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นของประเทศให้กลับมาสู่ภาวะปกติได้โดยเร็ว ทั้งนี้ สำหรับ**ระยะที่ 3 (เดือนมกราคม - มีนาคม 2564)** กรอบวงเงินประมาณ 130,000 ล้านบาท และ**ระยะที่ 4 (เดือนเมษายน - กรกฎาคม 2564)** กรอบวงเงินประมาณ 50,000 ล้านบาท จะเป็นช่วงที่ผลักดันให้แรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจมีความต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ยังมีความไม่แน่นอนสูง จึงมีความจำเป็นต้องประเมินสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ตลอดจนสถานการณ์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่เกิดขึ้นจริงในขณะนั้น ก่อนที่จะกำหนดความเหมาะสมและแนวทางในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เพื่อให้การใช้จ่ายเงินกู้ภายใต้พระราชกำหนดฯ เป็นไปอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ผลการดำเนินการที่ผ่านมา

ตั้งแต่พระราชกำหนดฯ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2563 นั้น เป็นช่วงที่ภาครัฐจำเป็นต้องเร่งดำเนินการให้ความช่วยเหลือเยียวยาให้กับภาคส่วนต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบก่อนเป็นลำดับแรก ทั้งนี้ สำหรับการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้เริ่มดำเนินการในช่วงที่สถานการณ์การระบาดภายในประเทศเริ่มคลี่คลายลงแล้ว โดยปัจจุบัน คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาอนุมัติโครงการในระยะที่ 1 (เดือนกรกฎาคม - กันยายน 2563) แล้วเสร็จ โดยมีรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้

1. หลักการ

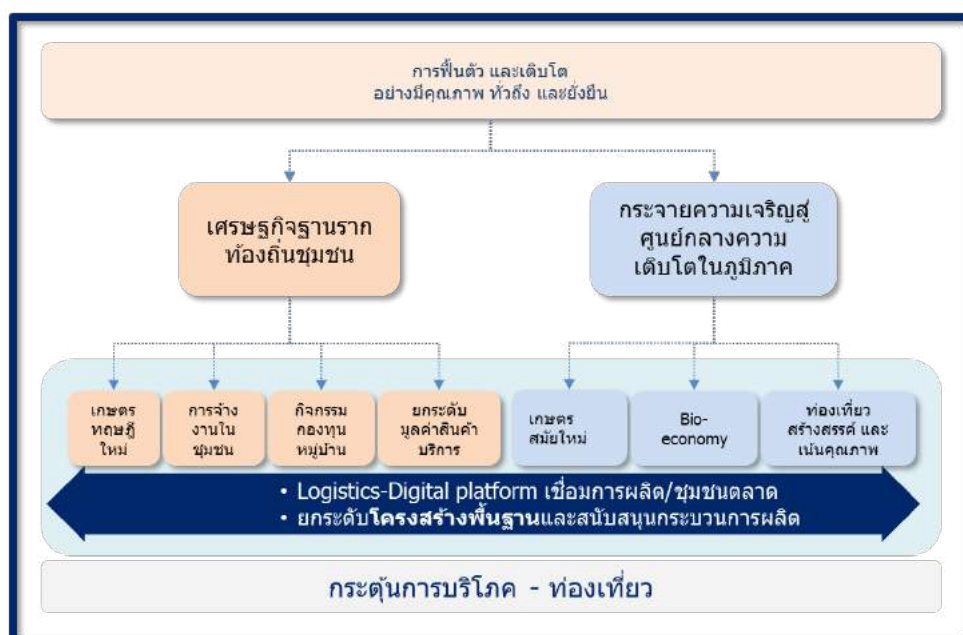
1.1 ยึดการดำเนินการในระดับพื้นที่ (Area Based) โดยมุ่งเน้นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจฐานราก ผ่านการจ้างงานเพื่อสร้างรายได้และสร้างอาชีพให้ประชาชนและชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ในชุมชนและผลผลิตทางการเกษตรโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม

1.2 ยกระดับการพัฒนาในสาขาที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบและมีศักยภาพในการพัฒนา โดยมุ่งเน้น (1) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคการเกษตร (2) เกษตรเพิ่มมูลค่าและเศรษฐกิจฐานชีวภาพ อาทิ อุตสาหกรรมอาหาร เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG Model) และ (3) การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้ มีเป้าหมายที่สำคัญคือเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ศูนย์กลางความเจริญเติบโตในส่วนภูมิภาคทั่วทั้งประเทศ

1.3 ฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตามช่วงเวลาที่สุดสอดคล้องกับสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยกระตุ้นการอุปโภคบริโภคและการท่องเที่ยวในประเทศเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจภาคบริการ

หลักการ และเป้าหมาย

การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19
รอบที่ 1 เดือนกรกฎาคม - กันยายน 2563

2. แผนงาน/โครงการสำคัญ (Flagship Projects)

ระยะที่ 1 ภายใต้กรอบนโยบายฯ ที่มีความสอดคล้องกับหลักการในข้อ 1.1 มีจำนวน 186 โครงการ กรอบวงเงินเบื้องต้นประมาณ 92,400 ล้านบาท สามารถแบ่งออกเป็น 3 แผนงาน ดังนี้

2.1 แผนงานสร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจ

ฐานราก จำนวน 101 โครงการ กรอบวงเงินรวมประมาณ 50,000 ล้านบาท ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ โดยให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่มีลักษณะ ดังนี้ (1) การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ (2) การสร้างงานสร้างอาชีพ (3) การสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งของธุรกิจภาคเกษตรและเกษตรกร รวมถึงการแก้ไขปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนในระดับพื้นที่ (4) การยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบล โดยพัฒนามาตรฐานคุณภาพและมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเกษตรทฤษฎีใหม่ ท้องเที่ยวชุมชน และ (5) การเพิ่มโอกาสการเข้าถึงช่องทางการตลาด โดยพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มและระบบโลจิสติกส์

ตัวอย่างโครงการ

- โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “โคกหนองนาโมเดล” ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้ครัวเรือนและชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ
- โครงการพัฒนาตำบลแบบบูรณาการ ที่เป็นการจ้างงานเพื่อจัดเก็บข้อมูลเข้าสู่ระบบสารสนเทศในระดับชุมชน เพื่อใช้สำหรับวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ ศักยภาพของพื้นที่ และวางแผนการพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาพื้นที่ในระดับต่างๆ
- โครงการอาสาสมัครบริบาลท้องถิ่นเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ที่เป็นการส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้ประชาชนในพื้นที่

- โครงการสร้างงานสร้างอาชีพอื่นๆ เช่น จัดจ้างอาสาสมัครเฝ้าระวังสร้างแนวกันไฟชุมชนและดูแลป่าไม้ จัดเก็บข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน โครงการสนับสนุนกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านตามความต้องการของประชาชน โครงการให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์และบริการชุมชนผ่านเครือข่ายมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ รวมทั้งโครงการพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มและระบบโลจิสติกส์เพื่อเชื่อมโยงการค้าการลงทุนระหว่างชุมชนกับตลาดภายนอก

2.2 แผนงานสร้างความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค จำนวน 83 โครงการ ครอบคลุมเงินรวมประมาณ 20,000 ล้านบาท ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจใหม่ทั้ง 4 แห่ง ในด้านการค้า การผลิต และการบริการในสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับกิจกรรมดังนี้ (1) การพัฒนาเกษตรแปลงใหญ่/สมัยใหม่ (2) การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพที่ครอบคลุมห่วงโซ่อุปทาน (3) การท่องเที่ยวเน้นคุณภาพ

ตัวอย่างโครงการ

- โครงการยกระดับแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่ และเชื่อมโยงตลาด เพื่อสนับสนุนการต่อยอดการเกษตรสมัยใหม่ด้วยเทคโนโลยีและเครื่องจักรกลเกษตร
- โครงการยกระดับเศรษฐกิจในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคกลางตะวันตกด้วย BCG โมเดล ที่เป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่การผลิตตามแนวทาง BCG โมเดล และเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต การบรรจุภัณฑ์ การขนส่ง การตลาด และการท่องเที่ยว ให้กับกลุ่มสินค้าเกษตร
- โครงการศูนย์นวัตกรรมการผลิตหัวเชื้อจุลินทรีย์ เพื่ออุตสาหกรรมเกษตรอาหาร และการแพทย์ ที่เป็นการให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตจุลินทรีย์ 3 ประเภท คือ ชีวภัณฑ์โพรไบโอติก สำหรับสัตว์ (Feed probiotic) และโพรไบโอติกสำหรับมนุษย์ (Human probiotic) เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตหัวเชื้อจุลินทรีย์ เพื่อใช้เป็นสารชีวภัณฑ์โพรไบโอติกสำหรับสัตว์ (Feed probiotic) และโพรไบโอติกสำหรับมนุษย์ (Human probiotic) และพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตวัคซีนมนุษย์

2.3 แผนงานการกระตุ้นอุปโภคบริโภคและกระตุ้นการท่องเที่ยวในประเทศ จำนวน 2 โครงการ วงเงิน 22,400 ล้านบาท เพื่อกระตุ้นภาคการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โครงการเราเที่ยวด้วยกันและโครงการกำลังใจ

3. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากแผนงาน/โครงการ ระยะที่ 1

จากกรอบการดำเนินการทั้ง 3 แผนงานข้างต้น คาดว่าจะช่วยพุงเศรษฐกิจของประเทศไม่ให้หดตัวมากกว่าที่คาดการณ์ไว้ ขณะเดียวกันก็จะช่วยขับเคลื่อนให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ กลับมาฟื้นตัวและเดินหน้าได้ต่อไป โดยในเบื้องต้นคาดว่าจะก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ดังนี้

3.1 ช่วยให้เกิดการจ้างงานใหม่กว่า 410,415 ราย

3.2 เกษตรกรสามารถเลี้ยงตนเองกว่า 95,000 ราย จากการเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและน้ำ

3.3 เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการยกระดับเกษตรแปลงใหญ่ 5,450 แปลง จำนวน 262,500 ราย และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มไม่น้อยกว่า 11,000 ล้านบาทต่อปี

3.4 เกิดพื้นที่เกษตรทฤษฎีใหม่เพิ่มขึ้นกว่า 2.4 แสนไร่

3.5 เกษตรสมัยใหม่เพิ่มขึ้นจำนวนมากกว่า 5 ล้านไร่

3.6 พื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นกว่า 1.7 แสนไร่

3.7 พื้นที่กักเก็บน้ำ 7,900 ล้านลูกบาศก์เมตร

3.8 พัฒนาดันแบบสำหรับการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพระหว่างและหลังวิกฤติโควิด-19 กว่า 6 พื้นที่

3.9 กระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศจำนวนกว่า 2.0 ล้านคน/ครั้ง และคาดว่าจะสามารถเพิ่มรายได้ทางตรงให้แก่ผู้ประกอบการในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ไม่น้อยกว่า 50,000 ล้านบาท

4. สถานะปัจจุบัน (ณ วันที่ 15 กันยายน 2563)

คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติโครงการภายใต้กรอบนโยบายฯ ระยะที่ 1 แล้วจำนวน 71 โครงการ วงเงินรวม 58,999.2144 ล้านบาท กรอบวงเงินคงเหลือ 33,400.7856 ล้านบาท ดังนี้

รายการ (ล้านบาท)	กรอบวงเงิน
1. กรอบวงเงินภายใต้กรอบแนวคิดฯ (รอบที่ 1) ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 8 ก.ค. 2563	92,400.0000
2. โครงการที่คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติแล้ว	58,999.2144
(1) โครงการ 1 ตำบล 1 กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่	9,805.7070
(2) โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล”	4,787.9164
(3) โครงการพัฒนารัฐกิจบริการดินและปุ๋ยเพื่อชุมชน (One Stop Service)	169.8850
(4) โครงการพื้นที่ท่องเที่ยวปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว (Safety Zone)	15.0000
(5) โครงการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้ด้านสัตว์ป่า	741.5880
(6) โครงการเราเที่ยวด้วยกัน	20,000.0000
(7) โครงการกำลังใจ	2,400.0000
(8) โครงการอาสาสมัครบริบาลท้องถิ่นเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง	1,080.5860
(9) โครงการพัฒนาตำบลแบบบูรณาการ	2,701.8760
(10) โครงการเฝ้าระวังสร้างแนวกันไฟสร้างรายได้ชุมชน	246.6990
(11) โครงการศูนย์นวัตกรรมการผลิตหัวเชื้อจุลินทรีย์เพื่ออุตสาหกรรมอาหาร	154.1327
(12) โครงการยกระดับเศรษฐกิจในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคกลางตะวันตกด้วย BCG โมเดล	115.3598
(13) โครงการพัฒนาป่าไม้ สร้างงาน สร้างรายได้ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน	863.3630
(14 - 66) โครงการของจังหวัดภายใต้แผนงาน 3.2 เพิ่มเติม จำนวน 53 โครงการ	142.3865
(67) โครงการปรับโครงสร้างการผลิต การรวบรวม และการแปรรูปของสถาบันเกษตรกร รองรับผลผลิตทางการเกษตร	1,803.3469
(68) โครงการ Gastronomy Tourism : LANNA Gastronomy “คิดถึงเชียงใหม่”	48.6000
(69) โครงการพัฒนาการผลิตและใช้ปรีดินจากแมลงเพื่อเป็นแหล่งวัตถุดิบในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์	15.2681
(70) โครงการยกระดับแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่และเชื่อมโยงตลาดของ กษ.	13,904.5000
(71) โครงการพัฒนาเพิ่มศักยภาพเมล็ดเบอรี่วัลเลย์ จังหวัดสระบุรี (1 ในโครงการ 157 โครงการของจังหวัด)	3.0000

คำแนะนำ
เมื่อเกิดกรณีเปิดเมือง
สู่โควิด-19

ทั้งนี้ ปัจจุบันคณะกรรมการฯ ได้เริ่มพิจารณากำหนดกรอบแนวทางในการดำเนินการระยะที่ 2 (เดือนตุลาคม - ธันวาคม 2563) เพื่อกระตุ้นการบริโภคภาคครัวเรือนในช่วงสุดท้ายของปีที่ผ่านมา ภายใต้การบริโภคที่ค่อนข้างสูงกว่าช่วงอื่นๆ ของปี ซึ่งจะช่วยรักษาแรงส่งของเศรษฐกิจไทยและสร้างความเชื่อมั่นภายในประเทศได้ดีกว่าช่วงที่ผ่านมา โดยแผนงาน/โครงการที่สำคัญที่อยู่ระหว่างการพิจารณา ได้แก่ โครงการคนละครึ่งและโครงการเพิ่มกำลังซื้อให้แก่ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง และคาดว่าจะการดำเนินการในระยะ 2 จะเป็นไปตามกรอบระยะเวลาดังกล่าวไว้ คือสิ้นสุดในเดือนธันวาคม 2563

ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมวางอนาคตไทย

สภาพัฒนา

www.nesdc.go.th

สภาพัฒนา Update

สภาพัฒนา

สภาพัฒนา

0 2280 4085

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

962 ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร 10100

โทรศัพท์ 0 2628 2847 โทรสาร 0 2628 2846 E-mail : pr@nesdc.go.th

www.nesdc.go.th

ส่วนภูมิภาค

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลาง

88/38 หมู่ที่ 4 ตำบลลาดวิทยุ

อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์ 0 2526 7074 - 5 โทรสาร 0 2526 2467

E-mail : CESO-Group@nesdc.go.th

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ

ศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ ถนนโชตนา ตำบลช้างเผือก

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300

โทรศัพท์ 0 5311 2689 - 92 โทรสาร 0 5311 2693

E-mail : NESO-Group@nesdc.go.th

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

119/157 หมู่ที่ 14 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง

อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 0 4323 6784 โทรสาร 0 4323 9912

E-mail : montri@nesdc.go.th

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคใต้

170/8 ถนนกาญจนาภิเษก ตำบลเขารูปช้าง

อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

โทรศัพท์ 0 7431 2702 โทรสาร 0 7431 1594

E-mail : SESO-Group@nesdc.go.th